

# GRAMOFON

*Klasszikus és Jazz*

2014. NYÁR



2014. NYÁR

## WAGNER-NAPOK

Ismét játsszák a teljes  
Ringet a Müpában

## BACSIK ELEK

A gitáros keserédes hírneve

## A CIMBALIBAND

## VIDÁMPARKJA

Galga-menti világzene

**FISCHER ANNIE  
CENTENÁRIUMA**

XIX. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

ISSN 1416-1109



ÁRA:  
900 Ft

Főtámogató



Az **MVM** bemutatja  
**11. VeszprémFest**

Július 15-20.



július 15.

Fatoumata  
**Diawara &**  
Roberto  
**Fonseca**

július 16.

**Katie  
Melua**

július 17.

**Vaya  
Con Dios**

július 18.

**The Brand  
New Heavies**

július 19.

**Youssou  
Ndour**

július 20.

**Magyar  
Jazz Napja**



[veszpremfest.hu](http://veszpremfest.hu) [jegy.hu](http://jegy.hu)

A VeszprémFest bankja:  
**KINIZSI BANK**







Művészeti vezető:  
Zsuráfszky Zoltán  
Kossuth-díjas, kiváló művész

## A Tánckar előadásai:

# Székely Dózsa György

*tánckrónika Dózsa György tetteiről*

- Temesvár, 2014. július 16. 19h
- Sepsiszentgyörgy, 2014. július 19.
- Veszprém, Szentháromság tér, 2014. július 22. 21h
- Nyíregyháza, Nyíregyházi Szabadtéri Színpad, 2014. augusztus 10. 20.30h
- Kolozsvár, 2014. augusztus 17. 19h
- Budapest, Margitszigeti Szabadtéri Színpad, 2014. augusztus 22. 20h
- Szabadka, 2014. augusztus 27. 20.30h

# István, a király

- Ipolybalog, 2014. augusztus 3. 20.30h



## A Férfikar közreműködésével:

# „Ezrek operája” Giuseppe Verdi: *Aida*

*Magyar Állami Operaház és a Bartók Plusz Operafesztivál koprodukciója.*

- Miskolc – Operafesztivál, 2014. június 20. 21h

# Georges Bizet: *Carmen*

*A Magyar Állami Operaház és a Szabad Tér Színház közös produkciója.*

- Budapest, Margitszigeti Szabadtéri Színpad, 2014. július 4-én és 6-án 20h

*A Honvéd Férfikar karigazgatója: Strausz Kálmán*



**EURÓPAI HIDAK – STEFAN ENGLERT** (34–35. oldal)



**BACSIK ELEK KESERÉDES HÍRNEVE** (46–51. oldal)



**A CIMBALIBAND VIDÁMPARKJA** (58–61. oldal)

### DOSSZIÉ

#### Emléksorok a megfoghatatlanról – Fischer Annie rendkívüli élete

Székely György centenáriumi összeállítása 6

### KLASSZIKUS

#### ICMA 2014

A disszonancia gyönyörűsége  
Andreas Staier és a Glossa kiadó elismerése 18

#### „Adódnak elsőprő erejű élmények”

Találkozás Christian Schumann karmester-zeneszerzővel 20

#### Ismét játsszák a teljes Ringet

Budapesti Wagner-napok a Művészetek Palotájában 22

#### Ősbemutatók a Bartók Plusz miskolci operafesztiválon

Zempléni Fesztivál – töretlen lelkesedéssel 26

#### Nyári filharmoniai programok – jubileumi fesztiválok

Ipolytól Hubáig – Hét fantasztikus nap a Kaposfesten 32

#### Zenekari körkép

Budapesti Fesztiválzenekar, Concerto Budapest, Nemzeti Filharmonikusok, Budafoki Dohnányi Zenekar, Miskolci Szimfonikus Zenekar, Kodály Filharmonia, Szegedi Szimfonikus Zenekar, a Honvéd Táncszínház Zenekara, Duna Szimfonikusok 36

### JAZZ

#### Bacsik Elek – Az első 22 év

A Mária Valéria Új-teleptől a Zeneakadémiáig (1926–1948)  
Simon Géza Gábor tanulmánya 46

#### Fesztiválok fesztiválja – Négy kontinens Veszprémben

#### Nyári koncertajánló

### VILÁGZENE

#### CimbaliBand A Galga-mentéről a nagyvilágba 58

### GRAMOFON-HANG

#### Az akusztikus művészetek mostohagyereke: a hangfelvétel-esztétika Ujházy László tanulmánya Negyedik rész: Az ötvenes-hatvanas évek 62

### GRAMOFON ZENEKRIKAI MŰHELY

#### Klasszikus zene, opera, jazz, népzene és világzene 65

#### Terjesztési pontok 82

1996-ban alapította: **Iványi Margó, Bősze Ádám, Retkes Attila és Zipernovszky Kornél**

Főszerkesztő: **Retkes Attila** Főszerkesztő-helyettes: **Albert Mária, Bércesi Barbara** Főmunkatársak: **Ujházy László, Várkonyi Tamás, Zipernovszky Kornél**  
Laptev: **Práczy István** Tervező szerkesztő: **Kondor Anna**

Címlapon: **FISCHER ANNIE**, fotó: Dr. Székely György archívuma

A szerkesztőség levelezési címe: Gramofon – H-1282 Budapest, Pf. 68. Telefon: 06 20 998 1499 E-mail: zene@gramofon.hu • Internetes folyóirat: [www.gramofon.hu](http://www.gramofon.hu) • Kiadja a **Retkes Attila Kulturális Értéktérítő Kft.** H-1021 Budapest, Hűvösvölgyi út 54. V. ép. Felelős kiadó: Retkes Attila • Előfizetés, terjesztés, hirdetés: 06 20 998 1499, e-mail: zene@gramofon.hu

Nyomás és kötés: Press Time Kft., 1066 Budapest, Lovag utca 15. Felelős vezető: Schmidt Dániel

Megjelenik évszankonként. Előfizethető a kiadó címén; postai úton, telefonon vagy e-mailben.  
Az éves előfizetés ára 2014-ben: 3000 forint

A Gramofon megjelenését támogatja:



A Gramofon az ICMA nemzetközi zsűrijének tagja







Bogányi Tibor

### Egy csipet orosz Párizs...

A párizsi Orosz Balett felkérésére írt Dukas La Péri tánckölteménye egy koncerten november 21. a Párizsban élő Prokofjev péntek 19.30 I. zongoraversenyével és Ravel balkezes zongoraversenyével **Andrej Gavrilov** orosz pianista virtuóz előadásában. Vezényel **Bogányi Tibor**.

### Egy csipet kelet, egy csipet nyugat...

A nyugati irodalom királya, Shakespeare ihlette Csajkovszkij műve, A vihar, egy ősi keleti népmese február 6. feldolgozása Sztravinszkij tollából, péntek 19.30 a Petruska, és Sosztakovics I. gordonkaversenye. Három orosz szerző a szintén orosz **Szergej Szlovacsevszkij** gordonkaművész „társaságában”. Vezényel **Cristian Mandeal**.

### Egy csipet csábító hegedű...

A koncertet a 20. század legnagyobb szimfonistájának, Karl Amadeus Hartmannnak egy tételből álló II. szimfóniája nyitja, melyet március 13. Max Bruch színgazdag hegedű-versenye követ **Kelemen Barnabás** csábító előadásában. A második rész Henk de Vlieger zenekari tisztelgése Wagner A nürnbergi mesterdalkok műve előtt. Vezényel **Bogányi Tibor**.

### Egy csipet dallamos kortárs...

Mozart A-dúr rondoja, majd Dubrovay László dallamos III. zongoraversenye **Bogányi Gergely** előadásában. A koncertet Richard Strauss nagy lélegzetvételű műve, az Imígyen szóla Zarathustra zárja. Vezényel **Christian Schumann**.

### Egy csipet vers és ének...

Weber Euryanthe című operájának nyitánya után Richard Strauss 2015. Clemens Brentano verseire írt május 22. Hat dala csendül fel **Miklósa Erika** előadásában. Legvégül Sosztakovics zajos sikerű V. szimfóniája zárja a koncertsorozatot. Vezényel **Vass András**.

# PFZ MŰPA 14/15



Szergej Szlovacsevszkij



Andrej Gavrilov



Kelemen Barnabás



Miklósa Erika

## A Pannon Filharmonikusok megfűszerezi Budapest zenei életét!

Bérletek kaphatók a Jegymester webáruházban, a Művészetek Palotája jegyirodáiban és a Ticket Expressz jegyirodáiban országsszerte.  
További információ: [www.pfz.hu](http://www.pfz.hu)



# Emléksorok a megfoghatatlanról

**Fischer Annie rendkívüli élete**



*„Aki egyszer is hallotta játszani,  
látta utánozhatatlan járásával bejönni a pódiumra,  
az sose felejtí személyiségének ellenállhatatlan varázsát”*

**Fischer Annie születésnapjának 100. évfordulójáról egy róla szóló visszatekintés sorozattal emlékezünk meg. Már 19 éve nincs közöttünk, de mi, akik ismertük, gondolunk rá, tanulunk abból, amit ő a művészet- és életszeretetről belénk oltott. 2002-ben létrehoztunk egy róla szóló könyvet, sok dokumentációval, illusztrációval, azért, hogy hangfelvételein túl a képi és írott emlékek is fennmaradjanak. A kötet siker lett, ma már hozzájutni nem lehet. Akik ennek birtokában vannak, gyakran előveszik, olvasgatnak belőle, nézik a csodálatos fotókat. Fischer Annie emlékének ápolása azonban ezzel nem szűnt meg.**

❖ Székely György összeállítása

A centenáriumi programokból kiemeljük a Zeneakadémia három napos Fischer Annie Fesztiválját és az Óbudai Társaskörben rendezendő programokat. A társaskörben minden évben épp a születése évfordulóján, július 5-én emlékeznek meg róla – idén is. Ezek mellett számos művészt tart Fischer Annie tiszteletére hangversenyt az év során. Hangfelvételek, videofelvételek kerültek elő az utóbbi években, a BBC Legends sorozatban több angol koncertfelvétel is megjelent, egy osztrák lemezcég kiadta előadásában Bartók III. zongoraversenyét, Solti György vezényletével. (A londoni stúdiófelvételek gyűjteményéről kritikánk a 65. oldalon olvasható.) A Hungaroton centenáriumi díszkiadásán kívül 2014-ben még egyéb ritkaságok közreadása is várható.

Barátaival, rokonaival és munkatársaival beszélgetve, hangszalagra vettünk visszaemlékezéseket, amelyekből az alábbi összeállítást nyújtjuk át az olvasónak. Néhány jellemző momentum újra és újra előfordul az interjúkban, de más szemszögből, emberközelbe hozva és felelevenítve Fischer Annie felejthetetlen személyiségét és művészetét.\*

## Életrajz

Fischer Annie csodagyerekként indult, ám a komoly feladatok és a sok munka, gyakorlás ellenére harmonikus gyermekkor adatott neki, amit szüleinek köszönhetett: édesapja kiváló tollú újságíró, édesanyja pedig rendkívüli asszony volt, aki egy életen át szigorúan igyekezett vigyázni Annie és testvére, Magda életét. Annie gyermekéveiben a szomszédban lakott egy zongoratanárnő, a kislány gyakran a zongora alól figyelte a tanítást, majd otthon – a szülők megdöbbenésére – hallás után lejátszotta a darabokat. Egy közelükben élő nagynéni gramofonja adta első ze-



Fischer Annie csodagyerekként indult, ám a komoly feladatok és a sok gyakorlás ellenére harmonikus gyermekkor adatott neki

nei élményeit. Nem sokkal később már Solti Györggyel együtt jártak órára a Zeneakadémiára, ahová kisgyermekként vették fel őket. Solti, egy átlagos középpolgári család kiugróan tehetséges gyermeke, mindig matrózlúzbán jelent meg Székely Arnold óráin, rendszerint utána következett Annie. A gyermek Fischer Annie muzikált a Hubay-palotában és fellépett Augusztina főhercegnő előtt, édesanyja elvitte Rómába, a pápához is.

Egy alkalommal a neves muzikus házaspár, Irma és Alexander Schaichet indulófélben a budapesti Zeneakadémiáról, felfigyelt a nagyteremből kiszűrődő zongorajátékra. Nem látták, ki zenél, de Alexander úgy döntött, bemennek és meghallgatják, nem akarták elhinni, hogy egy kislány játszik. A Svájcban élő művészpár hamarosan szerződte a 11 éves Annie-t, akinek így kezdődött el a külföldi karrierje. „Irmuska” – ahogy Annie nevezte a kiváló zongoraművésznőt és pedagógust – 93 éves korában bekövetkezett haláláig (1988) Annie egyik legjobb barátjának maradt. Annie húga Magda, szintén a zenei pályát választotta és sikeres zongorapedagógusként működött a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolában.

Annie hamarosan ünnepelelt koncertszólista lett. Ám a fiatalon elindult karriernek adódtak nehezebb pillanatai is. Egyszer Amszterdamban lépett fel, egyenesen a pályaudvarról érkezett a próba színhelyére, ahol a karmester-titán, Willem Mengelberg várta. Annie fáradt volt, nem akart gyakorolni. Mengelberg egyszerű módszert választott: egy gyakorló terembe vitte és rázárta az ajtót: „Tessék gyakorolni!” – utasította.

\* Az írások egy részének közlése a *Parlando* című folyóirat szíves hozzájárulásával történik.





A Svájcban élő neves muzsikusz házaspár, Irma és Alexander Schaichet felfigyelt a rendkívüli tehetségre és hamarosan szerződtette a 11 éves Annie-t. Középen Irma, Annie és Alexander

A fiatal zongoraművészről koncertjeiről felsőfokon írt egy ifjú kritikus is: Tóth Aladár. Egy alkalommal megkérte őt Annie édesanyja, kísérelje el lányát egy comói koncertútra és vigyázzon rá – a kérés eredménye halálig tartó, óriási szerelem lett. Így kezdődött a kapcsolat e két különleges ember között, akiknél nem számított a 16 év korkülönbség. 1937-ben kötöttek házasságot, és ettől fogva mindig együtt voltak, közösen gondolkodtak, életük fő éltető eleme a zene volt. A gyermek Fischer Annie-ről Tóth Aladár 27 éves korában, 1925-ben írt először. E kritikákat nem engedte újra publikálni. Levelezésük – egy páratlan kapcsolat dokumentumanyaga –, Fischer Magda tulajdonába került. Összegyűjtve első alkalommal a Fischer Annie-ről szóló 2002-ben kiadott könyvben jelentek meg.

Házasságuk első időszakában Fonyódra jártak nyaralni, ahol őszinte barátságba kerültek Egry Józseffel, szinte a szemük előtt születtek meg a híres alkotások, több képet is vásároltak a festőművésztől. Rendszeresen összejártak Kodály Zoltánékkal. Egyszer Annie kedvenc születésnap mezei virágcsokrát szedte Kodály és Tóth Aladár, miközben folyamatosan zenei kérdésekről vitakoztak. Aladár Kodállal való tanítvány-mester barátsága a Pesti Napló időszakból eredt. A Pesti Napló és a Nyugat, ahol Tóth Aladár 1923-tól 1939-ig publikált, az akkori magyar szellemi elit számára kiemelkedő jelentőségű volt. Aladár személyes, jó kapcsolatban állt többek között Babits Mihállyal, Tóth Árpáddal, Móricz Zsigmonddal. Véleményére a zenei élet nagyjai sokat adtak. Annie-val kedves emlékük volt Bartók Béla egy

levelezőlapja, amelyen kéri Tóth Aladárt, hogy hallgassa meg egy próbán kézzongorás játékát Pásztor Dittával: „Érdekel a véleménye a darabról...” – a Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre volt a kérdéses mű.

A második világháború alatt egy turné alkalmával Fischer Annie és Tóth Aladár Svédországban rekedt, barátaik rábeszélésére ott várták ki a háború végét. A végleges letelepedés gondolata azonban sosem vetődött fel, az első adandó alkalommal hazajöttek. A Rákosi-korszak üldöztetései őket nem érintették közvetlenül, annál inkább környezetüket, barátaikat. Jó néhány ismeróst, barátot mentettek meg a kitelepítéstől, vagy más súlyos fenyegetettségtől. Annie még Rákosihoz is elment, hogy elérje, idős háztulajdonosukat mentesítsék a kitelepítés alól. Amikor az Operaház művészeit valaki feljelentette, mert részt vettek a török követség rendezvényén, elbocsájtás fenyegette őket, mégis sikerült az ügyet rendezni Tóth Aladár diplomatikus levéllel, amelyet Révai József „miniszter úrnak” írt. Számos más esetben is segítettek rászorulókat: szakmai elismertségük, hírnevük és kapcsolataik révén módjukban állt.

Életük legfontosabb helyszíne Balatonaliga volt. Júniusban költöztek le és késő nyárig, majdnem őszi maradtak; szellemileg és testileg is feltöltődtek, Annie itt készült fel a szezonra. Egy Bösendorfer zongorán gyakorolt, és Aladárral gyakran közösen állították össze egy-egy koncert műsorát. Július kiemelkedő hónapjuk volt: 5-én Annie születésnapját, 26-án névnapját, 31-én házassági évfordulójukat ünnepelték.



Nagyon szerény körülmények között töltötték itt nyarait: egy másfél szobás kis házban. Korábban nem sokkal messzebb, talán 500 méternyire állt a nyaralójuk, de ott nem maradhattak tovább, házukat lebontották, mert épült az új balatonaligai pártüdülő. Felajánlották a házaspárnak, hogy válasszanak másik helyet bárhol a Balaton körül, de nem akartak máshová menni, ragaszkodtak Aligához. Nyaranta szinte az egész zenei világ ide vándorolt: egyszerűségük, kedvességük mindenkit lefegyverezett. Sok különleges ember fordult meg náluk: Kodály Zoltán és Sándor Emma, majd Péczely Sarolta gyakori látogatásai mellett Jemnitz Sándor, Ungár Imre, Szabolcsi Bence, Somogyi László, Végh Sándor, Kuttner Mihály és más kiválóságok. Életük rendkívül fontos része volt a közös zenehallgatás. Hangtalanul figyelték az élő rádióközvetítéseket Bayreuthból, Salzburgból a Balaton partján is, majd részletekbe

menően megbeszélték a hallottakat. Időbeosztásuk más volt, mint az átlagembereké. Későn keltek, későn ebédeltek, sokszor hajnalig fennmaradtak. Délelőtt Aladár kicsit kertészkedett: katonasorba rendezte a hajnalkákat a kertben. Szerettek horgászni, Annie gyakran egyedül is horgászbótot ragadott. Ám a halat nem szerette leszedni a horogról, ha fogott valamit, átkiabált a szomszédba, valamelyik gyerek boldogan rohant, hogy megtegye helyette. Délután gyakorolt. Az alkonyat időszak a valódi szeánszszá vált: együtt élvezték a naplementét és hallgatták a madarak énekét. Aladár egy széken ült – szípkáját szívta, Annie a küszöbön ülve cigarettázott.

A gyerekek sokszor csendben köréjük gyűltek a környékről: imádtak Annie-ékhoz járni; megbámulták Tóth Aladár Opel Capitain kocsiját és örömmel ették a fagyalaltot, amit Annie hozott termoszban. Este – ha kedve volt –, Annie

## EGY ISKOLAI FÉNYKÉP NYOMÁBAN

Egy megsárgult fényképen Fischer Annie osztálytársai körében látható. További információink alig voltak Annie iskolás életéről. Az első sorban ikerpár ül, velük – a könyvnek köszönhetően – 2005-ben találkoztunk. A Szekeres Margit Leánylíceum egykori növendékei: Kaba Márta és Kaba Mária.

### KABA MÁRIA:

„Ez magániskola volt, ahová Annie-val együtt jártunk és nemsokára igen jó barátságba kerültünk. Iskolán kívül is összejártunk, Annie több alkalommal is velünk nyaralt Siófokon és Abbáziában. A barátság egészen Annie férjhezmeneteléig igen szoros volt, de az élet atól fogva elválasztott minket. Én Amerikába kerültem, a testvérem is férjhez ment, bár ő Budapesten maradt. Annie koncertjein azonban, amikor csak tudtunk, részt vettünk. Tanúja voltam két amerikai hangversenyének, a Carnegie Hallban tartott zongoraestjének is. Amerikát sajnos nem nagyon szerette, nem érezte jól magát, ezért talán kétszer volt nálunk, többször nem sikerült őt amerikai turnéra

rávenni. Az évek gyorsan teltek, de nem sokkal halála előtt még találkoztunk, amikor Amerikából hazalátogattam.”

### KABA MÁRTA:

„Annie az iskolát komolyan vette, bár ekkor már koncertező csodagyerek volt. 1933-ban megnyerte a Nemzetközi Liszt Zongoraversenyt, amelyet mi is végigdrukkoltunk az Annie-t ugyancsak szerető édesanyánkkal együtt. Olyan jóban voltunk, hogy 'hármásikreknek' neveztek minket. Koncertjei miatt Annie ugyan sokat hiányzott, de ha jelen volt, szinte pillanatok alatt mindent megtanult és jó osztályzatokat szerzett. Édesanyját és testvérét, Magdát is nagyon szerettük. Annie nem győzte hangsúlyozni, hogy Magda milyen kiváló zongorista. Jobban játszik, mint én – mondta gyakran. Sokkal később Balatonaligán, tündéri kis házukban többször meglátogattuk, a férje halála után is. Láttuk: menedék volt számára ez a hely. Annie olyan természetes ember volt, mint bármelyikünk, nem érezte környezetével különleges képességeit.”

Az első sorban jobboldalon matrózbólúban a Kaba-testvérek





1937-ben kötött házasságuk két különleges ember kapcsolata volt, akiknél nem számított a 16 év korkülönbség.

ismét gyakorolt. Borúsabb napokon, ha finom, permetező eső esett, a zongorahangok úgy áramlottak a levegőben, mint egy szabadtéri hangverseny melódiái. Bár nem szerettem, ha hallgatták gyakorlását, egy-egy szomszéd gyerek lapozhatott, amikor új darabot tanult – ez nagy dicsőségnak számított!

A vacsora igazi szertartást jelentett Annie és Aladár mindennapjaiban. Annie számára, – aki remekül és élvezettel főzött – fontos volt a szépen megterített asztal, az ételek izlélés elhelyezésére. Aki egyszer megkóstolta, a székelypóztját nem felejtette el... Szerette az élet mindennapi



A második világháború alatt egy turnén Svédországban rekedtek, ott várták ki a háború végét

örömeit, finomakat enni-inni, a legegyszerűbb ennivalóktól az északon megismert tenger gyümölcseiig. Aladárral közös életében, majd később is egyszerűség és finomság jellemezte. Karrierje és a hírnévvel járó nehézségek arra kényszerítették, hogy „elefántcsonttoronyban” éljen, de azok a barátok – nem is kevesen –, akik bejutottak a „falak mögé”, végtelenül kedves, okos, jó humorú és nagylelkű asszonyra emlékezhetnek.

Tóth Aladár 1968-ban bekövetkezett halála éles választóvonal volt Fischer Annie életében. Egy évnyi szünet után mégis visszatért a koncertpódiumra. Férje gondolatban mindig vele volt, beszélgetéseik, véleményének emlékei elkísérték egész életében. A külföldi impresszáriók versengtek Fischer Annie-ért. Párizsban André Furno, Angliában Terry Harrison, Medák Sári és Ibsen Tillet, a svéd Helmer Enwall nemcsak szervezőként, hanem barátként is mellette állt. Nem győzték rábeszélni újabb és újabb koncertekre. Ibsen Tilletnek köszönhető az Edinburghi Fesztiválon jó néhány csodálatos fellépése, amelyekről hangfelvétel is fennmaradt. Jacques Leiser –, aki többek között Szvjatoszlav Richter és Maria Callas amerikai útjait is szervezte – szívügyének tekintette, hogy Fischer Annie-t az amerikai közönség is megismerje. Tízévi munkájába került, hogy Annie-t erre rávegye. Japán útjain nagyon jól érezte magát, mert az ottani emberek egyénisége, fegyel-

Egy 1953-as koncert képe: Melis György, Mátyás Mária, Székely Mihály, Gyurkovics Mária, Zathureczky Ede, Fischer Annie és Antal István



## RÉV LÍVIA EMLÉKEIBŐL

A Franciaországban élő Rév Líviát az utóbbi években ismerte meg a hazai közönség. Pedig világszerte ismert koncertzongorista volt, ma már nem aktív. Bár gyermekei felnevelése miatt karrierje nem volt töretlen, a világ vezető zenekaraival, karmestereivel lépett fel. Starker János, világhírű csellóművész a kamarapartnere volt. Debussy- és Chopin- felvételeit nemzetközi elismerés övezi.

„Azonos napon, július 5-én születtünk, Annie 1914-ben, én 1916-ban, Starker 1924-ben. Annie első koncertjét soha nem fogom elfelejteni, annyira megfogott – számomra borzongatóan nagy élmény volt. Már egészen fiatal korában – gyermekkorunk óta ismertük egymást – olyan intenzív és mély volt a játéka, amihez foghatót azóta sem hallottam. Már ötéves koromban elhatároztam, hogy zongoraművész leszek, de nem szólista, hanem kamarazenesz akartam lenni. Az én tanárnőm Varró Margit volt, korának egyik legkitűnőbb zenepedagógusa. Annie-t csak akkor vállalta volna, ha az ő osztályába jár, nem Dohnányihoz. Így tehát Dohnányi Ernő és Székely Arnold lettek Annie tanárai, de Székely kitűnő asszisztensének, Küssler Ilonkának is igen sokat köszönhetett.

A háború után külföldre kerültem, sokszor meglátogattam Párizsban, ha ott koncertezett. Bizalmába avatott. Amikor gyermeket vártam, megjegyezte: zongorista karriernél ez lehetetlen! Két évvel később két kis babámat látva azonban folytak a könnyei. 'Én nem

tudom a dolgokat félig elvégezni' – mondta. Úgy gondolta, egy nemzetközi koncertkarrier nem teszi lehetővé a tisztességes gyermeknevelést – és ebben igazat kellett adnom neki. Én a gyermekeket választottam, a karrierem megszakadt, később nagyon nehéz volt az újrakezdés. Tóth Aladár nemcsak férje, mestere is volt. Szerintem többet tanult tőle, mint Dohnányitól. Egy párizsi Hammerklavier szonáta előadása után úgy éreztem, Beethoven óta ezt így nem játszották. Sokat jelenthetett számára e darab, mivel nem sokkal később – már Londonban – a ráadások között is ennek a fuga-tételét játszotta. A játékában nagy szerepe volt az ösztönösségnek, szinte sohasem játszott egy darabot ugyanúgy. Meghatározó élmény volt vele Mozart d-moll és Schumann a-moll zongoraversenyének lassú tétele, amelynél szebb interpretációt elképzelhetetlennek tartok.

Annie szeretett beszélgetni a kollégákkal az előadói stílusról, ilyenkor nyugodtan, de határozottan érvelt. Nem felejttem el, hogy Londonban egy kávézó teraszán Kocsis Zolit egyszer teljesen kihozta a sodrából egy Beethoven szonáta felfogásáról szóló vita során. Annie néniével nem lehet vitatkozni! – kiabálta Kocsis –, ennek tanúja voltam. De Annie-t ez sem zavarta, számomra pedig nyilvánvaló volt, hogy mindenkinek a saját felfogását kell követnie. Annie példája nyomán én is igyekeztem támogatni a kiemelkedő fiatal művészeket.”



A Zeneakadémia előcsarnokában a növendék Kocsis Zoltánnal – érdekelték a fiatalok



## EGY REJTÉLY MEGOLDÓDIK

Fischer Annie hagyatékában egy névtelen szerző versét találtuk, amelyet – mivel az egyértelműen neki szólt – a róla szóló 2002-es könyvben megjelentettünk:

### Búcsú magamnak

Balatonaliga, 1975. augusztus 1-2.

Az ifjúság, a zene, a szeretet,  
A barátság, a táj, a víz, a csönd,  
minden, ami nélkül élni nem lehet,  
az idehúz, s itt újra rád köszönt.

Hajnalka nem kúszik többé a falon,  
A csónak áll és búvik a madár.  
De látod, a tó, a nagyrét, a vadon,  
Az öböl és a nádas visszavár.

És meredély alatt, víztükör fölött  
Itt áll a ház, beszél a zongora.  
A világ százmillió pontja között  
Hová tartozol inkább, mondd hova?

Mert van vihar, napnyugta, teliholdak,  
De volt hajnalka és volt gyurgyalag,  
Mindaz, a „volt” és „van” itt összeolvad,  
Eggyé válik, és egyként megmarad.

Lehet-e gazdagabb, akinek ennyi  
S ilyen „volt” volt az élet, a világ  
Most már... amerre látsz. Ha akarsz menni.  
De mindig magaddal viszed Aligát.

Bárkitől is kérdeztük, mindenki bizonytalan volt a szerző személyében. A könyv megjelenése után azonban egy levélből fény derült kilétére: „Budapestén jártamban kezembe került Fischer Annie-ről szóló könyvük (...). Az utolsó oldalon észrevettem a felhívást: amennyiben valami észrevételünk volna nekünk, olvasóknak, kérjük hozzászólásunkat, vagy segítségünket. Nos, felfedem az anonim vers íróját: Szabolcsi Éva irodalomtörténész, Szabolcsi Bence lánya. Megismertem az írását...”

Köszöntéssel: Dobozi-Sirokay Zsuzsanna zongoraművész”

mezettsége rokonszenves volt számára. A hazai hangversenyszervezők közül a legendás Kun Imre, valamint Sásdi Lili, Gedényi Ildikó, Mikle András, Strém Kálmán emelendő ki. Lakatos Éva, a Filharmónia igazgatója és Ferencsik János vezető karmesteri időszakára tehető Fischer Annie számtalan nagy sikerű hazai koncertje. Nem rangsorolta a hallgatóit: a legeldugottabb vidéki helyen ugyanazt nyújtotta, mint a világ zenei központjaiban, számára nem volt különbség egy kisváros művelődési háza vagy egy híres hangversenyerem pódiuma között – kifejezetten szeretett vidéki közönségnek játszani.

Ha gyakorolt vagy próbált, játéka akkor is elmélyült, intenzív volt. Szívesen adott ifjúsági koncerteket, fontos kulturális nevelő eszköznek tartotta a következő generációk



A következő generációkból Vásáry Tamást szinte fiaként szerette

Schiff András karrierjét előre megjósolta



kiművelését. Bartók Bélát példaképének tekintette, Dohnányi Ernőt tanítványként tisztelte. Jóban volt Anda Gézával és Földes Andorral is. Érdeklődött zongoraművész kortársai iránt – a Cziffra Györggyel és Farnadi Edittel kapcsolatos konkurencia-történetek mind az irigység művei voltak. Legjobb barátai közé tartozott pályatársa, Ungár Imre, a vak zongoraművész; meghallgatták egymás koncertjeit majd részletesen megbeszélték őket. Fontos volt számára Ungár véleménye és emberségét példamutónak tartotta, fiát, Istvánt is igen sokra tartotta. A következő generációkból Vásáry Tamást szinte fiaként szerette, Frankl Péter szintén nagyon közel állt Annie-hoz. Külföldre távozásuk után is szoros kapcsolatban maradt e két művésszel.

## AZ ÜGYVÉD UNOKA

DR. TÓTH PÉTER, ügyvéd, Tóth Aladár előző házasságából származó gyermekének fia, azaz Tóth Aladár unokája, sokat volt együtt Fischer Annie-val.

„Gyermekkoromból kevés élményem van róluk, ezek közé tartoznak balatonaligai utazásaink a 'híres' Opel Capitainnel, nagyapám kocsijával, amelyet most mi őrzünk. Később, a hetvenes évek felé kerültem Annie-val mélyebb kapcsolatba. Amikor jogosítványom lett, megkért, hogy vigyem el egy olaszországi turnéjára. Attól kezdve többször 'fuvaroztam' őt szolgálati útvélel nyugatra, ami a nyolcvanas évek elején majdnem csoda volt. Olaszországi autós útjaink során – imádta az olaszokat, jól beszélt olaszul – 7-10 nap alatt 2-4 koncertet adott. Elkísértem őt egyik japán útjára is, elvittem Svájcba, Locarnóba, Vásáry Tamás nyaralójába.

Külföldi útjain – de itthon is –, Annie délben rengeteg kávét fogyasztott, délután két-három óra után kezdett el 'élni', öt óra körül evett valamit, majd koncert után este 11 körül vacsoráztunk – Olaszországban jó pizzákat is – és csak hajnal tájt feküdt le. Reggeltől így mindig volt egy fél szabadnapom. Olaszországban este fél tízkor kezdődtek a koncertek, a szervezés laza volt, előfordult, hogy az előadóteremnél nem várt senki, nem találtuk a zongorát. Csak 20 perceket próbált, ellenőrizte a hangolást, komolyabb gyakorlást nemigen tapasztaltam. A koncert előtt két órával visszamentünk, egyedül maradt, koncentrált – cigarettázott, egy kis vizet ivott –, semmi egyébre nem volt szüksége.

A koncert másnapján óráig gyalogoltunk, mászkáltunk, nézegettünk. Mindig volt nála 'háborús tartalék': szalonna, kolbász, kenyér. Tudott élni, megtalálta maga körül a harmóniát, panaszkodni ritkán hallottam. Együttélésük nagyapámmal élete nagy csodája volt, elvesztése törés az életében. Lakásukat érdekes műhelynek láttam: egy kanapé két karosszékkel, hátul az íróasztal, öt nagy szekrény tele irattal, nagyapám írásaival. A halála után Annie valakit megkért, hogy rendezze azokat, ő nem nyúlt többé hozzájuk.

Egy földközi tengeri útra is elvitt, egy beugrásra mondott igent, kedvelte a hirtelen döntéseket. Elrepültünk – a

francia luxushajó hajó már Törökországban állt – felszálltunk, és a fedélzeten beszéltek meg a programot. Egy szóló és egy zenekari estet adott, a többi időt nyaralással töltöttük, hatalmas svédasztalok 'társaságában'. A négyszáz személyes hajón rendszeres vendég volt Isaac Stern, Maurice André, Pinchas Zukermann. Annie szabadidejében úszott, napozott, beszélgetett az ott lévő sztár-barátokkal, köztük Vásáry Tamással. Toulonban szálltunk ki, Annie kedvenc helyén, Mentonban maradt még két hétig, a mentoni fesztiválon visszatérő vendég volt. Japánban mindig nagyon jól érezte magát, még 1992-ben is járt ott. Kényelmes, nagy koncerttermek, kiváló zongorák, kellemes körülmények – ezt nagyon szerette. 1996-ra is megbeszélte egy utat Japánba, erre sajnos már nem kerülhetett sor.”





Sviatoslav Richter: Fischer Annie a nagyság szellemével átitatott, igazi mélységű művész – az 1987-es bécsi koncert után

Schiff András karrierjét előre megjósolta, koncertjein mindig jelen volt. Gyakran adott zenei tanácsokat Failoni Donatella, Prunyi Ilona, Varga Csilla, Baranyai László zongoraművészeknek. Kocsis Zoltán is meglátogatta őt Szent István parki otthonában. Jellemző történet, hogy amikor Japánban összetalálkozott Némethy Attila zongoraművésszel, csak a hotel asztalán „zongorázva” volt módja elképzeléseinek bemutatására, de ez sem zavarta. Azonban csak egyetlen embert tartott a szó valódi értelmében tanítványának: Csoba Tündét, akinek nemzetközi karrierjét is elindította.

A külföldi zongoraművészek közül kölcsönösen nagyra becsülték egymást Richterrel, akinek minden magyarországi koncertjére elment. Martha Argerich játékát varsói Chopin-versenyen hallotta először, ahol az argentin pianista nyert. Annie pedig azonnal javasolta magyarországi meghívását, mondván, később ez már anyagi szempontból jóval nehezebb lesz. A fiatal művésznő Fischer Annie édesanyjának lakásában lakott, és két felejthetetlen koncertet adott Budapesten. A legfiatalabbakat is szívesen meghallgatta, mindig érdekelte az ifjúság, idős korában különösen. Elmeséltette velük koncertélményeiket, akadémiai óráikat, kíváncsi volt véleményükre. Felfigyelt a gyermek Bogányi Gergely játékára.

Különleges fizikumú, szép, filigrán alakja és rendkívül fotogén arca megihlette a fotósokat. Elképesztő volt a fizikai teherbírása. Választékosan, nagyon elegánsan, mégis szerényen öltözködött. Járása – amelyet édesanyjától örökölt – különlegesen vonzó volt: szinte belebegett a színpadra, mégis erőt sugározott. Élete végéig nyílt szellemű volt: órákat beszélt telefonon barátaival, tévét nézett, rádiót

hallgatott, a focimeccseket is élvezettel drukkolta végig. Szerette a játékokat, gyakran vett kézbe magyar kártyát. Szívesen fejtett keresztrejtvényt és jól szórakozott a japán játékautomata örületen, a pacsinkón. Monte-Carlóban is szívesen játszott, csupán kis tétekben.

Sokat olvasott, kivált a számára oly kedves orosz klasszikusokat. 28 évig élt férje nélkül, de a lakásban minden Tóth Aladár emlékéét idézte, a berendezés, a virágok, képek elhelyezése is ugyanolyan maradt. Ha valamilyen előadást, művészi alkotást értékelt, többnyire hozzátette: „Aladár is így gondolta, Aladár ezt már korábban megjósolta”. Utolsó pillanatáig aktív volt és szellemi erejének teljes birtokában hunyt el. Élete végső napjáig gondot viselt testvérére, Magdára. És végül egy jellemző történet: egy fárasztó, vidéki koncert után egy kis étteremben Annie az egyik kedvenc ételét, pacalpörköltöt rendelt. Az étterem vezetője szomorú arccal jött ki: „Asszonyom, hiába ízlik annyira a főztöm, jócskán várnia kell. Egy hangverseny volt itt, és olyan sokan jöttek ide utána, hogy minden elfogyott”. Annie csendesen mosolygott és kivárta.

## Az utolsó évek barátsága

Prunyi Ilona játékára rádióhangversenyek hallgatása során figyelt fel Fischer Annie. A környezetében tudtak róla, hogy ismeretlenül is nagyra értékelte a fiatalabb kolléga produkcióit.

„Zavarba ejtő a tény, hogy semmiféle kapcsolatomban nem volt velem élete utolsó négy évéig. Vidéki vagyok, így csak főiskolás koromban hallhattam, nehezen jutottam be a



## „A LÁTHATATLAN EMBER”

Patik Ferenc volt az Annie barátai által is ismert „Feriike”, aki 17 éven át gondoskodott arról, hogy a művésznő körül rend, szervezettség legyen, aki, ha kellett sofőr volt, ezermester, futár – mindezt a legnagyobb szerénységgel, szinte „láthatatlanul” vitte véghez. A szálak még régebbre vezetnek, hiszen a felesége, Györgyi szülei Fischer Annie-val évtizedeken át egy házban éltek.

### PATIKNÉ HARSÁNYI GYÖRGYI:

„A Fischer Annie-Tóth Aladár házaspár a születésem óta ismert. Soha nem felejttem el a karácsonyokat, amikor ők minden évben hatalmas doboz ajándékkal – benne a nagy kincsekkel: tollakkal, ruhákkal, festékekkel és élelmiszerekkel – jelentek meg. Jó hallásom volt, 6 éves lehettem, amikor hetente egyszer titokban zongorázni tanítottak. Karácsonykor gyertyafény, hangulatvilágítás, és a szüleim legnagyobb meglepetésére Aladár bácsival négykezest játszottunk. Nemsokára hegedülni kezdtem egy zeneiskolában, de a pályám végül a közgazdaság felé vezetett, a zene szeretete azonban megmaradt. Balatonaligán két hónapot töltöttünk a testvéremmel. Édesapám Trabanttal vitt le minket és Annie nénit, aki élvezte a trabantozást. A szomszédságból a sok gyerek, majd később a mi gyermekeink többször együtt nyaraltak. Aligán azóta is emlegetik a vízen át hangzó csodálatos zongorasztót – Fischer Annie gyakorlását.”

### PATIK FERENC:

„Fischer Annie mellett 1978-tól élete végéig töltöttem be egyfajta 'mindenes' funkciót. Először kisebb munkákra kért, Magda húgával kapcsolatos sofőri, bevásárlási segítségre. Eleinte a saját munkám mellett végeztem ezt a tevékenységet. Gidon Kremer lockenhausi fesztiváljára vittem először külföldre, ahol különleges, baráti környezetben muzsikálhatott. Majd Olaszországba – Padovába – mentünk, azután Franciaországba és Monte Carlóba, később Spanyolországba, Japánba utaztunk. Segítettem a csomagolásnál, a dolgok elrendezésénél. Fontos volt, hogy mindig elérhető legyek.

Olasz útjaink közül emlékezetes számomra egy szicíliai utazás. Egy vendéglőben hatalmas osztrigákat kaptunk, amelytől úgy el volt ragadtatva, hogy a koncert után is elment oda barátaival vacsorázni. A kis 'fapados' vendéglőt akkorra már földíszítették, a tulajdonos meghívott minket a házába, ahol a művésznő a ház zongoráján egy rövid hangversenyt is adott. Megható, szép élmény volt.

Koncertjeihez előkészítettem a környezetet és a háttérből figyeltem, van-e kívánsága. A taps alatt már meggyújtottam cigarettáját, úgy vártam a pódiumon kívül. Hangverseny után bőséges vacsorák következtek: külföldön tengeri ételek, itthon általa főzött töltött káposzta volt a sláger, amihez a hagymát én aprítottam fel.

Nagyon szeretett együtt lenni a művészbártaival. Mindig elment Frankl Péter, Pauk György és Vásáry Tamás koncertjeire, akiket azután meghívott otthonába vacsorára, beszélgetésre. Ilyenkor hajnali négy-ötig zajlott az alábbi zenei párbeszéd: 'Tudod Tamás, amikor dö-dö-dö, dö-dö-dö, akkor talán dö-dö-dö, dö-dö-dö'. Élveztem ezeket a különleges párbeszédet, amelyekhez székelypozícióba, meg aszalt szilva dukált.

Szeretett tévézni, de furcsa módon: a zongoráján állt a kis képernyős televízió, a hangot levette, közben zongorázott. Ha valami érdekel-



te, ráadta a hangot. A rádió állandóan be volt kapcsolva, a politika is érdekelte és szerette a koncertközvetítéseket. Volt CD lejátszója, de sem a készülékkel, sem a CD hangzásával nem volt kibékülve. Nem szerette, ha koncertjeit rögzítették, de ha már megtörtént, nem tiltakozott. Rómában például egy páholyból felvették videóra egyik hangversenyét, amelyet az azt követő fogadáson a koncert szervezője át is adott neki.

A nyolcvanas évek közepén megromlott a látása, de nem akart orvoshoz menni. Már nagyítóval is alig látott, egy ifjúsági koncerten a pódiumra vezető utat szalagokkal kellett megjelölni. Végül a legjobb barátjánője rábeszélte, hogy operáltassa meg a szürke hályogját a Rókus-kórházban. A sikeres műtét után a karácsonyi ünnepekben egyedül feküdt egy nagy kórteremben. A barátai meglátogatták, ő nevetgált, dohányzott – ekkor benyitott Vörösmarthy Dániel szemeszterprofesszor, aki csak egy füstfelhőt látott, elszörnyedt, majd gyorsan távozott.”



A képek forrása: Székely György archívuma, Gramofon-archív

Szerette átnézni, megvitatni azt a darabot, ami Prunyi Ilona vagy más kolléga koncertjén szerepelt

koncertjeire. 1961-ben részt vettem egy Liszt-versenyen, amin jelen volt – később kiderült, hogy emlékezett rám. Bálványként tiszteltem, de nem mertem a közelébe kerülni. Egy budapesti Beethoven estjén torokszorító élményben volt részem, éreztem, ismeretlenül is be kell mennem hozzá. Meglepett, hogy tudott rólam, megfogta a kezemet és azt mondta: Te vagy a Prunyi? Tudod, hogy én téged, hogy becsüllek? Úgy éreztem, megfordul a világ velem, de továbbra sem volt bátorságom őt megkeresni. A húgával jó kapcsolatom volt, és amikor első magyarországi lemezem megjelent, Magdának azt mondtam, hogy szeretném Annie-nak átnyújtani. Az idő telt, egyszer csak Magda hívott: 'Annie már várja, hogy telefonálj'.

Élete végéig legalább hetente találkoztunk vagy telefonon beszélgettünk – zenéről, szakmáról, egyebekről is. Néha próbára tette egyenességemet. Egy zongorista-barát koncertjéről kérte ki véleményemet – én megmondtam, hogy nem tetszett. Elismerte: az előadás tényleg kissé üres volt. Láttá az őszinteségemet, úgy éreztem, erre volt szüksége, újfajta emberi kapcsolatot jelenthettem neki. Meghallgatta Beethoven játékomat, amelyben bizonytalan voltam, biztatott, hogy minél többet játszom. Ő tanácsolta, hogy Dohnányi műveivel bővítsen repertoáromat, amelynek köszönhetően később, 2002-ben a Dohnányi évforduló kapcsán sok felkérést kaptam. Szigorúság, zárkózottság – a róla terjedő tévhitek számomra eloszlottak.

Egyszer azt javasolta, hallgassuk meg a rossz Beethoven felvételeit – és lejátszotta az anyagból az általa rossznak talált részeket. Kiértékelte, és láttam, hogy Annie-t mennyire foglalkoztatta a szonáták felvételének problémája. Jó néhány szonátát már javasolt volna kiadásra, ám a teljes so-

rozatot nem. Ugyanakkor érezte azt is, hogy a darabok kis részletekből való összevágása soha nem vezet hiteles eredményre. Egyik legjobb előadásának az opus 26.-os szonátát tartotta.

Amikor beteg lettem, keresett telefonon – aggódó hangja máig megvan az üzenetrögzítő szalagján: 'Remélem, nincs komoly baj, Annie voltam.' Mint kincset őrzöm a hangját tudva, milyen ritkaság. Őrzök egy kis videót, egy koncertemen látható. Beethoven G-dúr zongoraversenyét játszottam Vásáry Tamás vezényletével – ezt is Annie szervezte így. Kértem, hallgassuk meg a darab felvételét, mert turné előtt álltunk. Két helyen volt némi kifogása, de az egészet helyben hagyta, jónak találta, és ezzel lelket öntött belém.

1995 húsvétja után a csütörtökre tervezett koncertemről beszélgettünk telefonon. Tudod mit, most én is megyek, ütök egy kis billentyűt – zárta le a beszélgetést. Pontosan emlékszem, így fejezte ki magát. Szerette néha átnézni azt a darabot, amit éppen játszottam. Még annyit válaszoltam: a hátsó sorban megvan a jegye csütörtökre, ahogy kérte. 'Menj, ütögesd a billentyűt' – mondtam. Kedden tudtam meg halálhírét. El akartam halasztani a koncertet, de valami visszhangzott Annie-val való korábbi beszélgetésünkből. Liszt Faust szimfóniájának Margit tétele szerepelt a programomban. Ezt az unalmas tételt akarod játszani? – kérdezte Annie. Úgy érzem, most megbékélő, nyugalmas darabra van szükségem" – válaszoltam. 'Ja, az más, akkor játsz' – jegyezte meg. Még vasárnap is erről beszélünk, hétfőn már nem élt. Úgy éreztem, csütörtökön neki játszom – ahogy neki szólt a fehér virágcsokor az ülőhelyén, emlékezőként kései találkozásunkra." ■

MVM  
KONCERTEK



Piotr Anderszewski



Fazil Say



Grigorij Szokolov

# A Zongora 2014/2015

## Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti hangversenyterem

2014. október 22. (szerda), 19.30 – **Bogányi Gergely**

2014. november 24. (hétfő), 19.30 – **Ránki Dezső**

2015. január 9. (péntek), 19.30 – **Piotr Anderszewski**

2015. március 17. (kedd), 19.30 – **Grigorij Szokolov**

## Zeneakadémia Nagyterem

2014. szeptember 18. (csütörtök), 19.30 óra – **Jevgenyij Szugybin**

2014. november 6. (csütörtök), 19.30 óra – **Várjon Dénes**

2015. január 15. (csütörtök), 19.30 – **Yulianna Avdeeva**

2015. január 28. (szerda), 19.30 – **Fülei Balázs**

2015. február 10. (kedd), 19.30 – **Ramin Bahrami**

2015. február 23. (hétfő), 19.30 – **Fazil Say**

2015. április 9. (csütörtök), 19.30 – **Jevgenyij Koroljov**

A jegyek megvásárolhatók a Művészetek Palotája és a Zeneakadémia jegypénztáiraiban, a [www.jakobikoncert.hu](http://www.jakobikoncert.hu) honlapon a Jegyvásárlás menüpontban, megrendelhetők a [jakobikoncert@gmail.com](mailto:jakobikoncert@gmail.com) email címen és a 30-257-7150-es mobilszámon, hétköznapokon 9-16 óráig.

Bővebb információ: [www.azongora.hu](http://www.azongora.hu), [www.mvm.hu](http://www.mvm.hu)



A hangversenysorozat  
névadó szponzora:





## A diszsonancia gyönyörűsége

**2014. április 12-én, Varsóban, a Nemzeti Filharmónia termeiben rendezték meg az International Classical Music Awards (ICMA) idei díjkiosztóját. A zsűri munkájában idén már tizenkettedik alkalommal vett részt lapunk főszerkesztője, Retkes Attila zenetörténész. Tavaszi számunkban közzétük a díjazottak teljes listáját, és bemutattuk az idei életműdíjast: Charles Dutoit karmestert. Ezúttal Az év művésze és Az év hanglemezkiadója kategóriák győzteseivel foglalkozunk.**

◆ Gramofon

Az ICMA zsűrije által Az év művészeinek választott Andreas Staier Haydn-szimfóniákat vezényelt és Haydn-sonátákat játszott fortepianón 2013 augusztusában, Fertőd-Eszterházában. Kutató szellemét így a magyar közönség is megismerhette. A híres egyetemi városban, Göttingenben született az 59. évében járó művész. Zongora és csembaló tanulmányait Hannoverben és Amszterdamban végezte. A hannoveri régizenei stúdió is hozzájárult, hogy zenei érdeklődése a historikus előadás felé forduljon: húszas éveit végén a Musica Antiqua Köln csembaló-szólísta lett. Három esztendeig, 1986-ig kötődött szorosabban az együtteshez. Ezután szólókarrierje kiteljesedésével párhuzamosan a klasszikus, korai romantikus zeneszerzők munkásságának tanulmányozásával foglalkozott.

Különleges, kreatív projekteket talált ki, például A diszsonancia gyönyörűsége vagy Hamburg 1734 címmel. Új szemlélettel közelített Haydn és Schumann műveire, ugyanakkor kiszélesítette a fortepiano és csembaló repertoárt, műsorára tűzte Carl Philipp Emanuel Bach, Hummel, Mattheson, Böhm, Field, Telemann, Clementi és Dussek műveit. Tanulmányozta a csembalóépítés és -építők történetét; vizsgálta, hogy milyen hangulatú alkotások milyen műhelyből származó instrumentumokon szólaltathatók meg leghitelesebben. Csaknem egy évtizeden át tanított Bázalban, a Schola Cantorum Basiliensisben. Emellett híres pályatársaival – Anne Sofie von Otterrel, Pedro Memelsdorffal, Alexej Lubimovval, Christine Schornsheimmel, Daniel Sepec-kelel – kamarazenei partnerként rendszeresen pódiumra lépett. Rangos zenekarok hívják meg szólístaiknak: a Concerto Köln, a Freiburger Barockorchester, az Akademie für Alte Musik Berlin, az Orchestre des Champs-Élysées Paris. A nemzetközi fesztiválok a kitüntetett vendégek között tartják számon; köztük a La Roque d'Anthéron-i, illetve a



José Miguel Moreno, a Glossa alapítója

Montreux-i Fesztivál, a grazi Styriarte, a schwarzenbergi Schubertiade, a Schleswig-Holstein Fesztivál, a lipcsei Bach-Fest, a Kissinger Sommer.

A historikus pengetős hangszereken – gitáron, lant, teorbán, vihuélán – játszó muzsik, José Miguel Moreno és brácsaművész fivére, Emilio Moreno alapította az idei év hanglemezkiadója, a Glossa. A „kaland” 1992-ben kezdődött – néhány általuk újra felfedezett régizenei ritkaság felvételével. Együttműködtek pár anyag rögzítésében Jordi Savallal és a Hesperion XX-szal is, de hamar kialakították saját arculatukat és művészkörüket. A Glossa nem a spanyol közigazgatás centrumában, bár ahhoz közel, egy történelmi városban egzisztál: az uralkodók – Habsburgok és Bourbonok – kedvelt pihenőhelyén, a festői San Lorenzo de El Escorialban tartja fenn irodáját. Az ICMA elismerése mintegy két évtizednyi elmélyült szerkesztői munkájukat jutalmazza – az ibériai régizenei kutatások legjobbjainak eredményeit adják közre Valentín Iglesiastól és az Oficina Tresminutostól kezdve Martin Bertaun át Fabio Biondi és az Europa Galante nemrég megjelent lemezéig. A Glossa körül kialakult „udvar” tagja Fabio Bonizzoni, aki az olasz színeket képviseli; a fantasztikusan sokoldalú francia Hervé Niquet, azután Paolo Pandolfo, Enrico Gatti, Frans Brüggen és még sokan mások, akik számos elfeledett művet hoztak felszínre. ■



Andreas Staier

A varsói díjkiosztó ünnepségről és gálakoncertről készített, vetített képes bemutató (slide show) megtekinthető az interneten, az alábbi címen:  
<http://www.icma-info.com/icma-2014-award-ceremony-gala-concert-slide-shows>

# SELMECZI GYÖRGY

# BIZÁNC

Herczeg Ferenc drámája nyomán

Opera két felvonásban, magyar nyelven  
a Bartók Plusz Operafesztivál és a Kolozsvári Magyar Opera koprodukciója

Ősbemutató: 2014. június 14. szombat 21. óra  
Miskolci Nemzeti Színház, Nyári Színház

Vezényel: **Kesselyák Gergely**

Rendező: **Zakariás Zalán**

Díszlet, jelmez: **Zeke Edit**

**Kolozsvári  
Magyar Opera  
előadása**



Főbb szerepekben:  
**Nyári Zoltán,**  
**Kele Brigitta,**  
**Wiedemann Bernadett**

# Adódnak elsőpró erejű élmények

## Találkozás Christian Schumann karmester-zeneszerzővel

**A koncertezés, a színházi munka és a zeneszerzés egyaránt fontos elem a mindössze 31 éves karmester, Christian Schumann tevékenységében. Hogy a három közül melyik kerül éppen előtérbe, az aktuális felkérések szerint alakul. Tavasszal a Pannon Filharmonikusok vendége volt – ekkor adott interjút a Gramofonnak.**

❖ Albert Mária

**Gramofon:** Jól csengő német név hordozója, s a Freiburghoz tartozó Breisgauban született. De ön ugyanolyan választékosan beszél magyarul, mint azt az olvasóról feltételezhetjük, lévén magyar szülők gyermeke. Néhány éve jelen van a magyar zenei életben is, ehhez képes szerények az ismereteink az itteni tevékenységéről.

**Christian Schumann:** Nem számítva a rokonlátogatásokat, muzsikusként a Pannon Filharmonikusokhoz jöttem először, pedig a magyar zenével már korábban kapcsolatba kerültem – igaz, nem Magyarországon. A Bajor Állami Operaházban 2010-ben részt vettem Eötvös Péter Az ördög tragédiája című operájának ősbemutatójában. Eötvöst azonban már 2007 óta ismertem, mert a Luzerni Fesztiválon az asszisztense voltam, Stockhausen: Gruppen című művének megszólaltatásában. Tavaly pedig a varsói Teatr Wielkiben vezényeltem a Lady Sarashina című operáját.

**G.:** A zeneszerző nagyon elégedett volt a produkcióval, rendkívül elismerően nyilatkozott az előadásokról. Ön hová sorolta ezt a munkát? Teljes mértékben megvalósultak az elképzelései?

**C. Sch.:** A Lady Sarashina utolsó előadásain nemcsak én, hanem a muzsikuskok és a közönség is azt érezte, hogy közel járunk a száz százalékhoz, ami szerintem operában nem mindennapos. Fantasztikus esték voltak, amiért előzőleg nagyon megküzdöttünk, a Wielki muzsikusai nem találtak még Eötvös finom és gazdag hangzásvilágával. A rendező, Ushio Amagatsu pedig szokatlan kihívások elé állította a szólistákat. A pálya szépsége, hogy adódnak ilyen elsőpró erejű társas élmények.

**G.:** A 2013-as budapesti, operaházi Richard Strauss premier, az Ariadne Naxosban előkészítésében Héja Domonkos mellett dolgozott zenei asszisztensként. Két fiatal muzsikusk – bizonyára jól megértették egymást.

**C. Sch.:** Jó és tanulságos háttérmunka volt. A zenés színház bonyolult intézmény; a zenei asszisztens – Németor-



Forrás: Brio Music Management

Christian Schumann:

„Pécsett szólamprobákkal kezdtük – szeretek aprólékosan dolgozni”

szágban legalábbis ezt szűrtem le – igen fontos figura. Ahhoz, hogy eredményesen működhessen a rendező, a segédrendező, a díszlettervező, az énekesek – mindenki részéről teljes nyitottság szükséges. Az Ariadne esetében Héjával és Anger Ferencsel együtt próbáltuk megtalálni a lehető legjobb változatokat. Az operában feltétlenül együtt kell működni, nem egymás ellen. Ez pedig nagyon sikeresen állt össze Budapesten.

**G.:** Szintén asszisztens karmesterként foglalkoztatta a Budapesti Fesztiválzenekar is...

**C. Sch.:** Nem csodálom, hogy a világ legjobb zenekari között tartják számon az együtttest és produkciót. Remek pillanatokot éltem át velük A kékszakállú herceg vára és A csodálatos mandarin előadásaira készülve. Nemrég beszélgettem Fischer Ivánnal, és bízom benne, hogy lesz visszatérésem hozzájuk. Dolgoztam a Bajor Rádió Zenekarával is: náluk is, ahogy a BFZ-nél is, a szólókörtöst nem „rávenni” kell valamire, hanem csak inspirációt kínálni.

**G.:** Térjünk vissza Pécsre, hiszen mégiscsak a Pannon Filharmonikusokkal kezdődtek a magyar kapcsolatai, egyre fajsúlyosabb programok részese.

**C. Sch.:** Egy Liszt-koncertet vezényeltem először, Fülel Balázs volt a szólista, később filmzenei koncerteket adtunk. Idén már a Valentin-napra idejöttem, amikor lágyan hullámzó vizekre evezünk. De nem „olcsóságokat” játszottunk: egyebek között Sosztakovics Jazz szvitjéből,



Elgar Enigma-variációiból, A hattyúk tava baletzenéből szóltattunk meg részleteket és Prokofjev Szkíta szvitjét. Nemcsak a különlegességeket, hanem ezeket a népszerű darabokat is szeretem. Hamburgi zenekaroknál is Csajkovszkij- és Glinka-kompozíciókat fogok dirigálni, kíváncsi vagyok, hogy ezeket a sokszor hallott műveket hogyan lehet fölemelni, az interpretációjukat eredetivé tenni. A Bálint-napi koncert után csak egy pihenőnapot tartottunk, és nyomban hozzáfogtunk a Richard Strauss–Wagner koncert próbáihoz. Nem kis falattal kellett megbirkózni. Strauss Don Juan című szimfonikus költeményének előadásában a ritmizálás jelenti a fő nehézséget. Gondoljunk csak Solti Györgyre, aki éppen ennél a darabnál – még a legjobb zenekaroknál is – mindig elővette a metronómot, és elvárta, hogy abszolút pontosan és ritmikusan játsszanak. Mahler IV. szimfóniájában más feladattal találkoztunk, jelesül: mi módon rajzolhatjuk meg ezzel a hatalmas zenekari apparátussal a melódiák finom ívét? Szólamprobákkal kezdtük, szeretek aprólékosan dolgozni. A pécsi együttes hangszertudását, az irántam való bizalmukat nagyon megbecsülöm, és nagyon szeretek velük dolgozni. Hatalmas élmény és komoly felelősség volt Rost Andreát kísérni: a világhírű soprán először énekelte Wagner Wesendonck-dalait, és a negyedik tétel szólóját a Mahler szimfóniában. Azt hiszem, az együttműködésünk harmonikus és ihletett volt.

**G.:** A filmzene az érdeklődésének homlokterében áll. Felvette a Pascal Schumacher L'énigme című filmjéhez készített kísérőzenét, valamint a kölni WDR Zenekarral egy másik filmzenét, amelyet Murnau 1921-es Nosferatujá alá komponált egyik mestere: Michael Obst.

**C. Sch.:** Pécs előtt Portóban, a Casa de Músicában a Remix Ensemble-lal részben filmzenéket, részben kortárs műveket szóltattunk meg. Az együttes a ház rezidens zenekara, öröm velük játszani: a legbonyolultabb műveket is abszolút precizitással és páratlan affinitással adják elő.

**G.:** Idén februárban mutatták be a Tonhalle Zenekar számára komponált hat és fél perces darabját. Ne feledjük, az ön másik hivatása: zeneszerző.

**C. Sch.:** A zeneszerzés mostanában háttérbe szorult; sokat utazom, és szállodában nem tudok olyan eredményesen dolgozni, mint otthon, Párizsban. A Lady Sarashina sikerének köszönhetően a varsói Teatr Wielkivel egy Korngold-premierről, A halott városról tárgyalunk. A Theater an der Wienben a 2015/2016-os évadban egy kortárs darab került szóba. Szeretném, ha valamiféle rend, egyensúly alakulna ki az életemben. Van egy tüneményes kisfiam, a társam a görög származású Daphné Touchais nemcsak remek soprán, hanem kiváló ember. Októberben szeretnénk Budapesten, a tágabb család itt élő részével eltölteni néhány napot. Nos, ha a vágyott egyensúly létrejön, több energiám marad a komponálásra. ■

**A karmester-zeneszerző honlapja:** [www.christian-schumann.com](http://www.christian-schumann.com)

**ÚJDONSÁG!**  
**SZEPTEMBER 4-TŐL**

Ebben a látványban biztos, hogy nem lesz része, más csodák várnak Önre a Filharmónia új bérletében!



**FILHARMÓNIA UNICUM BÉRLET**

- Nemzeti Filharmonikus Zenekar
- Perényi Miklós
- Kocsis Zoltán
- Orosz Nemzeti Zenekar
- Baráti Kristóf
- Mihail Pletnyov
- Westminster Katedrális Kórusa
- Martin Baker
- MÁV Szimfonikus Zenekar
- Nemzeti Énekkar
- Vásáry Tamás

FILHARMÓNIA  
 MAGYARORSZÁG

Bérletár: 14.800 – 29.900 Ft-ig  
 Bérletés váltóhatár: [www.jegymester.hu](http://www.jegymester.hu),  
 Filharmónia Magyarország jegymester  
 (Budapest, Pécsi utca 10-12. Zeneháza 1. em. l.)  
 Ticket Express jegyvásárlás online  
 A bérlet az érvényesítésig jogát fenntartja!

**WWW.FILHARMONIA.HU**  
 TEL: 1/302-4961

2014. NYÁR **GRAMOFON** 21

# Ismét játsszák a teljes Ringet

## Budapesti Wagner-napok a Művészetek Palotájában

**Kilencdszer szólalnak meg június 12. és 22. között a fanfárok minden előadás és minden felvonás előtt a Művészetek Palotájában, a Budapesti Wagner-napokon. Tavalyl – Richard Wagner születésének 200. évfordulóján – szándékosan mellőzték A nibelungok gyűrűjét. Fischer Ádám, a fesztivál művészeti vezetője ugyanis úgy vélte, a bicentenárium alkalmával Bayreuthon kívül is több helyen emlékeznek a tetralógiával a zeneszerzőre. Idén azonban megint előveszik a budapesti Ringet, és felújítják a 2012-ben bemutatott Tannhäusert.**

❖ Albert Mária

A Wagner-napok első produkciója 2006-ban a Parsifal volt; 2007-ben A Rajna kincsét és a Walkürt; 2008-ban a Siegfriedet és Az istenek alkonyát láthatták a külhoni és hazai Wagner-rajongók. Hartmut Schörghofer szokatlan technikát alkalmazott a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben: egy nagy, mindkét oldalról megvilágítható, vetíthető, részeiben nyitható üvegfelület adta a színpadképet – a terem adottságai hívták elő képzeletéből az izgalmas megoldást. „Olyan operaelőadásokat akartunk létrehozni, amelyek hatást üzennek az unalomnak, az előadóművészet legnagyobb ellenségének” – mondja Fischer Ádám.

A karmester-művészeti vezető nagyon bízik benne, hogy a 2014-es előadások jobbakk lesznek, mint a két évvel ezelőttiek. „Mindkét produkcióban készülünk különböző mértékű módosításokra. Az ugyanis az alapfilozófiánk, hogy ami jó volt, azt megtartjuk, és amit lehet jobban csinálni, azt megváltoztatjuk. Egyébként Bayreuthnak is ez az ideológiája az utóbbi évtizedekben – különösen azóta, hogy erős rendezők kerültek be a szent falak közé. Az első előadásokat rendszerint kifütyüli a publikum, azután a következő évben már elfogadja, megszereti és ünnepli az adott produkciót. Nem tudom, de nem is akarom megmondani, hogy mi lesz más. És lehet, hogy a közönség észre sem veszi, miben van változás, csak az egész darabot érzi jobban átélhetőnek – ez a cél. Annnyit elárulhatok, a Tannhäuser lehetőséget kínál arra, hogy a koncertterem erkélyeit a színpadi zene megszólaltatásában több fantáziával használjuk. Ezt akarom idén jobban kiépíteni.”

A Budapesti Wagner-napok egyik nehézsége, hogy a felkészülés viszonylag rövid időre koncentrálódik, hiszen a világ

minden tájáról érkező sztárvendégeket nem lehet itt „álmásztatni” heteken át. Ha a Ring kerül műsorra, nem könnyű vele párhuzamosan jól beosztani a másik produkció próbáit – sem annyi hely, sem akkora személyi apparátus nem áll rendelkezésre. Hiszen a Művészetek Palotája multifunkcionális kulturális intézmény, de nem repertoárszínház. „Ha ellenben nagy szünettel játsszuk a másik darabot, az a közönség számára előnytelen, mert annyi időt csak kevesen töltenek Budapesten. Jövőre még megismételjük a tetralógia jelenlegi verzióját, de valószínű, hogy utána új rendezést készítünk elő. A kanonizált, Bayreuthban is játszott Wagner-operák közül csak A bolygó hollandival vagyunk adósok. Terveink szerint ezt 2015-ben pótoljuk, a színpadra állításra Kovalik Balázst kértük föl” – teszi hozzá a művészeti vezető.

Az idei Wagner-napokon ismerős kedvencekkel és az adott szerepben bemutatkozó hírneves vendégénekesekkel egyaránt találkozhat a publikum. Christian Franz már 2006 óta kedves a budapesti közönség szívének, az első perctől „érzi” a terem adta színészi lehetőségeket. Nemcsak A walkür Siegmundját és Az istenek alkonya Siegfriedjét alakítja, hanem A Rajna kincse karakterfiguráját, Logét is. A Siegfriedben címszereplőként először énekel Budapesten az amerikai Jay Hunter Morris, bár a New Yorki Metropolitan Operából közvetített Ring-ciklusban már láthatta ebben a szerepben a magyar publikum. Petra Lang viszont volt Ortrud és Kundry is a Wagner-napokon; ezúttal a Siegfried Brünnhildéjeként mutatkozik be. A walkür és az istenek alkonya Brünnhildéjét Irene Theorin személyesíti meg, aki szintén volt már a fesztivál szólistája. Debütál Budapesten az olasz származású német drámai szoprán, Anja Kampe, aki Barcelona után a Művészetek Palotájában áll be számára friss Ring-rendezésbe, Sieglinde szerepében. Új Wotant ismerhet meg a hallgató 2014-ben. A lett basszbariton, Egils Silins 1988-ban Boito Mefistofeléjében énekelte első főszerepét a Nemzeti Operában, Rigában. Nemzetközi karrierjét több énekverseny megnyerésével alapozta meg. Mára az egyik legfoglalkoztatottabb énekes Wagner- és Richard Strauss-operákban.

Egy másik balti állam szülötte a fiatal bariton, az észt Lauri Vasar, aki szintén komoly népszerűsége tett szert Budapesten a Parsifalban és a Tannhäuserben – az utóbbiban ismét Wolfram von Eschenbachként lép színpadra. 2002 óta osztrák és német operaházakban énekel. 2006-ban például a Hamburgi Állami Operaházban Eötvös Péter Három nővérében játszott. Hans-Werner Henze Phaedrójában a Minotauruszt alakította a berlini Staatsoper Unter den Linden világpremierjében; Leonardo Balada spanyol komponista Faust-Baljának németországi bemutatóján pedig



Forrás: Gramofon-archív

Hárman a Wagner-napok főszereplői közül: Anja Kampe, Jay Hunter Morris és Lauri Vasar

Mefistofelest személyesítette meg. A belcanto és klasszikus baritonszerepek – Belcore, Marcello, Silvio, Guglielmo, Don Giovanni, Figaro, Anyegin, Escamillo, Papageno – mellett 20. századi művekben is sikert aratott: Dallapiccola A fogoly című darabjának főszerepét 2010-ben, Amszterdamban Peter Stein rendezésében, Fischer Ádám vezényletével énekelte.

A dalnokverseny főhősét, az opera címszereplőjét idén az egyik legjobb Wagner-tenor, Stephen Gould játssza. Az amerikai énekes a közeljövőben a Siegfried és Az istenek alkonya Siegfriedje lesz Münchenben, Amszterdamban és Bécsben; Trisztánt énekel Londonban és Zürichben. Repertoárján más hőstenor-szerepek is sorakoznak: a Lohengrinben és a Fidelióban a hamburgi dalszínházban lép fel, Berlinben a Filharmonikusokkal Schönberg Gurreliederében hallható, Sir Simon Rattle vezényletével.

2016-ban az új linzi operaházban izgalmas feladat várja: az amerikai komponista, William Bolcoms operájának főszerepe. A McTeague című darab egy szintén amerikai, azonos című kultuszregényből, Frank Norris munkájából készült. Stephen Gould bayreuthi és genfi Tannhäuserét (2008, 2009) egyöntetű elismeréssel fogadta a német sajtó, korunk legjobbjának nevezték. „Kezdetben egyszerű, robusztus, erős figurát teremtett. A harmadik felvonásra elképesztő tartalékokat mozgósított, a Római-elbeszélésben a kifejezés gazdagságával bilincselte le a közönséget, a pianóban megszólaltatott fohász – Szent Erzsébet imádkozz értem! – szinte megbénította a hallgatóságot.” ■

A 2014. évi Budapesti Wagner-napok teljes és részletes programja megtalálható a Művészetek Palotája honlapján: [www.mupa.hu](http://www.mupa.hu)

## BUDAFOKI DOHNÁNYI ZENEKAR

# Classical Discoveries

Hangszercsodák, sztárok, remekművek

A Budafoki Dohnányi Zenekar új ismeretterjesztő sorozata a Budapest Music Centerben (1093 Budapest, Mátyás utca 8.)

2014. október 3. péntek 19:30



Brahms, Mozart, Csajkovszkij  
Kolonits Klára – ének  
Mandel Róbert – szöghegedű, tekerőlant  
Vezényel: Dinyés Dániel

2015. február 6. péntek 19:30



Bach, Albrechtsberger, Beethoven  
Albin Paulus – trombula  
Szabó István – mandora  
Hangversenymester: Berán Gábor

2014. november 21. péntek 19:30



Klosé, Vivaldi, Mozart  
Szentpáli Roland – ophicléide  
Baráti Kristóf – hegedű  
Vezényel: Hollerung Gábor

2015. március 20. péntek 19:30



Mozart, Haydn  
Malcolm Bilson – fortepiano  
Vezényel: Vashegyi György

Részletes bérletprogram: [www.bdz.hu](http://www.bdz.hu)



BUDAFOKI  
DOHNÁNYI  
ZENEKAR



# Ősbemutatók a Bartók Plusz miskolci operafesztiválon

**Tíz nap alatt – június 13. és 22. között – két teljes mű ősbemutatója, illetve egy magyarországi bemutató hangzik el a Bartók Plusz miskolci operafesztiválon. A záróhangversenyen pedig további újdonságok fültanúja lehet a közönség: az operafesztivál által kiírt 2014-es operairó verseny három döntőbe jutott művének részletei csendülnek fel – zenekari kísérettel.**

⇒ Albert Mária

Az operairó pályázat nyerteseit a zsűri szinte egyhangúan, mindössze egy tartózkodás mellett juttatta a döntőbe. Az Athénban született, nemcsak zeneszerzői, hanem karmesteri oklevelet is szerzett Eugenia Manolides A pizzai leány című darabját, a lengyel Andrzej Karalow Keplerjét és a magyar Szűts Apor A hallei kirurgus című művét teljes verzióban, zongorakísérettel, mintegy felolvasó-színház-ként is megismerhetik az érdeklődők. Kesselyák Gergely ügyvezető, művészeti igazgató hosszú távú elképzelése egyre gyümölcsözőbben teljesül: a fesztivál egyik kiemelkedő feladata, hogy új, a közönség számára szerethető alkotások létrejöttét inspirálja.



Az amerikai tenorista sztár, Robert Dean Smith A halott város című Korngold-opera főszerepében lép színpadra

Kesselyák a más társulatokkal való együttműködésekre is súlyt helyez. A teljes költségvetésük idén 190 millió forint; a miskolci azok között a kiemelt eseménysorozatok között van, amelyek számára három évre szóló támogatást garantál a Nemzeti Kulturális Alap. De emellett a városi forrásokon túl a többféle koprodukció teszi lehetővé, hogy tíz napra tartalmas, vonzó és sokrétű programot állítsanak össze. A debreceni Csokonai Nemzeti Színház például egy ritkasággal, Korngold: A halott város című operájának sikeres előadásával lesz jelen Miskolcon. A produkció érdekességét növeli, hogy a férfi főszerepben, Paulként a világhírű amerikai Wagner-tenor, Robert Dean Smith lép fel. Smith 2012-ben a Tannhäuser címszerepét énekelte a Budapesti Wagner-napokon.

A Jégcsarnokban mutatják be Verdi Aidáját. Idén ez a zenedráma az Ezrek operája elnevezésű kezdeményezés darabja; a premiért két beavató-előadás előzi meg. A Magyar Állami Operaház 2015 tavaszán veszi át az előadást, amelyet



Dubrovay László

Mohácsi János visz színre – az elismert színházi rendező itt debütál a műfajban –, míg a díszleteket Khell Zsolt tervezi. Már láthatta (zongorakísérettel) a közönség Dubrovay László Kossuth-díjas zeneszerző, a Magyar Művészeti Akadémia zenei tagozata vezetőjének Váltásdíj című egyfelvonásos vígoperáját, a Budapesti Operettszínház Raktárszínházában.

Mégis ősbemutatónak nevezhető a miskolci verzió, mert itt szóval meg a kompozíció először teljességében, zenekari kísérettel. A darab 1992-ben, több mint húsz éve készült el, és még sosem merték másorra tűzni, mert Baranyi Ferenc librettójának cselekménye egy „nagyfőnök” elrablása körül forog. A Váltásdíjjal egy estén, új változatban látható Vidovszky László: Nárcisz és Echo című operája.

Idén „pihentetik” Bartók három színpadi művét. A nyitókoncert a fiatal, romantikus Bartók képét rajzolja meg. A MÁV Szimfonikus Zenekar a Kossuth „szimfóniai költemény” és az I. zenekari szvitet játssza, Mladen Tarbuk vezényletével; a III. zongoraversenyt pedig Martina Filjak szólaltatja meg. Elhangzik még egy ritkaság is, a végső formát nem kapott Esz-dúr szimfónia egyetlen kidolgozott tétele, a Scherzo.



Selmeczi György

Nagyszabású vállalkozás június 14-én a Bizánc ősbemutatója a Nyári Színházban, amely ugyancsak koprodukció – a Kolozsvári Magyar Operával. Selmeczi György Herczeg Ferenc 1453-ban játszódó drámájából írt kétfelvonásos operát. A sok szereplőt, hatalmas kórust és zenekart foglalkoztató darabot az erdélyi Zakariás Zalán rendezzi. „Az első számú érdekesség az író. A jogörökösötől tudom, hogy az 1904-ben keletkezett darabot ma is sok helyen játsszák külföldön, főként német nyelvterületen. A legendás rendező és színigazgató, Hevesi Sándor azt állította, hogy a

Bánk bánt és Az ember tragédiáját is beleértve ez a legjobb magyar dráma. Hevesi talán túlzott, de a mű tömény tehetségről tanúskodik. Meghökkenítő, hogy Herczeg már 1904-ben milyen tisztán látta, hogy a következő másfél évszázadban mik lesznek Európa legégetőbb, legjobban kétségbeejtő alapproblémái” – hangsúlyozta a Gramofon kérdésére a komponista.

A Bizánc az árulás és az áldozatvállalás drámája. „Keresztények árulják el egymást, hogy ezzel lehetőséget teremtsenek arra, hogy a muzulmánok meghódítsák és birtokba vegyék Bizáncot. Tanmese pazarul megírt tipikus figurákkal, a jelenben is felismerhető alakokkal: a hivatalnokkal, a pénzemberrel, és a Don Quijote-i főhőssel, egy hivatásos szelmalomharcossal, Konstantin császárral.” A mű nyelve tagadhatatlanul pátoszos, ezért prózai színpadon ma már nem él meg – véli Selmeczi György. A figurák karaktere, a jellemábrázolás azonban megzenésítésért kiáltott. „Az olasz nyelvű Spiritiszták után magyar nyelvű és praktikus, könnyen tanulható operát akartam írni, összecsengő dallamokkal, ahol az egyik szereplő a másik melódiájából kaphat támogatást. És nem utolsó sorban megtalálni a bizánci és a török zenei koloritot.” A terjedelmes drámát természetesen rövidítenie kellett – a filozofikus részeket, a cselekmény fő vonalától való kitérőket mellőzte. Konstantin Nyári Zoltán, a többi főszerepet Kele Brigitta, Wiedemann Bernadett, Balla Sándor éneкли, az előadást Kesselyák Gergely vezényli.



Az Oscar-díjas Nino Rota 1977-ben komponálta a Milliomos Nápoly című darabot

Lehár Ferenc operai igényű operettjét, A víg özvegyet a 2014/15-ös évadban a Miskolci Nemzeti Színház is repertoárjára veszi; a fesztiválon egyetlen alkalommal a világhírű mezzo, Vizin Viktória személyesíti meg Glavari Hannát. A Milliomos Nápoly című darab magyarországi bemutatóját a luccai Teatro del Giglio vendégjátékában láthatja a fesztivál közönsége. Az olasz szólistákat a Miskolci Szimfonikus Zenekar kíséri. Az Eduardo de Filippo komédiájából készült operaváltozat zenéjét az Oscar-díjas Nino Rota írta; ősbemutatója 1977-ben a Spoletoi Fesztiválon volt. Magyarországon elsőként a Bartók Plusz Operafesztiválon találkozhat vele a közönség. ■

A Bartók Plusz fesztivál honlapja: [www.operafesztival.hu](http://www.operafesztival.hu)

## NYOLC HÓNAP ALATT A VILÁG KÖRÜL 2014/2015 ÉVAD

Kodály  
Filharmonikusok  
DEBRECEN

Kodály Kórus  
DEBRECEN

Beethoven Bach Gyöngyösilvett Dohnányi Liszt Ránkicsalád Bartók MedveczkyÁdám Schubert  
Debussy KelemenBarnabas deFalla Amadinda Somogyi-TóthDániel KovácsJános KovácsLászló  
Brahms Sibelius Händel Verdi Mozart VárdalIstván Smetana KocsisZoltán AntalMatyas NemzetiFilharmonikusZenekar Rahmanyinov Rossini

Nemzeti támogatás



Partnerség



# Zempléni Fesztivál – töretlen lelkesedéssel

## Turjányi Miklós tervekről, támogatásról, programról

**Az eddigi legnagyobb állami támogatást kapta az idei, 23. Zempléni Fesztivál, de Turjányi Miklós fesztiváligazgató hozzáteszi, ezzel is csupán a 2008-as költségvetési szintjüket érték el. Így azonban gazdagabb kínálattal várhatják az érdeklődőket, mint az elmúlt években, s új helyszín, rangos vendégművészek, különleges koncertek fémjelzik a programot. Már tervezik a következő fesztiválokat is, hiszen nagy öröm számukra, hogy végre három esztendőre nyertek garantált támogatást.**

➔ Réfi Zsuzsanna



Forrás: Zempléni Fesztivál

Turjányi Miklós

forrásokból, mint a korábbi években soha. Ráadásul a programsorozatot kiemelten kezelik, tagjai lehetünk a garantált fesztiválok rangos, összesen 21 tagból álló társulatának. Így az idei mellett már a következő két esztendőre is

**Gramofon:** *Az anyagi nehézségek miatt az utóbbi években gyakran táncolt borotvaélen a fesztivál. Hogyan sikerült nagyobb támogatáshoz jutniuk, ráadásul több évre előre?*

**Turjányi Miklós:** Úgy tűnik, a rendezvény az utóbbi években is bizonyította a döntéshozók előtt, hogy komoly és hiánypótló feladatot lát el a zempléni térségben. Olyan jelentős támogatást kaptunk a központi

jelentős összeget nyertünk el. Jó tudni, hogy a 25. Zempléni Fesztivált is megrendezhetjük! Tavaly vendégünk volt a kultúráért is felelős tárca vezetője: Balog Zoltán több helyszínt meglátogatott, és minderről nagyon elismerően nyilatkozott, ezért a miniszteri keretből is kaptunk támogatást. A Zempléni Fesztivál az egyetlen, a rendszerváltozás után született zenei rendezvény, amely nem tartott kényszerzünetet, minden évben várta a vendégeket, és ez óriási eredmény. Az idei, emelt összegből pedig végre megint színesebb és gazdagabb programot szervezhetünk.

**G.:** *Mennyire számíthatnak a térség önkormányzataira?*

**T. M.:** Ideje volt új alapokra helyezni a kapcsolatunkat, hiszen az eltelt huszonkét esztendőben sok minden változott. Egy kerekasztal-beszélgetést rendeztünk, amelyen összegeztük az elmúlt éveket, és magunk is megdöbbenünk a számokon. Kiderült, hogy a fesztiválnak köszönhetően a térség szolgáltatói kiemelt bevételekre tesznek szert. Bár tudjuk, hogy a zempléni önkormányzatoknak szűkösek az anyagi lehetőségeik, de elengedhetetlen egy emelt szintű hozzájárulás. Mióta a nagyvonalú főtámogatónkat elveszít-

A nyitókoncert hagyományos helyszíne, a sárospataki Rákóczi-vár



Forrás: Zempléni Fesztivál



## ZENEKARI AKADÉMIA – NULLADIK ÉVFOLYAM



**Hollerung Gábor** karmester, a Budafoki Dohnányi Zenekar zeneigazgatója, a Zempléni Fesztivál művészeti vezetője kreatív muzsikusként, aki mindig elszánt újdonságok bevezetésére. Az egyik legfontosabb ideji innováció a zenekari akadémia elindítása.

„A fesztiválnak néhány éve nincs mottója; ha szükségét látjuk, hogy valamilyen jeles évfordulóról megemlékezzünk, megteszszük. Idén nem gondoltunk ilyesmire, viszont biztosan belevágunk a zenekari akadémia elindításába. Ha nem is lesz teljesen olyan, ahogy eredetileg elterveztük, a kísérleti, nulladik évfolyamot meghirdetjük” – mondja a művészeti vezető. Alapvető szándékuk, hogy fiatal muzsikusoknak lehetőséget adjanak: játszhasanak együtt a Budafoki Dohnányi Zenekar (BDZ) tagjaival, akár kamaraművekben, akár szimfonikus nagyzenekari darabokban.

„Úgy hisszük, hogy a BDZ most a legerősebb példája Magyarországon a szisztematikus zenekarépítésnek. Az együttes teli van olyan muzsikusokkal, akik igen magas színvonalon értik és művelik a zenekari játékot. Nem egyszerűen a hangszereket megszólaltatásának minőségéről van szó, hanem az egymás közötti rendkívül intenzív kommunikációban, az egymáshoz és a karmesterhez való alkalmazkodásban is példászerűek. Bizonyos mechanizmusok mélyreható ismerete, ami az együtt-játékot gördülékennyé és a közönség számára hatásossá teszi, szintén birtokukban van. Akad néhány kérdés, amiről az oktatásban sosem vagy igen ritkán esik szó; a lámpaláztól kezdve az egészséges ülésig és a helyes légzésig. Ezek nálunk egyáltalán nem tabutémák, mindegyiket megbeszéljük a jó cél érdekében. Magyarországon sajnálatos módon olyan a zenekari képzés, amilyen – ezt most nem részletezem. Mi azonban nagyon komoly tapasztalati tőkét halmoztunk föl, ezt szeretnénk megosztani a következő nemzedékkel.”

Elsősorban a konzervatóriumi korosztály számára hirdetik meg az akadémiaikat, de nyitva lesz az egyetemi hallgatók számára is, noha közülük sokan gondolják – persze tévesen –, hogy már mindent tudnak. Hollerung Gábor szerint a Zempléni Fesztivál kiváló alkalom, hogy elkezdjék a virtuális akadémia felépítését.

tettük, nehéz éveket éltünk át. Szerencsére tavaly már mutatkozott némi javulás, de még így is – e jelentős állami támogatásnak köszönhetően is – csak a 2008-as időszak költségvetését értük el.

**G.:** *Mi mindent kínálnak a 23. esztendőben?*

**T. M.:** Idén is lesznek ingyenes rendezvények, hiszen fontos, hogy azok is kulturális élményhez jussanak, akik nem tudják megfizetni a belépőt, és a zempléni régióban sajnos sokan vannak ilyenek... Új helyszínnel is gazdagodunk, a tokaji Fesztiválkatlannal. Festői díszlet a volt kőbánya, ahol egy 2500 férőhelyes nézőtér épült. A megnyitón, augusztus 9-én az István, a király hangzik fel. Az előadás a békéscsabai színház produkciója, a címszerepet Fekete Pál alakítja, és már számos helyszínen adták elő sikerrel. A rockopera koprodukcióban kerül színre, de lesz itt saját rendezvényünk is: egy nemzeti est. A Dohnányi Zenekarral régi, kedves partnereik lépnek pódiumra: Havasi Balázs, Lajkó Félix, Roby Lakatos és a Duna Művészegyüttes táncosai. Népzenei gyökerű gálaest lesz, amelyben szeretnénk megmutatni a Kárpát-medence minden színét, virágát. Újdonság az is, hogy hagyományteremtő szándékkal zenekari akadémiaikat indítunk, amelyen részt vehet bárki, akit érdekel a nagyzenekari műhelymunka.

**G.:** *Milyen lesz a mádi nap? S mit emelne még ki a programból?*

**T. M.:** A mádi borászok külön minősítési rendszerrel védik kiemelkedő színvonalukat. Egésznapos programsorozat kertében lehet ismerkedni a pincészetekkel, a nívós gasztronómiai kínálattal. Öröm, hogy minden évben fellép az alapító Liszt Ferenc Kamarazenekar; idén a nyitókoncerten Michael Collins lesz a szólista. Vendégül látunk egy kiváló osztrák és egy tajvani kórust, a finnországi Saimaa Sinfonietta-t, Balog József zongoraművész pedig Tolcsván, az Oremus-szalomban ad szólókoncertet. A programban a társművészetek is szerepet kapnak: fellép az Experidance, a Magyar Nyelv Múzeumában Karinthy és Rejtő műveiből hangzik fel irodalmi összeállítás. A Crescendo Nyári Akadémiával együttműködve több tehetséges fiatalnak is bemutatkozási lehetőséget adunk, és gyerekprogramok is lesznek: a tavalyi sikeren felbuzdulva ismét meghívtuk a Csavar Színházat.

**G.:** *S a jazz mellett idén a rockzene felé is nyitnak...*

**T. M.:** Sajnos elmarad idén a Hegyalja Fesztivál, ezért két olyan együttest is meghívtunk, akik a jazz mellett a rock műfajának is jeles képviselői. Fellép Kristin Korb Triója és a Modern Art Orchestra is. Május közepe óta már árusítjuk a jegyeket, s ebben szintén akad újítás, hiszen elővéltelben 30 százalékos kedvezménnyel kaphatók a belépők. S tervezzük már a következő éveket, jövőre például operát szeretnénk a Fesztiválkatlanban... ■

**Bővebb információ és a fesztivál teljes programja:**

[www.zemplenfestival.hu](http://www.zemplenfestival.hu)

## Zempléni ízelítő – műfaji határok nélkül

**Az előző oldalpáron (26–27. oldal) Turjányi Miklós fesztiválígazgató és Hollerung Gábor művészeti vezető nyilatkozott az idei, 23. Zempléni Fesztivál programstruktúrájáról, művészi koncepciójáról és pénzügyi háttéréről. Ezt követi szubjektív programajánlónk, amelynek keretében Bogányi Tibor és Spányi Miklós nyilatkozott a Gramofonnak, valamint a fesztivál nyitókoncertjét, illetve két jazz-rock legenda, Tátrai Tibor és Török Ádám produkcióját vesszük górcső alá.**

➔ Réfi Zsuzsanna

### Klarinétmuzika a Rákóczi-várban



Michael Collins klarinétművész-karmester

Káprázatos virtuozitásának, zenei érzékenységnek köszönhetően a legkeresettebb szólisták közé tartozik Michael Collins, aki elképesztő biztonsággal uralja hangszerét. A klarinétművész – aki az utóbbi években már karmesterként is gya-

korta pódiumra lép – a világ vezető zenekaraival koncertezik rendszeresen, s kamaramuzsikusként szintén nagyon sikeres. Számos lemezfelvétele született, roppant gazdag a repertoárja, s munkássága nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a mai szerzők is minél több művet komponáljanak erre az instrumentumra. Michael Collinst régi kapcsolat fűzi a Liszt Ferenc Kamarazenekarhoz, többször muzsikáltak már együtt. Most a Zempléni Fesztivál nyitókoncertjén, augusztus 8-án, a sárospataki Rákóczi-vár udvarán lépnek közönség elé. A klarinétművész-karmester a fesztivál előtt, júliusban a londoni Wigmore Hallban kamarázik; ott Messiaen-mű szerepel a programban, szeptemberben pedig már Mozart-műveket játszik és vezényel Melbourne-ben.

**A klarinétművész honlapja:** <http://www.michael-collins.co.uk/>

### Lappföldi sámánrituálé

„Nagyon megtetszett Füzér, amikor a feleségemmel először erre a településre vetődtem – meséli Bogányi Tibor. – Magával ragadott a hegyen magasodó vár és a környék különleges energiája. Több nyarat is ott töltöttünk, így számos Zempléni Fesztivált hallgathattam végig, és mindig élveztem a színes, gazdag és nívós kínálatot. Örülök, hogy ennyi éve töretlenül működik a rendezvény, mert valóban kedvezően hat az egész térség életére. Az utóbbi években koncerteztem is itt, s emellett Turjányi Miklóssal már azt is régóta terveztük, hogy elhozzuk a fesztiválra a finnországi zenekaromat. Ez az elképzelés idén végre megvalósul, és a sárospataki Rákóczi-várban adunk hangversenyt, augusztus 10-én. A Saimaa Sinfonietta Lappeenranta város együttese; a társulatot 2008 óta irányítom művészeti vezetőként, karmesterként. Mi vagyunk Finnország legkisebb szimfo-

nikus zenekara, hiszen az alapfelállásban csak 24 tagú az együttes. Ennek ellenére minden évben rengeteg koncertet adunk, kibővülve a régió több, kisebb-nagyobb zenekarával. S persze a nagy szimfonikus repertoár mellett nagyon gazdag a kamarazenei palettánk is. Sajnos a folyamatos büdzsé-nyirbálás, forráselvonás bennünket is sújt, miközben olyan lemezfelvételeink születnek, amelyeket a közönség és a nemzetközi kritika egyaránt magasztal...”

A Saimaa Sinfonietta színvonalát az is jelzi, hogy sokan kimondottan számukra komponálnak műveket. Közéjük tartozik Kalevi Aho, az egyik legnevesebb finn zeneszerző, aki az együttesnek írta „Rituálék” – Szimfónia nr. 14 című művét, ami rendhagyó darab. Kalevi hosszan tanulmányozta az afrikai, indiai és arab hangszereket, s ebben a kompozícióban is a djembe és a darbuka játssza a főszerepet. Az afrikai és az arab ütőhangszerekkel megidézi a lappföldi sámánok rituáléját. Ezekben a szertartásokban ugyanis szintén elmélyült. „Sőt, egyszer engem is elvitt egy útra – meséli Bogányi Tibor –, amelyen megismerkedhettem ezekkel a ceremóniákkal, s azóta másképp dirigálok ezt a darabot. Több turnén is játszottuk már a Rituálékot, Péccsett is hatalmas tetszést aratott. Bizom abban, hogy a zempléni közönségnek szintén tetszik majd! S mivel egy finn zenekar nem léphet fel Sibelius nélkül, így a programban szerepel a Pelléas et Mélisande, amit a szerző színházi kísérőzeneként komponált. A műsorunk harmadik darabja pedig Mozart A-dúr hegedűversenye, amit egy tehetséges, fiatal művésszel mutatunk be: Jovana Raljić a tavalyi Crescendo Nyári Akadémián szerepelt sikerrel. Két nappal később pedig lesz még egy koncertünk a fesztiválon: a Sinfonietta Füzéren, a várban muzsikál. Erre a programra vidám nyári meglepetésműsorral készülünk, amelyben részletek hangzanak fel finn, valamint magyar kompozíciókból.

**Bogányi Tibor honlapja (életrajz, képgaléria, cikk- és videó-gyűjtemény):** [www.boganyitibor.com](http://www.boganyitibor.com)



Bogányi Tibor és finn zenekara



## Ensemble Mimage: egy különleges trió

Spányi Miklós életében először tavaly játszott a Zempléni Fesztiválon. Együttesével, a Concerto Armonicóval a sárospataki református templomban adtak nagyon jó hangulatú, emlékezetes hangversenyt. Szenczációnak tartja a programsorozat helyszíneit, így kíváncsi a füzérradványi Károlyi-kastélyra is, ahol ebben az esztendőben az Ensemble MIMAGE-zsal muzsikál, augusztus 16-án. Az együttes tagjainak nevéből született a mozaikszó: a trióban Spányi Miklós mellett Ábrahám Márta és Schweigert György játszik. A trió spontán módon alakult; Spányi Miklós olasz darabokat és Bach-sonátákat próbált a hegedűművésznővel, amikor felvetette, hogy csatlakozzon hozzájuk Márta férje, a nagybőgős és barokk csellista, Schweigert György is, akit a Concerto Armonico tagjaként jól ismert.



Az Ensemble Mimage: Spányi Miklós, Ábrahám Márta és Schweigert György

„Így a basszus szólamot kettőztük” – mondja a világ egyik legelismertebb Carl Philipp Emanuel Bach kutatója, a 2013-ban Gramofon-díjjal kitüntetett Spányi Miklós. „Az ötlet onnan ered, hogy amikor ezek a művek születtek, mindegy volt, hogy egy-egy szólamot hányan játszanak. Az előadáshoz a szólistákon kívül más hangszeresek is nyugodtan csatlakozhattak. Megragadtuk az akkori zenélésnek ezt az opcionális jellegét. Ráadásul jobban szeretem azt a dús, mély hangzást, rezonanciát, ami a nagybőgő sajátja. Érdekesebb és egy nagytermet is sokkal jobban betölt. Arról nem is beszélve, hogy így az ismert művek új, izgalmasabb oldalát tudjuk megmutatni. A közönség is értékeli a rendhagyó hangzást, a triónk eddig mindenütt tetszést aratott. Széles repertoárunkból igyekeztünk érdekfeszítő programot összeállítani a Zempléni Fesztiválra is. Olasz darabokkal kezdünk: Locatelli és Vivaldi egy-egy sonátájával, majd német zeneszerző következik: Johann Joachim Quantz, aki azért eléggé olaszos stílusban komponált. Ezt a sonátáját eddig csak egyszer adtuk elő, de igazán értékes darab. Befejezésül pedig Johann Sebastian Bach G-dúr sonátáját szólaltatjuk meg.”

**Spányi Miklós, Ábrahám Márta és Schweigert György triójának honlapja:** <http://www.ensemblemimage.com>

## Tátrai Trend és Ős-Mini

Tokajban, a Kossuth téren zenél augusztus 11-én a Tátrai Trend, az Esti jazz sorozat keretében. A kiváló rockgitáros a jazz műfajában is otthonosan mozog. Glaser Péter bőgőssel, Pintér Tibor gitárossal és Czibere József ütőssel egy örömmelés hozta össze őket, és 2008 őszétől már ez a négyes – elektromos és akusztikus gitár, nagybőgő és ütőhangszerek – alkotja a Tátrai Trendet. „Remek partnerekre találtam, a próbák során kiderült, hogy a srácok mindent el tudnak játszani, s képesek vagyunk együtt lélegezni a zenében” – mondja Tátrai. A Trend mindig izgalmas és sajátos kamaramuzsikával lép pódiumra. Jazzfesztiválon éppúgy visszatapsolják őket, mint egy nagyobb rockrendezvényen. Hiszen – ismét Tátrait idézve – „kellems, érthető és szerethető zenét” játszanak.

Néhány nappal később, augusztus 14-én szintén különleges koncertnek tapsolhatnak az érdeklődők, hiszen Török Ádám és az Ős-Mini lép fel Sárospatakon, a Szabadtéri Színpadon. A legjelentősebb rock-blues-jazz fuviolistának tartott, énekesként és zeneszerzőként is jól ismert művész azzal a csapattal muzsikál, amelyet számos hazai rockszakíró minden idők egyik legjobb magyar együtteseként emleget. A zempléni koncerten Török Ádám énekel, fuvolázik, s ismét az 1971-es társulat játszik: Papp Gyula (billentyűk), Németh Tamás (dob) és Nagy István (basszusgitár).

**Tátrai Tibor honlapja:** [www.tatraitibor.hu](http://www.tatraitibor.hu)  
**Török Ádám honlapja:** [www.torokadam.hu](http://www.torokadam.hu)



Az Ős-Mini – a fotók 1971-ben és 2012-ben készültek



## Nyári filharmóniai programok – jubileumi fesztiválok

**Különleges bérletsorozat – hazai és külföldi sztárokkal; orgonanap temérdek helyszínnel és előadóval, valamint két jubiláló fesztivál – születésnapos művésszel, együttessel. A Filharmónia Magyarország idén nyáron is izgalmas és sokféle programot kínál, s a tavalyi átalakulást követően megújult honlappal, irodákkal, és még több munkatárssal várja az érdeklődőket. Koncertjeik száma egyre nő: szinte nincs olyan nap, hogy valahol az országban ne hangozzék fel filharmóniás előadás. Szamosi Szabolcs ügyvezető igazgató arról is beszélt, a minőség mellett fontosnak tartják, hogy a producióik élményt adjanak – kicsiknek és nagyoknak egyaránt.**

◆ Réfi Zsuzsanna



Szamosi Szabolcs: „A magyar hangversenyélet motorjaként több mint ezer előadót foglalkoztatunk”

Új rendezvénnyel köszöntötte a nyár kezdetét a Filharmónia Magyarország, hiszen lapzártánk után, június 1-jén mindenütt a hangszerek királynője, az orgona állt a figyelem középpontjában. Az OrgonaPont Fesztivál négy kiemelt koncertje Budapesten, Debrecenben, Pécsen és Harkán hangzott fel, de szinte az ország minden szegletében orgonamuzsika szól ezen a napon, ugyanis csatlakozni lehetett a programhoz, és rengeteg művész élt is ezzel a lehetőséggel. Erről a tévénézők és a rádióhallgatók is meggyőződhetnek, hiszen az MTVA is rögzített több

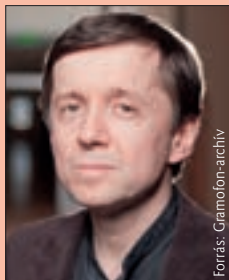
előadást. Szamosi Szabolcs azt mondja, orgonistaként korábban azt tapasztalta, hogy a templomokban örömmel fogadják a koncerteket. Ezért is vették fel a kapcsolatot a katolikus, evangélikus, református és izraelita egyházzal, és mindenki szívesen csatlakozott a programhoz. A fesztivál remek beharangozót jelentett az OrgonaPont nyári rendezvényeihez is, hiszen a sorozat folytatódik. Sok új város csatlakozott, például Debrecen, Békéscsaba, Győr, Szolnok és Miskolc.

### Unicum-bérlet

Nagy érdeklődést keltett másik újdonságuk is, amelyre már tavasz óta árulják a belépőket. „Filharmónia Unicum-bérletnek hívják a sorozatot” – meséli Szamosi Szabolcs. – Szeptember 4-én indul, mégpedig a Zeneakadémián, ahol a Nemzeti Filharmonikusokat Kocsis Zoltán dirigálja, s az est szólistája Perényi Miklós lesz. Januárban aztán az Orosz Nemzeti Zenekar lép pódiumra, Mihail Pletnyovval az Erkel Színházban, áprilisban pedig a Westminster Katedrális Kórusa érkezik, Martin Baker vezetésével. Az utolsó két koncertet a Mátyás-templomban rendezzük; megújul addigra az ottani orgona, és a MÁV Szimfonikus Zenekar, a Nemzeti Énekkar ad ezen a helyszínen hangversenyt, Vásáry Tamás vezényletével.”

Az ügyvezető igazgató arról is örömmel számol be, hogy az ország 16 városában 21 bérletsorozattal vannak jelen. Ifjúsági programjaikkal 200 településre jutnak el, és az ennek keretében adott ezer koncertet több mint 250 ezer diák hallgatja meg. Szinte nem múlik el nap filharmóniai hangverseny nélkül. A tavalyi indult összeolvadás, a három korábbi nonprofit kft. eggyé alakulása szépen halad, bár teljesen még nem elégedett. De a munkatársak végre megfelelő eszközökhöz jutottak, telefonos hálózatot alakítottak ki, hogy jól tudják működtetni az egész országban működő céget. S végre már az összes irodájukban lehet kártyával fizetni. A náluk dolgozók száma elérte a negyvenet, és változott a struktúra: a pécsi iroda nőtt, míg a budapesti létszáma csökkent. Ráadásul a Filharmónia

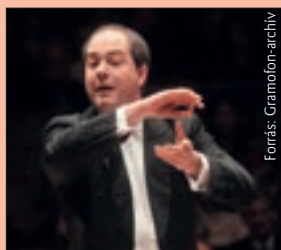
## MINIATÚRÖK



Forrás: Gramofon-archív

„Az 1980-as években szinte minden nyáron ott voltam Szombathelyen – meséli **Szokolay Balázs** zongoraművész –, mivel kerestem azokat a rendezvényeket, ahol igazán magas a szakmai színvonal. Néhanyszor fel is kértek kamarakonzertekre: például Rohmann Imrével, akivel legutóbb Bartók kézzongorászonátáját is játszottuk. Idén novemberben ugyanazokkal a partnerekkel – Jean Efflam Bavouzet, Rác Zoltán és Holló Aurél – adom elő ezt a művet a Zeneakadémián. Tavaly kértek fel először arra, hogy tartsak mesterkurzust is, de sajnos nem tudtam elvállalni, ugyanis weimari kötelezettségeim nem engedték. Idén szerencsére sikerült megszervezni, hogy jöhessenek. Mindig kérdés, hogy mire elég néhány nap egy kurzuson: lehet-e többet adni, mint bizonyos művek megértéséhez, megszólaltatásához némi segítséget, inspirációt vagy esetleg általános érvényű üzeneteket? Július 11-én lesz szólóestem is, amelynek műsorát nagy élvezettel álmodtam meg, csiszoltam ki. Az alapötlethez – Kurtág Játékok és Bartók Mikrokozmoszának részleteihez – hozzávettem Debussy Gyermekkuckó című művét, valamint néhányat édesapám, Szokolay Sándor békéstarhosi gyerekarabjaiból. Felhangzanak tőle még – bemutatóként – miniatűrök is, amelyek nem gyermekeknek szólnak: a Hamlet-opera motívumaiból álló darabot első tanáromnak, Czövek Ernának komponálta. Majd Bartók Vázlatok című ciklusa következik, és a zárószám: Debussytól A boldog sziget.”

## JÁTÉK A KASTÉLYBAN



Forrás: Gramofon-archív

**Vashegyi György** is jubileumot ünnepel az idei Régi Zenei Napokon: két évtizede muzsikált először a program-sorozatban, 2000-től kezdve pedig minden évben pódiumra lépett az Orfeo Zenekarral és a Purcell Kórusal. Az utóbbi években tanított is a

kurzusokon. S abban, hogy (Sopron után) a fertődi kastély adjon otthont a fesztiválnak, komoly szerepet játszott, ugyanis az ötlet az ő fejéből pattant ki. Most már harmadik alkalommal várják itt az érdeklődőket, s a fesztivál záróestjén Vashegyi György vezényletével Bach h-moll miséje hangzik fel. A dirigens azt mondja, örül, hogy ezt a művet adják elő, hiszen túl keveset játsszák a kompozíciót Magyarországon, pedig rendhagyó darab, csupa rejtély és rejtvény. Mostani előadásukra biztosan hatással lesz a René Jacobsszal folytatott munka, akitől rengeteget tanultak. A fertődi előadás után egy hónappal Norvégiában adják majd elő a h-moll misét, akkor maga Jacobs lesz a dirigens.

Magyarország támogatása jelentősen megnövekedett, majdnem a duplájára. „Nagy öröm számunkra, hogy a kulturális kormányzat így döntött – mondja Szamosi Szabolcs –, hiszen ez azt jelzi, tisztában vannak az általunk végzett feladat fontosságával. A következő esztendőkre akadnak is jócskán stratégiai terveink: szeretnénk a komolyzenei életben betöltött pozíciókat megerősíteni, országosan piacvezetői szerepre törekszünk az ifjúsági koncertek terén. Jelenleg is – a magyar hangversenyélet motorjaként – több mint ezer előadót foglalkoztatunk. Nagyon fontos, hogy rendezvényeink mindig magas minőségűek legyenek, emellett a vidéki koncertjeink is jelentős hangsúlyt kapnak. Szeretnénk ifjúsági sorozataink jelenleg is tekintélyes nézőszámát növelni, hogy tényleg minden diák eljuthasson élőzenei koncertekre. Lényeges az is, hogy a művészek számára presztízsé váljon, hogy nálunk szerepeljenek. Fontosak az innovatív formák is, amelyek a minőség mellett az élményt növelik. Az egyházzene közvetítésében pedig továbbra is szerepet vállalunk, mert azt látjuk, az egyházak szívesen veszik, hogy képviseljük a muzsikájukat. Emellett a klasszikus zenei ügynökségeknél, külképviseleteknél – elsődlegesen a komolyzenében – szeretnénk, ha a Filharmónia a legfőbb együttműködő partnerré válna. Terveink szerint kilépünk a határon túlra is, folytatjuk a brandépítést, s ennek lényeges eleme az új logó, arculat és honlap.”

## Fertőd és Szombathely

Nyáron pedig az ismert fesztiválokkal várják az érdeklődőket, hiszen június 21–28. között rendezik meg a Régi Zenei Napok sorozatát. Évfordulóhoz érkezett a program, hiszen ez már a harmincadik régi zenei seregszemle lesz. Fertődön közönségcsalogató toronyzene indítja, a kisebbeket táncba hívó mese, a nagyobbakat várfoglalás is várja. A nyitókoncert egybeesik a Múzeumok éjszakájával, így különleges programot kínálnak az érdeklődőknek, s lesz orgonaest, tánc történelmi előadás és Szent Iván-napi koncert is a fertődi kastély pálmaházában. Szintén három évtizedes jubileumot ünnepel a szombathelyi Bartók Szeminárium és Fesztivál, július 10–19. között rendeznek. A sorozaton köszöntik a hetvenesztendős Eötvös Pétert, s kiemelt szerepet kap a harmincéves Amadinda Ütőegyüttes is. A fesztivál nulladik nappal indul július 9-én; a tényleges megnyitóra pedig 12-én kerül sor, amikor Eötvös-művek hangzanak fel magyarországi bemutatóként, a Savaria Szimfonikus Zenekar tolmácsolásában, Madaras Gergely vezényletével. A kurzusok, előadások mellett gyerekprogramok, népzenei koncert, kirándulás és Eötvös-zenére született, új kortárs tánc bemutató is szerepel a kínálatban. ■

**Bővebb információ és a fesztiválok teljes programja a Filharmónia Magyarország honlapján:** [www.filharmonia.hu](http://www.filharmonia.hu)

## Ipolytól Hubáig – hét fantasztikus nap a Kaposfesten

**Az elmúlt évek alatt jelentős tapasztalatot szereztek, akár hátra is dőlhetnének. A kényelmi pozíció azonban sem a Kaposfest – Kaposvári Kamarazenei Fesztivál kigondolóját és művészeti vezetőjét, Kokas Katalin hegedűművészt nem jellemzi, sem Bolyki György fesztiváligazgatót. Közvélemény-kutatást készítettetek, mit is szeretne a közönség, miben változzon az idei, ötödik Kaposfest, amit augusztus 13–19. között (azaz Ipoly napjától Huba napjáig) rendeznek.**

➔ Albert Mária

A kutatás alapján végül ugyanarra jutottak, mint általában a fesztiválvendégek, beleértve a „hivatásos” közönséget, tehát a szakmai újságírókat is. Óriási fordulatra nincs szükség, de azért újdonságok, új hangsúlyok az ötödik Kaposvári Kamarazenei Fesztiválon is várják az érdeklődőket. Kimozdulnak például a városból, és egy különleges térben, a közeli Kassai-völgyben hungarikum napot rendeznek, ahol Bakfark Bálinttól Kurtág Györgyig és Veress Sándorig kap áttekintést a hallgató a magyar zene történetéből – meséli Bolyki György fesztiváligazgató. De az eddigi alapelv érvényes: ez az egy hét a választékos ízlésű, igényes közönség fesztiválja. Kísérleteztek ugyan popzenei kísérő programokkal, de ez nem vált be; szolidabb esti szórakozást vár a vendég, koncert után inkább „megnézné magának” a híres fellépőket, esetleg szót váltana egyikkel-másikkal. Mert már tudják, hogy akik Kokas Katalin és Kelemen Barnabás hívására a városba jönnek, azok a világ legnagyobb koncerttermeiben szoktak muzikálni.

Minden ellenkező híreszteléssel szemben ugyanis létezik olyan hazai publikum, amelyik magas színvonalat vár – és nem csak Budapesten. A kaposvári és a környékbeli közönség rákapott a jó zenére, amire bizonyíték, hogy a fesztivál indulása, 2010 óta a koncertévadban is megsokszorozódott a filharmoniai sorozatokra jegyet vagy bérletet vál-

tók száma. Hatalmas adatbázis van a fejében, hogy kiket invitálna Kaposvára – mondja Kokas Katalin. Nem is egy visszatérő vendég tűnik fel a programban: a hegedűs Alina Ibragimova például minden évben eljött; a szintén hegedűs Alina Pogostkina két évet kihagyott, de idén újra hallható. Joshua Bell az első fesztiválon hódította meg a hallgatókat. „Többször megírta, elmondta, mennyire sajnálja, hogy idén sem szabad ebben az időszakban. A híres csellista, Nicolas Altstaedt négyezer lépett fel nálunk, de idén nem jöhet, mert a menedzsere nem engedte. A normál ügymenet szerint a fesztiválokra az ügynökségek több évre előre lekötik a művészeket. Érdeklük, hogy a nagy gázsit, következőképp magas százalékot ígérő helyekre menjenek. Mi pedig közvetlenül, kollegiális alapon hívjuk őket. Ez az erősségünk, de a kockázatunk is – véli a művészeti vezető – Egyik zenész barátunk ajánlja, hívja a másikat, így alakult ki a kör, amelynek tagjairól szinte lehetetlen lemondani. A brácsaművész Maxim Rysanov segített becserkészni a világ legjobb trombitásait, Szergej Nakarjakovot.” Nagy esemény idén Steve Reich Tehillimjének előadása; koprodukcióban a Zsidó Nyári Fesztivállal. A kompozícióban az idén harmincéves Amadinda Ütögegyüttes is közreműködik – ahogy az Kaposváron lenni szokott, másként, gazdagabban. A zenemű egyes részei között Fekete László kántor az eredeti szoltárokat is elénekli.

Az első, 2010-es fesztivál nyitóestjén Mendelssohn Oktettje és Stravinsky A katona története című műve hangzott el. 2014-ben ismét hallható mindkét darab: a Stravinsky-műben ezúttal négy színész működik közre. Új vendég lesz a norvég hegedűs, Vilde Frang, aki néhány éve, beugróként váratlan és átütő sikert aratott Budapesten. Ez némi fejtörést is okozott a művészeti vezetőnek, hiszen ki kellett találnia, milyen feladatot adjon számára. „Nem egy szép, harmonikus programhoz keresünk előadókat, hanem az előadókhöz szabjuk a műveket és programösszeállításokat. Az egyik legkeresettebb fiatal zongoraművész ma Kirill Gernstein – mégis rendszeresen vesz órákat nagyszerű mesterünktől, Rados Ferencőtől. Páratlan élményt ígér, ha ők ketten együtt ülnek majd a zongorához Kaposváron. Nemcsak A katona történetével, hanem a Kreutzer-sonátával is kikacsintunk a dráma műfaja felé. Beethoven A-dúr hegedű-zongora szonátája mellett Tolsztoj írása, a Kreutzer szonáta részletei is elhangzanak.” A Kelemen Vónósnégyes – túl egy nemzetközi kvartett-versenyen – idén pihen, de a tagok egy-egy alkalommal pódiumra lépnek. A Nemzeti Filharmonikusok tavaszi hangversenyén nem véletlenül ült Kelemen Barnabás a koncertmesteri pultnál: Richard Strauss ritkán hallható, pompás műve, Az úrhátán polgár kísérőzeneje a fesztivál műsorában is szerepel.



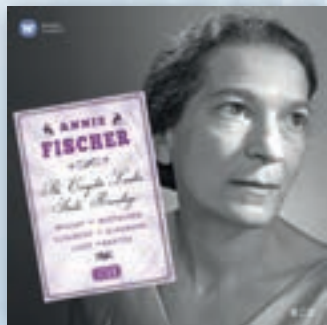
Forrás: Gramofon-archív

Ketten a fesztivál főszereplői közül: Kokas Katalin művészeti vezető és Kirill Gerstein zongoraművész

**Bővebb információ és a fesztivál teljes programja:** [www.kaposfest.hu](http://www.kaposfest.hu)



# WARNER MUSIC KLASSZIKUS CD ÉS DVD ÚJDONSÁGOK

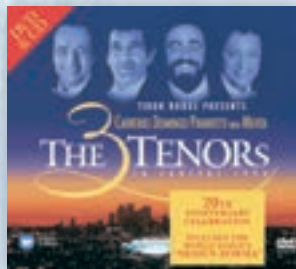


Mozart, Schumann,  
Liszt, Bartók  
zongoraversenyek

Beethoven, Schubert,  
Schumann szóló  
zongoraművek

8 CD  
2564634123

**FISCHER ANNIE SZÜLETÉSÉNEK 100. ÉVFORDULÓJÁRA**



**Három Tenor Koncert 1994  
Jubileum**

JOSÉ  
CARRERAS  
PLÁCIDO  
DOMINGO  
LUCIANO  
PAVAROTTI  
ZUBIN  
MEHTA

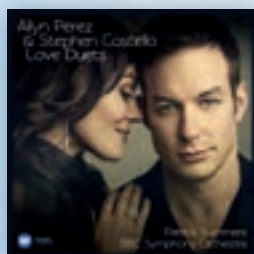
CD, DVD  
2564633737



**Donizetti: Stuart Mária**

JOYCE  
DIDONATO  
ELZA  
VAN DER HEEVER  
MATTHEW ROSE  
MAURIZIO BENINI

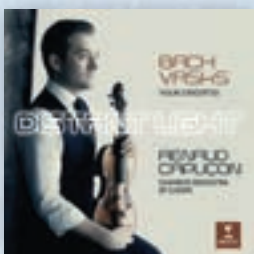
DVD  
2564632035



AILYN  
PÉREZ  
STEPHEN  
COSTELLO

CD  
2564633485

**Love duets – Szerelmi kettősök**  
Massenet, Mascagni, Verdi, Donizetti,  
Gounod, Puccini, Bernstein

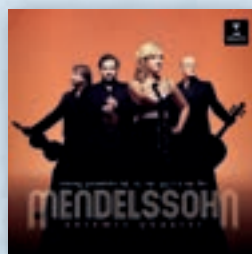


RENAUD  
CAPUÇON

Európai  
Kamarazenekar

standard CD  
2564630864  
digipack CD  
2564632322

**Bach: Hegedűversenyek**  
**Peteris Vasks: Versenymű hegedűre  
és vonósokra**



ARTEMIS  
QUARTET

2 CD  
2564636690

**Mendelssohn: Vonósnégyesek**

Magyarországon terjeszti az mTon Kft.

[www.warnerclassics.com](http://www.warnerclassics.com)

[www.magneoton.hu](http://www.magneoton.hu)

CONCERTO  
BUDAPEST

A ZENEAKADÉMIA  
REZIDENS ZENEKARA

## 2014/2015 BÉRLETEK

- CONCERTO RUSSO
- CONCERTO CLASSICO
- CONCERTO OPEN
- MAHLER-SCHUBERT
- CONCERTO - UMZE
- CONCERTO 8 ÉS FÉL
- CONCERTO STUDIO
- MANÓ
- DZSOPATÁN

Részletes műsor és bérletvásárlás:  
[www.concertobudapest.hu](http://www.concertobudapest.hu)



Partnerünk:  
VízPlusz Kedvezménykártya  
[www.vizpluszkartya.hu](http://www.vizpluszkartya.hu)

# Európai hidak – A középpontban Németország



**Második alkalommal rendezi meg a Budapesti Fesztiválzenekar – a Művészetek Palotájával közösen – a Bridging Europe elnevezésű koncertsorozatot, amelyben egy ország kultúráját állítják középpontba, elsősorban az adott ország zenéje tükrében. Szeptember 10. és 16. között Németország lesz a főszereplő. Az eseménysorozatról a zenekar ügyvezető igazgatója, Stefan Englert nyilatkozott a Gramofonnak.**



Forrás: BFZ

Stefan Englert

igazgató. – A több területen megfigyelhető hasonlóság mellett a másik egyszerű ok az volt, hogy Fischer Iván zeneigazgató szorosán kötődik a cseh zenéhez: több Dvořák-szimfóniát is lemeze vett vagy adott elő koncerten; a Szláv táncokból készült lemez referencia-értékű. Kihívás is egy olyan kultúrát bemutatni, amely Magyarországhoz hasonlóan olvasztótégelyként működik, és a népzene szerepe benne rendkívül fontos. Természetesen annak is számos oka van, hogy idén Németországot választottuk. Éppen a fesztivál idején lesz huszonöt éve, hogy Magyarország 1989. szeptember 11-én megnyitotta a határait az NDK polgárai számára, kelet-németek ezreinek lehetővé téve a Nyugat-Németországba települést. Honfitársaim ma is szívesen gondolnak erre a baráti gesztusra. A döntés művészi háttere, hogy a német zene mindig is nagyon hangsúlyosan volt jelen az európai zenetörténetben, de itt is van személyes kapcsolat: Fischer Iván egyik kedvenc zeneszerzője Brahms, akinek két szimfóniáját is vezényli a fesztiválon.”

## Műfajok, korok, stílusok

A fesztivál programján öt hangverseny szerepel; mind-egyik más típusú zenét mutat be, és mindegyik az első Európai Hidak fesztivál koncerttípusait követi. Idén is lesz például gyerekopera: Kurt Weill alkotása, amely Elisabeth Hauptmann és Bertolt Brecht tándrámájára íródott. A Novák Eszter rendezésében látható, Aki igent mond (Der Jasager) című operából a következő évadban tíz előadást

terveznek fővárosi és vidéki iskolákban. A karmester az a Jankó Zsolt lesz, aki túlnyomórészt Kolozsvárott és Nagyváradon dolgozik, emellett a BFZ asszisztens karmestere, és akit minél szélesebb körben szeretnének megismertetni a közönséggel. Fischer Iván berlini együtteséhez, a Konzerthaus Zenekarához is meghívta vezényelni. A kortárszenei programmal kapcsolatban az ügyvezető igazgató így fogalmaz: „Célunk, hogy egy ország zenei kultúráját lehetőség szerint minél több oldalról mutassuk be. Ennek megfelelően azt is meg kell ismertetni a közönséggel, hogy napjainkban mi zajlik. A koncertműsorokat látva gyakran az az érzése az embernek, hogy a zene története megállt a 20. század elején; ami később íródott, az ritkán szólal meg. Nekünk mint zenekarnak felelősségünk és feladatunk ját-



Fotó: Catherine Miliken

Franck Ollu francia dirigens,  
a kortárszene specialista

szani ezeket az alkotásokat; arról nem beszélve, hogy izgalmas vállalkozás is. Arra is szeretnénk használni ezt a koncertet, hogy megmutassuk, milyen sokszínű tud lenni a kortárs zene. Ebben a programban a mai német zene három prominens képviselőjét mutatjuk be – a kortárszenei specialista, Franck Ollu francia karmester vezényletével, aki a frankfurti Ensemble Modernnel is gyakran dolgozik együtt. Hans Werner Henze, Wolfgang Rihm és Jörg Widmann mellett Manfred Trojahn egyik darabját is műsorra tűzzük, amelyet Henze emlékére komponált. Az est szólistája az egyik vezető francia kortárszenei csellista, Sonia Wieder-Atherton lesz, akinek Henri Dutilleux, Georges Aperghis és Pascal Dusapin is komponált darabot.”

A barokk est sztárvendége a Jos van Immerseel vezette Anima Eterna zenekar, illetve a berlini Akademie für Alte Musik koncertmestere, Midori Seiler lesz, aki a régizenet elképesztő fantáziával szólaltatja meg – őt a Fesztiválzenekar barokk zenei együttese kíséri. A fesztivál



Fotó: Maïke Hebig

Midori Seiler hegedűművész Muffat és Händel műveit játssza Budapesten

jövőjéről Stefan Englert elmondta: 2015-re és 2016-ra is már megvan a tematika, de tovább is terveznek, mert óriási lehetőséget látnak a kezdeményezésben. „A zene összeköt embereket, kultúrákat – fogalmaz az ügyvezető igazgató –, de a művészek és a zeneszerzők is összekötnek kultúrákat. Hány meg hány német reneszánsz és barokk komponista ment Itáliába tanulni?! Magyarországnak emblematikus alakja Liszt Ferenc, aki szintén szerte Európában, minden kultúrában otthon érezte magát.”

## Visszahozni az emlékeket

Az idei nyár három projekt jegyében telik – mindegyik a BFZ a közösségért elnevezésű program része. A Legyen a zene mindenkié mottó jegyében az együttes célja, hogy a lehető legtöbb hallgató élhessen a zenekart – azok is, akiknek egyébként nem lenne lehetőségük ellátogatni a koncertekre. A zenekar kamaragyűjtései idősoththonokba látogatnak júniusban, és ott ingyenes hangversenyeket adnak. Szintén júniusban szólaltatnak meg Bach-kantátákat különböző templomokban – értelemszerűen a zenekar régizenei együttesének közreműködésével. A harmadik projekt a magyar zsidó múlthoz kapcsolódik. „A második világháború előtt gazdag és színes zsidó kulturális élet volt Magyarországon – folytatja Stefan Englert ügyvezető igazgató. – A zsinagógák azonban a holokauszt tragédiája után más funkciót kaptak, hiszen főleg vidéken nem maradt senki, aki eredeti rendeltetésének megfelelően használhatta volna azokat. A zsidó kulturális élet ma is gazdag, de szinte kizárólag a fővárosra koncentrálódik. Vidéki városokba utazunk, ahol beszélgetésekkel egybekötött, ingyenes hangversenyekkel idézzük fel az adott város második világháború előtti zsidó közösségi életét. Célunk: visszahozni az emlékeket. A kezdeményezést novemberben folytatjuk.”

## Név és aura

Stefan Englert úgy fogalmaz: a harminc év alatt fantasztikus utat járt be a Budapesti Fesztiválzenekar, hiszen mindenütt elbűvölve fogadják, és óriási siker övezi fellépéseit szerte a



Fotó: Jean-Baptiste Montano

Sonia Wieder Atherton a kortárszenei est szolójátéja lesz

világban. Olyan karakterisztikumai vannak, amelyekkel más zenekarok nem rendelkeznek. A muzikusok elkötelezettek, számukra a zenekari játék művészet és hivatás. Fischer Iván és csapata keményen megdolgozott azért, hogy elérje a világszínvonalat. „Kiterjedt kapcsolatrendszerünknek köszönhetően rendszeresen járunk a világ legnagyobb zenei központjaiba: New Yorkba, Londonba, Amszterdamba, Bécsbe. Ezt a hálót még inkább szeretnénk kiterjeszteni a jövőben, de tervünk, hogy kevesebb városban forduljunk meg, azokban viszont hangsúlyosabban legyünk jelen. Tehát koncentráltabbá, intenzívebbé szeretnénk tenni a kapcsolatainkat. Az élvonalban lenni komoly és állandó próbatételt jelent, hiszen a legnagyobb zenekarokkal vagyunk egy kategóriában. Némelyiknek gazdagabb a múltja, ilyen például a Bécsi vagy a Berlini Filharmonikus Zenekar. A közönség azonban ugyanazt a színvonalat várja el tőlünk is, mint azoktól. Míg a Bécsi Filharmonikusok nevének említésekor – a zenekar 150 éves múltja miatt – az ember öntudatlanul is egy bizonyos bécsies hangzásra asszociál, addig a BFZ esetében – noha megvan az ismerős érzés és határozott művészi profil – a névnek még nincs ilyen aurája, ami ezt az asszociációt kiválthatná. Azon dolgozunk, hogy 15-20 év múlva ugyanolyan csengése legyen a BFZ nevének, mint a nagy múltú európai zenekarokénak.”

A Budapesti Fesztiválzenekar honlapja: [www.bfz.hu](http://www.bfz.hu)



# A piano finomsága, a forte nemessége

**Szakmai és közönségsikerekben egyaránt gazdag évad áll a Concerto Budapest mögött. Sokat fejlődött az együttes, de mindig van mit javítani, csiszolni, hiszen a zene és a zenélés lényege: soha nem mondható, hogy egy mű „készzen van”. Keller András művészeti vezető erről az aspektusról, a formába hozásról, valamint az elmúlt évad tapasztalatairól és a nyári feladatokról is beszélt a Gramofonnak.**

„Egy produkció betanulási időszaka hozhat hullámvölgyeket. Attól, hogy valaki nagyon jól és sokat készül, még nem biztos, hogy a koncertre kerül csúcsmódba – mondja Keller András. – Pár éve még előfordult, hogy annyira biztosan tudta a zenekar a darabokat, hogy a koncerten már nem volt meg az a rizikófaktor, ami elengedhetetlen az izgalmas előadáshoz. A karmestert edzőnek tekintem, aki csak a koncertpódiumon válik alkotóművésszé, de a próbateremben hidegfejű tréner, aki előre meghatározott terv szerint vezeti végig csapatát a felkészülés folyamatán.”  
Javítani mindig lehet – tér át Keller András az elmúlt évad értékelésére. „Például a piano tartományban lehetne sok-



Keller András

kal finomabb és több rétegű hangzást kialakítani. Ha a karmester azt mondja: piano, akkor a zenészek általában alig érintik hozzá a húrhoz a vonót, az eredmény pedig testetlen, kifejezéstelen hang lesz. Hiába halk, ha nem beszél! Úgy kell halkán játszani, hogy attól borsóddzon a hátunk, ez pedig ugyanolyan teljes szellemi-fizikai részvételt igényel, mint a forte – aminek pedig a nemességén van mit javítanunk.

A másik terület, ahol előrelépési lehetőséget látok, az a zenekar önállósága. Arra gondolok, hogy jelenleg túl sokat hagyatkozik a zenekar rám; mondván, majd én megmondom, hogyan képelem el a zenét. Azonban azt tartom jó együttműködésnek, amikor erős véleménnyel találkozok össze az én elképzelésem, és a kettőből kialakul egy érdekesebb, jobb dolog. Csak akkor tud az ember fejlődni, ha más hatások is érik; és nem vagyok abban biztos, hogy az én elképzelésem a legjobb. A mestereim úgy neveltek, hogy minden pillanatban próbáljam meg keresni a zenének a jelentését, igazságát. Azt viszont olyan sokféle módon lehet keresgélni, hogy mindig van tovább, a végtelenségig lehet egy művet csiszolni, cizellálni. Az egész tulajdonképpen nem is annyira a Concerto Budapestre, mint inkább a zenei neveltetésünkre jellemző. Nincsenek eléggé kimunkálva bizonyos dolgok, és ha az egyes zenészeknél meg is vannak a finomságok, a zenekari együtt-játéknál ezek hajlamosak eltűnni.”

A zenekar nyári programjáról a művészeti vezető elmondta: a harmadik évadot kezdik júliusban a Pesti Vármegyeháza nyáresti koncertsorozatával. Ezúttal nagyobb apparátusú bécsi klasszikus műsorral jelentkeznék, középpontban a hegedűvel, négy kimagasló fiatal művész – Banda Ádám, Baráti Kristóf, Kelemen Barnabás és Lendvai József – közreműködésével. Haydn, Mozart és Beethoven közérthető, nem elcsépelet műveit választották; olyanokat, amelyek jól illeszkednek a helyszínhez. Emellett a zenekar játszik a Margitszigeti Szabadtéri Színpad nyári nyitólőadásán, június 13-án, Snétberger Ferenc koncertjén. Június 27-én a Visegrádi Négyek találkozója alkalmából Mahler I. szimfóniáját adja elő az együttes, továbbá Eszterházán és a franciaországi Sisteroni Fesztiválon is fellépnek – Brahms és Dvořák műveivel. ■

## ÚJRA ZENEHÁZIKÓ

Július 28. és augusztus 1. között ismét Zeneházikóvá alakul a Concerto Budapest székhelye, a Páva utcai Zeneház. A napközis zenetáborban a zenekar muzsikussai, zenepedagógusai segítségével színvonalas, szórakoztató elfoglaltságot kínálnak a 6–12 éves gyerekeknek. Elsősorban azoknak, akik eddig nem kerültek közelebbi ismeretségbe a hangszerekkel. A Zeneházikóban ki is lehet próbálni a hangszereket – akár egy későbbi hangszerválasztást megkönnyítendő. A Zeneházikó reggel fél 8-tól várja a gyerekeket, az első foglalkoztató blokk 9 órakor kezdődik. Tavaly a hangszereket ismerhették meg, idén ehhez új tematika társul: ellentéppárokon keresztül ismerkednek meg a gyerekek a dinamikával, ritmussal, hangmagasságokkal, zeneművekkel. A tábor csúcspontja a péntek délután, amikor igazi koncerten mutathatják be a táborlakók a tanultakat.

A Zeneházikó című program idén július végén is várja a gyerekeket a Páva utcai Zeneházban



Forrás: Concerto Budapest

## Nemzeti Filharmonikusok: svédasztal a közönségnek

**A Nemzeti Filharmonikusok mögött sikereiben gazdag évad áll, de a nyár is tartogat kiemelkedő eseményeket: a zenekar június második felében a Távol-Keletre utazik. Közvetlenül előtte különleges kitüntetés is átvehető az együttes főigazgatója, Kovács Géza, akivel az új bérlet-struktúráról, az elmúlt évad tanulságairól és a következő szezon terveiről is beszélgettünk.**

A zenekar június 11-én Fertőd-Eszterházaán lép fel, ahol a Visegrádi Négyek külügyminiszeri találkozóján ad ünnepi hangversenyt. Tavaly döntött úgy a visegrádi országok miniszeri tanácsa, hogy a 2004-ben, Sárospatakon alapított V4-ek díjat ez alkalommal az NFZ kapja. A díjjal azon személyek és intézmények közép-európai kulturális és tudományos tevékenységét kívánják elismerni, akik sokat tesznek azért, hogy a politikai-földrajzi közösség tagjai minél jobban szót értsenek egymással.

„Utána indulunk Dél-Koreába és Japánba – tájékoztat Kovács Géza. – A suwoni fesztiválon lépünk fel, az út apropója pedig az, hogy huszonöt éve vettük fel Dél-Koreával a diplomáciai kapcsolatokat. Young-Jo-Lee koreai zeneszerző ebből az alkalomból komponált egy szimfonikus művet A hajnal üdvössége címmel; ezt mutatja be a zenekar június 19-én. Japánban – többek közt a tokiói Suntory Hallban – öt hangversenyt Kocsis Zoltán, hármat pedig Kobajacsi Ken-icsirő vezényel. Utóbbi művészt nemrég ünnepeltük Magyarországon abból az alkalomból, hogy negyven éve nyerte meg a Magyar Televízió Nemzetközi Karmesterversenyét. A japán dirigens Ferencsik János halála után tíz évig vezette az NFZ jogelődjét. Mindannyian tudjuk, milyen sokat tett azért, hogy még többben kedveljék meg a komolyzenét Magyarországon.”

A zenekar számára rendkívül összetett feladatkört ír elő az alapító okirat: lehetőség szerint a világ vezető művészeit kell meghívnia, nem megfélemlítve a magyar művészekről. Fel kell karolnia a fiatal generációt, teret kell adnia a kortárs zenének. Az együttes minden paraméternek megfelelt az elmúlt évadban, és ez nem kis feladatot jelentett. Folytatódott a Richard Strauss-sorozat – A hallgatag asszonnyal és Az úrhatnám polgárral. Februárban spanyolországi turnén, majd Isztambulban járt az együttes. „Ugyanakkor izgalommal sem volt hiány – folytatja a főigazgató. – A megszaporodott fővárosi koncerthelyszínek feladják a leckét a hangversenyrendezőknél is, hiszen egyazon közönség kegyeiért küzdünk. Május elején indítottuk el különleges és új bérletsorozatunkat, amelynek lényege és üzenete, hogy »Ön választ!« Ennek értelmében mindenki kiválaszthatja a neki legmegfelelőbb koncerteket a következő évad káprá-

zatos kínálatából, és maga alkothat belőle bérletet. Aki interneten állítja össze a csomagot, olyan progresszív kedvezményben részesül, ami szándékaink szerint arra inspirálja, hogy minél több hangversenyre jegyet váltson előre.” A zenekar mintegy félszáz alkalommal járt vidéken a 2013/2014-es évadban is, azonban ez a hagyomány és misztió néhány éve kibővült, gazdagodott. A Nemzeti Énekkar ismét határon túli városokba – Szatmárnémeti, Kolozsvár, Nagyvárad – látogat, és a „Közös otthonunk, a zene” elnevezésű sorozattal szolgálja a magyar és nem magyar anyanyelvűek együttélését. Kovács Gézától megtudtuk azt is, hogy tavaly szeptember óta HD minőségben nézhető a zenekar és az énekkar koncertjei a Művészetek Palotája honlapján, élő közvetítésként; továbbá a közszolgálati televízióban is rendszeresen látható az együttes. A Bartók Új Sorozatban beállt kényszerű szünet után, a tervek szerint idén a vegyeskarok kerülhetnek a lemezgyűjtők polcára, a következő naptári évben (de még a 2014/2015-ös évadban) pedig mindenképpen szeretnének olyan kimagasló remekműveket is megjelentetni, mint A kékszakállú herceg vára és A csodálatos mandarin. ■

A Nemzeti Filharmonikusok honlapja: [www.filharmonikusok.hu](http://www.filharmonikusok.hu)



## Nagy elődök nyomdokain a Dohnányi Zenekar

**A következő évadban új bérletsorozattal jelentkezik a Budafoki Dohnányi Zenekar. Az együttes négy hangversenyt rendez a BMC-ben, mindegyiken más-más hangszerrikkaság szólal meg – neves szólisták és karmesterek közreműködésével. Hollerung Gábor zeneigazgatóval nemcsak erről, hanem az elmúlt évről is beszélgettünk.**

„A négy hangversennyel a Budapest Music Centert kívánjuk birtokba venni; a sorozatot három karmester jegyzi: Dinyés Dániel, Vashegyi György és jómagam, illetve egy alkalommal dirigens nélkül áll ki az együttes, kamarazenei produkcióban – mondja Hollerung Gábor. – A bérlet különlegességét az adja, hogy mindegyik koncerten egy nem hétköznapi hangszer is megszólal. Az első esten a szöghegedű és a tekerőlanté lesz a főszerep, amelyeken Mandel Róbert játszik. Szentpáli Roland a Mendelssohn-korabeli rézfúvós basszushangszert, az ophicleide-et szólaltatja meg, de hallhatjuk a trombulát is, amit magyarul egyszerűbben dorombnak neveznek, és amelyre a Beethovent is tanító Johann Georg Albrechtsberger komponált izgalmas versenyművet. Pontosabban kettősversenyről van szó, mert a doromb mellett lant is játszik. Ezt Szabó István kezeli, míg a trombulát a német Albin Paulus, aki számos hangszer-ritkaságon játszik bravúrosan. A sorozat utolsó koncertjén a fortepianóé a főszerep – azé a hangsze-

relhangzottak, illetve amelyekben Hollerung Gábor vezetésével végigkalandozták a zenetörténetet. „Jól példázta ezt a sokszínűséget a sorozat záróestje, amelyen Thomas Tallis reneszánsz szerző 40 szólamú motettája után Mozart utolsó szimfóniája, Bach híres hegedű-chaconne-ja zenekari átíratban, valamint Mahler 8. szimfóniájának első része csendült fel. Mindez egyetlen koncerten, amelyen egyetlen témát jártunk körbe: a lehetetlen birtokba vételnek örökké bennünk élő szándékát – mondja a zeneigazgató. – A következő szezonban az új sorozat mellett megőrizzük hagyományos bérleteinket, folytatjuk fontos és sikeres együttműködésünket a Művészetek Palotájával, ahol táncársulatok közreműködésével hirdetünk sorozatot, és ahol nagyobb igényű, nagyobb volumenű programokat valósíthatunk meg a 2014/2015-ös évadban is, A szerelem arcai címmel. A zeneakadémiai Dohnányi bérletet kiváló vendégművészekkel rendezzük meg, a szintén itt helyet kapott Megérthető zene családi sorozattal pedig a nagy ma-



Szöghegedű, tekerőlant, ophicleide – hangszerrikkaságok a Dohnányi Zenekar új bérleti sorozatában

ré, amely többek között Vashegyi Györgynek köszönhetően ugyan már rendszeresen hallható hazai koncerteken is, de még mindig érdekesség, ha ezen az instrumentumon hallhatunk egy Mozart-zongoraversenyt. Például ebben a sorozatban, a világhírű Malcolm Bilson előadásában.”

A zeneigazgató az elmúlt évadot összegezve nagy sikerként értékeli, hogy a Zeneakadémiára nemcsak együttese, hanem az a közönség is visszatért, amely a kisebb befogadóképességű helyszínekre is követte a zenekart. A Budafoki Dohnányi Zenekar mindkét sorozata, a Megérthető zene és a Dohnányi névvel fémjelzett esti bérlet is telt házakat vonzott. Nagy siker övezte a Zene plusz... bérlet tematikus programjait is, amelyek keretében különleges alkotások is

gyar előadóművészeket állítjuk középpontba. Ennek apropóját a Fischer Annie-centenárium adta, így minden koncertre választottunk egy nagy magyar muzsikust, aki a 20. században a legjobb hazai előadói hagyományokat képviselte a nagyvilágban. A legendás zongoraművész mellett névadónk, Dohnányi Ernő; a páratlan basszus, Székely Mihály, valamint két olyan dirigens – Fricsay Ferenc és Kertész István – szerepel, akik számomra és sokak számára etalont jelentenek, és akik nem a tengerentúlon, hanem Európában öregbítették a magyar előadóművészi hagyomány hírnevét.”

**A Budafoki Dohnányi Zenekar honlapja:** [www.bdz.hu](http://www.bdz.hu)





# KAPOS FEST

Művészeti vezető: **Kokas Katalin**

**KAPOSVÁR**  
2014. 08. 13-19.

[www.kaposfest.hu](http://www.kaposfest.hu)



Médiapartnerek: metropol **HetiVálasz** NÉPSZABADSÁG

## A Miskolci Szimfonikusok sikere a Concertgebouw-ban

**Néhány hete sikeres hollandiai turnén vett részt a hivatásos együttesé válásának ötvenedik évfordulóját ünneplő Miskolci Szimfonikus Zenekar. A koncertkörút csúcspontjaként az együttes az amszterdami Royal Concertgebouw-ban lépett fel, Wim van Herk holland dirigens vezényletével. A miskolci zenészek produkeióját standing ovation fogadta.**

A zenekar – kiterjedt nemzetközi kapcsolatainak köszönhetően – viszonylag gyakran vendégszerepel rangos külföldi eseményeken, és maga is vendégül lát neves művészeket. Több évtizedes hagyományokra tekinthet vissza tehát a miskolci együttes európai jelenléte, amelyet ez a turné is gazdagít. A zenekar életében kiemelkedőnek értékelhető az áprilisi koncert a világ egyik legrangosabb helyszínének számító, amszterdami Royal Concertgebouw nagytermében. A magas művészi színvonalú munkát a miskolciak huszonhét tagú kamarazenekari együttese látta el, kiegészülve a KCOV Excelsior énekkarral – mondta el lapunknak Mannheim Viktória, a zenekar ügyvezető igazgató-helyettese. A holland kórus nevében a rövidítés a Koninklijke Christelijke Oratorium Vereniging Excelsior rövidítése, azaz Királyi Keresztény Oratórium Egyesület – a jobbnál jobb holland énekkarok egyik legrégebben alapított szervezeté. Mint neve is mutatja, oratóriumok előadására specializálódott; a zeneirodalom legjelentősebb oratorikus alkotásait – Verdi, Mozart, Cherubini, Beethoven, Bach, Brahms, Puccini, Dvořák, Poulenc, Verdi műveit – tartja repertoárján.

A Miskolci Szimfonikus Zenekarral Bach János-passióját adta elő, az énekkar karnagya, Wim van Herk vezényletével. A művet ugyanez az előadógárda már nagy sikerrel szolgáltatta meg Miskolcon, 2013 novemberében; a hollandiai út is ennek a gyümölcsöző cserekapcsolatnak a kö-

### ÚJ ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓT KERESNEK

Újra vezetőt keresnek a Miskolci Szimfonikus Zenekar élére; a 2013 júliusában megválasztott Horváth Ádám ügyvezetői munkaszerződése ugyanis közös megegyezéssel megszűnt – jelentette be május elején Kiss Gábor, Miskolc kulturáért felelős alpolgármestere. Kiss Gábor szerint „a zenekar körül kialakult feszültség azt a meggyőződést erősítette, hogy a városvezetés nem tud azonosulni az ügyvezetés gyakorlatával. Az egyik utolsó mozzanat az volt, hogy a Horváth Ádám által művészeti vezetőnek felkért – a zenekar nagy többségének támogatását is élvező – Hamar Zsolt visszalépett a szerződéskötés előtt. A nemzetközileg is elismert karmester és a menedzsment ugyanis nem tudta kialakítani a megfelelő együttműködést.” A város közgyűlése átmenetileg megbízta Szászné Pónuzs Krisztinát az együttes vezetésével és rendelkezett az új ügyvezetői pályázat kiírásáról. Kiss Gábor elárulta, hogy Gál Tamás karmesterrel indított el tárgyalásokat arról, vállalja-e a zenekar művészeti irányítását.



A Concertgebouw patinás hangversenyterme

vetkező állomása volt. A dirigens a historikus előadásmód nemzetközileg is meghatározó holland ágának egyik jelentős képviselője; ezért is vett részt kisebb létszámú zenekar a produkcióban. A koncertet megelőző próbákat, valamint a főpróbát két amszterdami templomban, a Willem de Zwijgerkerkben, illetve a Pelgrimkerkben tartották. A zenekar idejébe az intenzív próbaidőszakot követően és a fellépést megelőzően kulturális és turisztikai programok is belefértek. A muzikusok hajókiránduláson vehettek részt a holland kórus tagjainak szervezésében és kíséretében, angol nyelvű idegenvezetés és finom ebéd mellett. Továbbá részletesen szemügyre vehették – nem csak a színpad felől – a Royal Concertgebouw hatalmas koncertermét, amelyben megannyi világhírű karmester dirigált már az elmúlt százhuszonöt évben.

Az ötvenedik évforduló kapcsán arculatában, művészi profiljában, megjelenésében és programjában is megújulásra törekvő Miskolci Szimfonikus Zenekar, valamint a több mint száz éve működő holland oratóriumkórus közös produkeióját standing ovationnal ünnepelte a holland közönség a telt házas, patinás koncertteremben. A hangversenyen Sümeghy Gyula, rendkívüli és meghatalmazott hollandiai magyar nagykövet is megjelent, aki az előadás után köszönetet mondott a Miskolci Szimfonikus Zenekar művészeinek és a holland kórus tagjainak. ■

# Cantus firmus – A megtartó ének

**A magyar kortárszenében igen nagy jelentőségű eseményt kezdeményezett a debreceni Kodály Filharmónia. Somogyi-Tóth Dániel igazgató-művészeti vezető Vajda János zeneszerzőt kérte fel, hogy írjon oratorikus művet a Debreceni Református Kollégiumban őrzött kulturális kincsek, így a Református Énekeskönyv dallamainak felhasználásával. A Cantus firmus – A megtartó ének című mű ősbemutatóját április 11-én, a debreceni Csokonai Nemzeti Színházban, egy nappal később pedig a budapesti Zeneakadémián tartották.**

Carl Orff Carmina Buranája megosztja a zenész-szakmát, ha azonban felmérést készítenénk a laikus zenehallgatók között, biztos, hogy a német zeneszerző oratóriuma az élmezőnyben végezne. „Orff régi, veretes, értékes irodalmi szövegeket zenésített meg nagyszerű zenében. Szerettük volna, ha Debrecennek is lenne egy hasonlóan értékes, népszerű, élvezetes és szerethető alkotása – fogalmaz Somogyi-Tóth Dániel igazgató, művészeti vezető. – Az ötlet Kósa Lajostól, Debrecen polgármesterétől származik, a magva pedig az volt, hogy szülessen egy olyan zenemű, amely a cívisváros egyik jelképének számító Debreceni Református Kollégium több száz esztendőes könyvtárában található kulturális kincsekből merít. A könyvtár a magyar irodalomban meghatározó remekek tárháza, szépirodalmi igényű versekkel, diákkversekkel és egyéb írásokkal, amelyek ráadásul több esetben a református énekeskönyv zsolttárainak és dicséreteinek a dallamaira épülnek.”

Vajda mintegy hetvenperces, Cantus firmus – A megtartó ének című alkotása gyerekkarra, vegyeskarrá, szimfonikus zenekarra íródott, bariton és tenor szólistával; Pálóczi Horváth Ádám, Csokonai Vitéz Mihály, Fazekas Mihály, Nagy István és ismeretlen debreceni diákköltők verseire. „Azért éppen Vajda Jánosra esett a választás, mert ő olyan hatású zeneszerző, akit már most a legnagyobb magyar klasszikusokkal együtt említhetünk” – mondja Somogyi-Tóth Dániel. „Debrecenbe kerülésem előtt vezényeltem a Mario és a varázsló című operáját Budapesten és Pécsen, amely munka szakmailag és emberileg is meghatározónak bizonyult számomra. Ennek a közös vállalkozásnak folytatásaként mutattuk be – a Csokonai Nemzeti Színházzal, illetve a Bartók Plusz operafesztivállal közösen – Miskolcon és Debrecenben Vajda két másik egyfelvonásos operáját, a Don Perlimplint és a Don Cristobalt. Ezek után már-már természetes igényként fogalmazódott meg, hogy őt kérjük fel az új mű komponálására is – erre sikerrel pályáztunk a Debrecen által alapított, a város hírnevét öregbítő művek ösztönzésére szánt Kölcsey Ferenc ösztöndíjra. Vajda János



Forrás: Gramofon-archív



Vajda János művének kiindulópontja a 42. zsolttár, amely képünkön Benczédi Székely István reformátor fordításában (1548) olvasható

ráadásul erős szálakkal kötődik Debrecenhez: az operák előtti egyik legutóbbi ősbemutatója a debreceni intézményes zeneoktatás 150. évfordulójára rendezett koncerten hangzott el, nemrégiben pedig teljes életművének megőrzését a Debreceni Református Kollégiumra bízta.”

A mű születésének háttéréről Somogyi-Tóth Dániel elmondta, hogy konkrét elképzeléssel kereste meg Vajda Jánost, aki rögtön „ihletet fogott”. A szövegek összeállításában, a mű szerkezetének kialakításában szabad kezet kapott a zeneszerző, végeredményben pedig szép ívet adó, a 42. zsolttártól a 42. zsolttárig tartó, profán témákat is érintő, jellemzően vajdai megoldásokkal tarkított muzika született. A Kodály Filharmónia ritkán engedheti meg magának, hogy maga kérjen fel prominens szerzőket olyan alkotásokra, amelyek később az együttes repertoárjának gerincét képezhetik – fogalmaz a karmester. „Ugyanakkor szerencsés helyzetben is vagyunk, hiszen a város a Bartók Béla Nemzetközi Kórusverseny keretében minden második évben új darabokat, a cappella kórusműveket, illetve egy-egy oratóriumot rendel, és ezeket a Kodály Filharmónia együttese mutatják be. Az idei kórusverseny alkalmából Tallér Zsófia oratóriumát, Sárny Bárok, Huszár Lajos és Tóth Péter kórusműveit adjuk majd elő elsőként, augusztusban pedig újabb Vajda-ősbemutató várható a Kodály Filharmónikusokkal és a Kodály Kórusal.”

**A Kodály Filharmónia honlapja:** [www.kodalyfilharmonia.hu](http://www.kodalyfilharmonia.hu)



## Szegedi Szimfonikusok: kulturált szórakoztatás

**A Szegedi Szimfonikus Zenekar igazgatójaként lassan egy esztendőnyi múlt áll Lukácsházi Győző mögött. Ez az időszak egyaránt szolgált élményekkel, tapasztalatokkal és olyan ötletekkel, amelyeket a következő években kíván megvalósítani – ezekről is kérdeztük az igazgatót.**

„Hazudnék, ha azt állítanám, hogy könnyű helyzetben vagyunk, hiszen az ország második legnagyobb, legnépesebb zenekaraként rengeteg a tennivalónk. Különböző korosztályok számára szerkesztett bérleteinket az elmúlt évadban is tízezrek hallgatták. Játszottunk operát, operettet, zenés játékot és musicalt, közreműködtünk fesztiválokon, többször is jártunk a fővárosban és az ország más nagyvárosaiban. Szereztünk kellemes órákat Somogyban, Baranyában és Békés megyében, zajos sikert arattunk a Zsidó Nyári Fesztiválon. Egy hét alatt tizennégy koncertet adtunk Bács-Kiskun megyében, ahol összesen ötezer gyermek élvezhette műsorunkat. Nem szeretnék megfélemlíteni saját közönségünkről sem: a szegediekről, akik az év minden szakában találkozhatnak velünk a város különféle előadóhelyein, a Nemzeti Színháztól a Szabadtéri Játékok színpadáig” – mondja Lukácsházi Győző.

Az elmúlt évad nagyzenekari koncertjei közül az igazgató kiemelkedőként említi Rossini Mózes című operáját, Verdi Requiemjét Pál Tamás vezényletével, illetve a Brahms-estet Ligeti Andrással. Fontosnak tartja a Bács-Kiskun megyei, tizennégy előadásból álló ifjúsági sorozatot is, amelynek karmestere Gyüdi Sándor, műsorvezetője pedig ő maga volt. „A zenekar jó teherbírású – folytatja az igazgató –, művészeink a próbákkal és utazásokkal járó fáradalmak ellenére is képesek egyszerű előadásokat produkálni, munkájukat az átlagosnál több mosollyal, jó hangulatban végezni. Úgy érzem, partnernek tekintjük egymást, az elmúlt esztendőben nem merült fel olyan zavaró tényező, amelyet ne tudtunk volna közösen, mindenki meglepedésére rendezni. A mi dolgunk a kulturált szórakoztatás, amit a lehető legmagasabb szinten kell művelnünk, hogy hitelesek maradjunk. Akit ez a törekvésünk megérint, támogatni fog bennünket a jövőben is fellépési lehetőséggel, pénzzel vagy egyszerűen azzal, hogy ellátogat a koncertjeinkre.”

Lukácsházi Győző úgy érzi, a kinevezése óta eltelt szűk egy évben nem érte kudarc. Tisztában van a helyi lehetőségekkel, így nem is szőtt olyan terveket, amelyeket ne tudna megvalósítani. A Gramofonban legutóbb azt nyilatkozta, hogy bővítené a nyári szabadtéri műfajt kamarazenevel, térenékekkel, mert millió gyönyörű helyszín található a városban. „Azt szeretném, hogy ütközzenek belénk” – fogalmazott akkor. Idén nyáron meg is valósítja ezt az elképzelést: júniusban sok helyen lehet majd találkozni a zenekarral, például lesz Szent Iván éjszakája Mendelssohn-nal és nagyzenekari utcabállal, amelyhez természetesen a



Lukácsházi Győző: „Képesek vagyunk az átlagosnál több mosollyal, jó hangulatban végezni a munkánkat”

zenekar szolgáltatja a zenét. Kamaragyűtéseik a város parkjaiban, terein tűnnek fel, a rézfúvós együttes a városnéző kisonvaton játszik. Ugyanakkor a célok között szerepel a több mint 30 ezer szegedi egyetemista megszólítása: a zenekar jelen lesz a nyár végi SZIN fesztiválon, valamint őstől Kis Éjjeli Zene című késő esti sorozaton, amely elsősorban a szórakozni vágyó fiatalokhoz szól.

Nem könnyű kiemelni pár produkciót a 2014/2015-ös évad kínálatából, hiszen – mint Lukácsházi Győző mondja – minden fellépésre nagy gonddal, lelkiismeretesen készülnek. „Megemlékezünk a száz éve született világhírű, szegedi származású dirigensről, Fricsay Ferencről, és a Gramofon nyári lapzártája előtt nem sokkal állt össze két bérleti sorozatunk a Filharmónia Magyarországgal közös szervezésben. Ennek köszönhetően a gyerek- és ifjúsági előadásokon is új programokkal jelentkeztünk. Kiváló vendégművészeket várunk: tárgyalunk Vashegyi Györggyel, Kocsis Zoltánnal, Medveczky Ádámmal. Nem lesz eseménytelen tehát az új évad, amelynek arculatába már nekem is jóval nagyobb a beleszólásom.”

A Szegedi Szimfonikus Zenekar honlapja: [www.symph-szeged.hu](http://www.symph-szeged.hu)

# GRAMOFON KÖNYVEK

Gramofon

1996 óta a klasszikus zene  
és a jazz szolgálatában!



Kiadványainkról bővebb információ, és rendelés  
a [www.gramofon.hu](http://www.gramofon.hu) oldalon, és az [zene@gramofon.hu](mailto:zene@gramofon.hu) e-mail címen!

# GRAMOFON

1996 ÓTA A KLASSZIKUS ZENE ÉS A JAZZ SZOLGÁLATÁBAN

**Gramofon Klasszikus és Jazz** – minőségi folyóirat igényes zenerajongóknak

**Gramofon.hu** – internetes folyóirat kuriózumokkal és háttérinformációkkal

**Gramofon-könyvek** – 2014-ben is folytatjuk minőségi zenei könyvsorozatunkat

**Gramofon-díjak** – évente rangos szakmai elismerés a klasszikus zene  
és a jazz legjobbjainak

Főszerkesztő és felelős kiadó: Retkes Attila

## A Honvéd Táncszínház Zenekara: autentikus sokszínűség

**Nem lehet tőlük olyan zenét kérni, amit ne tudnának megszólaltatni. Egyenként is sokoldalúak, de mindegyikőjük valamely terület és hangszer szakértője, így bámulatosan sokszínű az általuk bemutatott zenei paletta. Ez a Honvéd Táncszínház Zenekara. Az önállóan Hegedős Együttes néven fellépő, hattagú formáció vezetőjével, Papp István Gázsa hegedűművésszel, valamint a táncszínház nemrég kinevezett zenei vezetőjével, Szabó Dániel cimbalomművésszel beszélgettünk.**

Népi együttes lévén számos zenei stílusban kell a hat muzsikusknak helyt állnia. A zenekar összetétele vegyes: van benne erdélyi és felvidéki zenész, s valamennyien játszanak más hangszereken is. Az autentikus népzene a fő irány, de ennél jóval sokoldalúbbak, mindenre nyitottak. A Nap-szédítő című előadás zeneszerzője, Kelemen László például azzal az érdekes és szokatlan ötlettel állt elő, hogy – elrugaszkodva az autentikus stílustól – friss (gyors) népzenei alapra lassú énekeket kellett tenni. Ezt meg is valósították. Nyáron rockoperában is közreműködnek: a Dózsa-féle parasztfelkelés 500. évfordulója alkalmából, erdélyi városokban, illetve a Margitszigeten és az Erkel Színházban adják elő a felújított Székely Dózsa Györgyöt, Zsuráfszky Zoltán művét. Ebben nemcsak népzene, hanem reneszánsz korabeli zenét is játszanak, népi és reneszánsz hangszereken. A Csárdás! – A kelet tangója című előadáson autentikus népzene adnak elő; ez a táncszínház egyik legkedveltebb műsora. A zenekar végigmuzsikálja az előadást, több önálló száma is van. A produkcióban nemcsak csárdás szól, hanem sok más táncstípus is, köztük magyar, eredeti román és szlovák zene. „Mindig arra törekszünk, hogy ugyanabban a zenekari felállásban játsszunk, mint amiben a gyűjtésekből ismertek az adott zenék – mondja Gázsa. – Ha például cimbalom játszott a hegedűvel és bőgővel, akkor akként, ha pedig csak hegedű és gardon, mint a gyimesi csángóknál, akkor úgy. Minden vidéknek megvan a maga jellegzetes hangszer-összeállítása.”

„Az alkotói folyamat fő része a próbateremben zajlik: a tánc és a koreográfia együtt születik a táncszínházi produkcióban, de ezt részünkről előtanulmányok, stílusgyakorlatok előzik meg. A művészeti vezető által kívánt stílust, dialektust kiválasztjuk, és összegyűjtjük a dialektusterület jellemző zenei repertoárját – veszi át a szót Szabó Dániel, aki a táncszínház zenei vezetőjeként segít az új műsorhoz vagy új koreográfiához zenei anyagot összeállítani. Emellett a zenekari számok készítésében is aktív szerepet vállal, némileg a zenekar munkáját is szervezve. Dani Székesfehérváron kezdett zenélni, első cimbalomtanára a Kalamajka zenekarban muzsikált, s ő terelgette a népzene felé. Néptáncolt is – több mint tíz évig, Székesfehérváron, az Alba Regia Táncegyüttesben; sokáig hódolt egyszerre a



Papp István Gázsa és Szabó Dániel

néptáncnak és a népzeneének, a táncegyüttest néha kísérté is cimbalmosként. Érettségi után az ELTE néprajz szakára jelentkezett, amelynek befejezéseként szakdolgozatában a kőröspataki cigányzenészek szociológiai vizsgálatát végezte el. Akkor indult be Vácra a népzene szak, így azt OKJ-s képzéssel elvégezte, pár évvel később pedig a Zeneakadémia népzene tanszakán diplomázott, kiváló eredménnyel. Gázsát már bemutattuk egy korábbi Gramofon-cikkben, de azt még nem kérdeztük meg tőle, hogy miért így hívják. „A Mezőségben, Magyarországon nőttem fel, ahol hét Csete nemzetség, vagyis hét olyan család él, amelynek tagjai nem rokonok, mégis azonos a vezetéknevük. A mi nemzetségünkben a Gázsa volt a megkülönböztető név. Így én is ezzel a ragadványnévvel mutatkoztam be egy lakodalomban, ahol gyűjteni voltunk, mondván, Gázsa Sándor Ilonkájának vagyok a fia. A kollégáim elkezdtek játékosan így csúfolni, ugratni, azóta használom ezt a nevet.” ■

A Honvéd Együttes honlapja: [www.honvedart.hu](http://www.honvedart.hu)



# Duna Szimfonikusok: minden koncert kihívás

**Két zenekari muzsikussal ültem le beszélgetni szakmai múltjukról és az őket foglalkoztató feladatokról. Sokban különböznek, de sok mindenben hasonlítanak is: például abban, hogy a Duna Szimfonikusok szólamvezetői. Baráti András gordonkaművész és Demeter László fuvolaművész.**

„Rögtön a főiskola elvégzése után, 1974-ben fél évig játszottam ebben a zenekarban, utána az Interkoncert révén elkerültem Venezuelába, ahol több zenekarban is dolgoztam szólamvezetőként – meséli Baráti András. – Nekem ez a fajta munka ma is szívügyem, mert sokrétű a feladat, lehet mellette szólózni is, például zenekari művekben vagy akár önálló közreműködőként. Így játszhattam el például fiammal, Kristóffal Brahms a-moll kettősversenyét, de Venezuelában szinte az összes nagy csellóversenyt megszólaltathattam. Tizennégy évet töltöttünk kint – 1981 és 1994 között. A Sistema már akkor is nagyon jól működött, de nem volt ilyen fejlett. Kristóf és a lányunk a Kossuth-le származott Emil Friedman magánzeneiskolájában tanult Caracasban, ahová 1988-ban költöztünk. Egy idő után úgy gondoltuk, jót tenne a gyerekeknek egy kis váltás Európában vagy az Egyesült Államokban, végül Kristóf két év múlva hazajött, hogy a Zeneakadémia különleges tehetségek osztályába járjon. Magyarországon akkor zajlott le a rendszerváltás, valamint időközben Venezuelában elkezdett romlani a politikai helyzet, így mi is visszatértünk. Azt követően sokat játszottam a Budapesti Fesztiválzenekarban és a Nemzeti Filharmonikusoknál, illetve a Magyar Virtuózok Kamarazenekar tagja lettem, és majdnem húsz éve dolgozom a Duna Szimfonikusoknál.”

„Én szintén diplomám megszerzése után, 2006-ban kerültem a Duna Szimfonikusokhoz – veszi át a szót Demeter László. – Édesapám is fuvolás, a Honvéd Központi Zenekarban játszott mintegy harminc évig, így soha nem is tudtam elképzelni magamnak mást, mint a fuvolát. Andrásához hasonlóan mindig is zenekari zenészként gondoltam magamra, aki szívesen vállal szóló-feladatokat is. Az első fuvolista lét egyébként is folyamatos szólistaságot jelent, hiszen a fuvola-szekción belül mindenki külön szólamot játszik. Emellett zenekari kísérettel is sokszor léphetek fel szólistaként. Sokat fejlődtem, mióta ide kerültem; a fafúvós kollégák mellett például Andrásról is rengeteget tanultam. Mert hiába a különböző hangszer, formálásban, kifejezésmódban el tudunk lesni egymástól dolgokat. A fuvolistáknál mást jelent a szólamvezetés; nekem a frazeálás, a dinamika, a hanghosszúságok egységére kell figyelnem. A csellószólam azonban népes szólam, így ha a karmester beint, a szólamvezető a felelős azért, hogy egységes attitűddel kezdjen mindenki játszani, és ne a saját elképzelése szerint.”

„Szeretek fúvósokkal kamarazenélni; az segít az intonációban, hiszen egy fúvóshoz igazodni biztos alapot jelent – mondja a gordonkaművész. – Szinte minden megvalósult, amit elterveztem, és amire vágytam, de egy valami még

hátravan: felvettem Bach összes csellósztíkjét, de ez a lemez még nincs kiadva. Ez a munka életműnek is beillik...” „Nekem van pár megvalósulatlan elképzelésem – teszi hozzá László –, például Hacsaturján vagy Ibert fuvolaversenyét szívesen megszólaltatnám, illetve az operairodalomban is szeretnék jobban elmélyülni. Azonban én sem panaszkodhatom: sok versenyművet eljátszottam már, egy osztrák szervezésű zenekarral négy alkalommal jártam Kínában az utóbbi években, és a zenekari repertoár is sok szépséget kínál a fuvolistának. Minden koncert kihívás, minden műsorban megtalálom a feladatot. Félállásban fuvolát tanítok a dorogi zeneiskolában, valamint hobbim a Duna Szimfonikusok honlapjának a gondozása, amit én is terveztem és kiviteleztem. A közeljövőben megújuló honlapot is én jegyzem. Ez a tevékenység másfajta gondolkodásmódot igényel, pihentet is, jól kiegészíti a fuvolázást.”

A Duna Szimfonikusok honlapja: [www.dunaszimfonikusok.hu](http://www.dunaszimfonikusok.hu)

# Bacsik Elek – az első huszonkét év

## A Mária Valéria Új-teleptől a Zeneakadémiáig (1926–1948)<sup>1</sup>

**A jazzvilágban ma összesen három magyart tartanak igazán világsztárnak, s mindhárom – mily furesa véletlen – gitáros. A jelenlegi reputációjuknak megfelelően az első kettő Szabó Gábor és Zoller Attila, a harmadik pedig Bacsik Elek. Szabó Gáborról egy magyar nyelvű, sok kiadást megért, nemrég reprintben is megjelent kötet szól. Zoller Attiláról egy magyar, két német és egy angol nyelvű kötet jelent meg eddig. A magyar nyelvű Bacsik-kötet készülöben.**

◆ Simon Géza Gábor

A világ jazzmuzikájában jelentős elismertséget, a Magyarországon született zenészek között különleges, egyfajta keserédes hírnevet is szerzett Bacsik Elek. Garantáltan ő az a magyar zenész, akinek külföldön a legtöbbszörként írták a családi nevét. A magyar „cs” betűkapcsolat értelmezhetetlen, felfoghatatlan a nem magyar ajkúaknak. Épp ezért Bacsik Elek megtalálása a különböző forrásokban nem kevés leleményt igényel, hiszen eddig összesen nem kevesebb mint 22 különböző névváltozatára derült fény – csak a latin betűs forrásokban. Elképzelhető, hogy a latin betűs írásművek tanulmányozása során még további névváltozatok is előbukkanhatnak.

\* \* \*

Teljes nevén Bacsik Elek László 1926. május 22-én Budapest IX. kerületében az erdélyi menekült pár, Bacsik Árpád brácsás és Pócsi Erzsébet gyermekeként született. Lakásuk egy rövid ideig ekkor még a Mátyás utca 11. számban volt. Az épület ma is áll. Ugyanebben az utcában, pontosan 161 méterre van a Budapest Music Center (BMC) 2013-ban felavatott épülete. A Bacsik Elek születését megelőző és azt követő évek igazán nem kedveztek a zenészetnek. A trianoni Magyarországon már az is csoda volt, hogy Bacsikék egy ideig viszonylag rendesebb lakásban élhettek albérlőként. Bacsik Árpádnak munkanélküliség miatt hamarosan távoznia kellett a családjával együtt. Olyan helyre kerültek, amely a mai napig szegényfolt a magyar, de az európai történelemben is.

A Mária Valéria telep a trianoni határokon túlról elmenekült, illetve kitelepített magyarok gyűjtőhelye volt. Ma ennek helyén áll a József Attila lakótelep. A Mária Valéria Új-telep, ahová a Bacsik család került, a szomszédos Mária Valéria telepnél egy némiképp jobb körülményeket nyújtó lakóhely volt, ahol „csak” 8–10 különböző korú és nemű állampolgár zsúfolódott össze egyetlen szűk kis szobában, és a konyhában is hasonló létszámban szorongtak. A barakkok végében volt a WC és mosakodási lehetőség. A barakklakóknak természetesen oktatási intézményekre is szükségük volt, ahol, ha nagyon szűkös körülmények között is, de komoly oktatásban részesülhettek. A tanulók nagy része mentesült a tandíjfizetés alól, és különböző ruha- és élelmiszer-támogatásban is részesültek. A gyermekek cipőit például megtalálták, vagy új fejet tettek rájuk, ne félig meztláb kelljen télen a hegedű- vagy egyéb órákra menniük.

A sok viszontagságon átment budapesti iskolákból csak elvélve maradt fenn kéziratos vagy gépiratos anyag az ének-zene tanításáról. Ritka kivétel Sasváry Mária helyettes énektanítónő néhány kéziratos beszámolója a Budapest X., Bihari utcai községi népiskola V. osztályában végzett munkáról, azaz abban az osztályban, ahová ebben az esztendőben Bacsik Elek is járt. A Budapest Főváros Levéltárában VIII.427.a.6. szám alatt található 1937. március 20-án kelt havi jelentésében többek között így írt:

- |                        |                    |
|------------------------|--------------------|
| 1. BACSIK Elek László  | 12. Eleck BASIK    |
| 2. Elek BACSIK         | 13. Elek BASIK     |
| 3. Elek G. BACSIK      | 14. Elek BACZIK    |
| 4. Tzigane Elek BACSIK | 15. Elec BACZIK    |
| 5. Elec BACSIK         | 16. Elek BESCK     |
| 6. Eleck BACSIK        | 17. Alex BACSIK    |
| 7. Elek BACISK         | 18. Alexis BACSIK  |
| 8. Elek BASCIK         | 19. Alexis BACKSIX |
| 9. Elek BAKSIK         | 20. Lexis BACSIK   |
| 10. Elek BACKSIC       | 21. AI BACK        |
| 11. Eleck BASSIK       | 22. Mr ELBAK       |

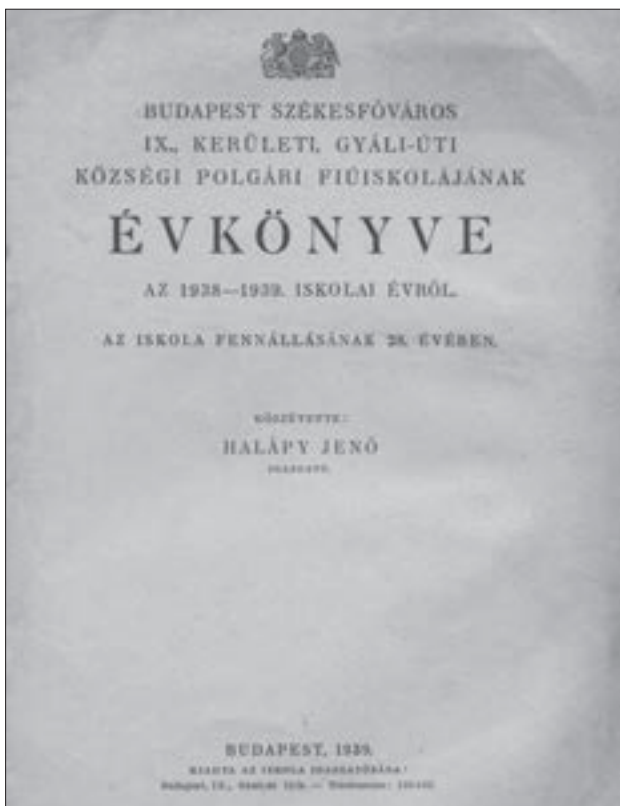
Bacsik Elek 22 névváltozata

Bacsik Elek pályafutása során többek között olyan világsztárokkal készíthetett hang- és képfelvételeket, mint a trombitás világsztár – Bacsik bebop stílusának egyik inspirálója –, *Dizzy Gillespie*, a modern nagyzenekari jazz és a filmzene egyik koronázatlan királya, *Quincy Jones*, a sanzon olyan jelesei, mint *Juliette Gréco*, *Serge Gainsbourg* és *Barbara*, a rock and roll egyik korai színes bőrű úttörője, a rhythm & blues és rockénekesek generációjának inspirálója, *Little Richard*, de színpadra lépett például a legendás rock and roll királlyal, *Elvis Presley*-vel is.

<sup>1</sup> Részlet a szerző *Esős évszak* címmel a közeljövőben megjelenő Bacsik Elek bio-diskográfiájából

„E hónapban az erkölcsi cél: a hazafias érzés felkelése, illetve növelése. Ezt a célt szolgálták a következő dalok: V. fiú osztály: Gábor Áron ágyúí, Vesszen Trianon, Én vagyok... Karéneken a március 15. ünnepségre készültünk.”

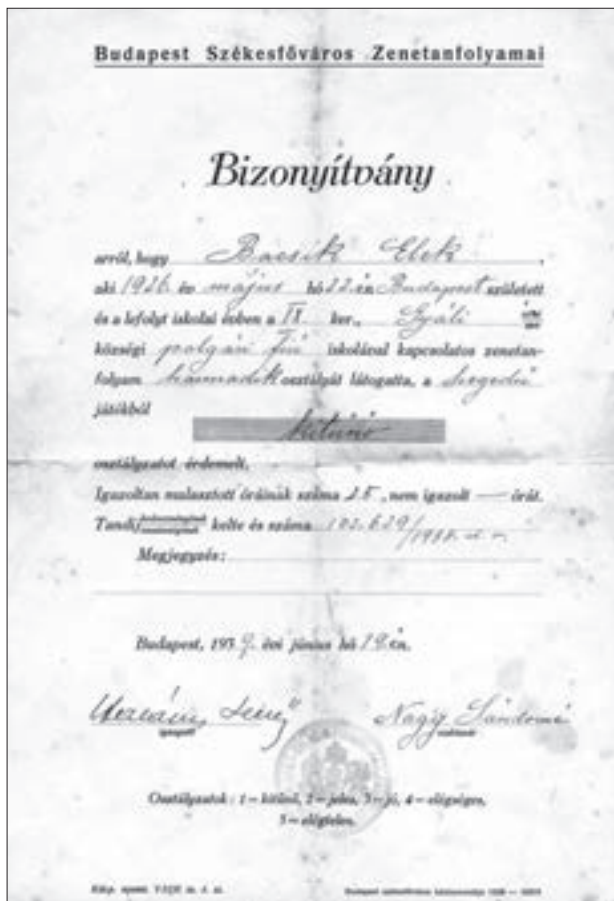
Bacsik Elek öt elemi elvégzése után, 1937 őszén került egy akkor újonnan létrehozott, egy lebontott katonai kórházbarakkból felépített iskolába. A Budapest Székesfőváros IX., kerületi Gyáli úti községi polgári fiúiskolában a négy évfolyamon összesen 12 osztály működött, azaz 3-3 párhuzamos, egyenként 35-40 fős osztály volt. Az iskola 1938/1939-es évkönyvének adatai szerint a II./B osztály



névsora Bacsik Elek nevével kezdődött. A 39 fős osztályba elsősorban a korosztály református diákjai jártak. Mellettük római katolikus és ágostai evangélikus, azaz protestáns tanulók is voltak. A heti egy énekórárt és a két karéneket Bánhelyi Sándor tartotta, de ő volt az osztályban a „mezőgazdasági és ipari ismeretek” tárgy oktatója is. Rendkívül figyelemreméltó, hogy a komolyan szegény sorsúak polgári fiúiskolájában 25 diák iratkozott be Budapest Főváros Zeneanfolyamaira. Tanáruk Nagy Sándorné volt, aki egyúttal az iskolai zenekart is vezette, amely a tanév folyamán számos alkalommal lépett a nagyobb nyilvánosság elé. Bacsik Elek a Zeneanfolyamon hegedülni tanult, és hegedűsként szerepelt az iskolai zenekarban is. 1962-ben már befutott jazzmuzsikusként francia menedzserének mesélte egy, a párizsi *Jazz Hot* című szaklapban megjelent cikkben, hogy örömmel hallgatja a

Table titled 'II. A) osztály.' showing student names, grades, and exam results. The header includes 'Név', 'Értelem', 'Magaslat', and various exam types like 'Valkar', 'Magaslat', 'Felmérés', etc. Students listed include Ivan Sándor, Kálós János, Kovács Andrá, etc.

Table titled 'II. B) osztály.' with 'Osztályfőnök: Schöner Mária.' showing student names and grades. Students listed include Bacsik Elek, Balázs János, Balázs László, etc.





klasszikus zenét is, mert azokra az időkre emlékezteti, amikor Brahmsot, Paganinit, Bartókot, Bachot, Mozartot, Csajkovszkijt vagy Beethovent játszott.

Bacsik profi pályafutása 1943-ban, azaz mindössze 17 esztendősen kezdődött, mégpedig a Nagymező utcai Arizona Mulatóban. Itt többek között Cziffra György zongoraművész állandó partnere volt. Az 1943-as év késő nyarán, kora őszen megindult Bacsik Elek gramofonlemez-karrierje is. Először a két esztendővel korábban az ország első számú tangóharmonikásának választott Tabányi Mihály kíségetésével, gitárosként készítette hangfelvételeit. A következő napokban pedig a nagyrészt erdélyi muzikusokból álló Szabó-Quitter big banddel elkészítette több tucat tánczenei- és jazzfelvételét. Ebben a big bandben hegedűsként, bőgősként, csellistaként és gitárosként is szerepelt. A hangfelvételeket Marnitz Frigyes készítette, aki az ország legjelentősebb hangszerkereskedőinek egyike volt és 1943-ban a német érdekeltségű *Kristály/Imperial* lemez cég magyarországi képviselőjeként az *Imperial* márkájú gramofonlemezekkel mint saját termékével belépett a magyar és a nemzetközi hanglemezipiacra. A hangfelvételhez szükséges berendezéseket a német Siemens cég szállította. Külön ki kell emelnünk, hogy az új lemez cég gramofonlemezeit a birodalmi Németországban gyártották. Ez tette lehetővé, hogy a hanglemezek hangja lényegesen jobb minőségű legyen, mint az itthon gyártott daraboké. Az ok igen egyszerű és prózai: a német lemezipar a háborús gazdálkodásban is lényegesen több sellakot használhatott a lemezgyártáshoz, mint az e fontos alapanyaggal nem kellően ellátott magyar cégek. A fő hazai gyártókapacitást adó Kerepesi úti gyárnak a sellakhiány miatt több töltőanyagot, például szénport és gyapotot kellett használnia.

Az *Imperial* lemezmarca hat Tabányi-felvételén a zenekar vezető tangóharmonikázott és egyúttal ő készítette a hangszereléseket is. A hegedűs Csányi Mátyás volt, akit a későbbiekben az amerikai zenekarvezető, Duke Ellington is meghívott zenekarába. A bőgőn Mihalik Lajos, a gitáron Bacsik Elek játszott. A klarinétos személyét mindmáig

nem sikerült tisztázni. A spanyol és mexikói szülőktől származó Debussy-tanítvány, Maria Grever *Ti-Pi-Tin* című szerzeményének Tabányi Mihály által feldolgozott változatában például a gitárnak csak kísérőszerepe van, alig tűnik fel a jelenléte (*Hungaroton* HCD 71219).

A big band igen változatos programjában közismert hazai slágerek jazzváltozatai éppúgy szerepeltek, mint halhatatlan klasszikus szerzemények jazzadaptációi. Liszt Ferenc *Szerelmi álmok No.3* című darabjának Marnitz Frigyes és Martiny Lajos készítette el a swing big bandre hangszerelt variációját. A Szabó-Quitter big bandben ebben a kompozícióban például Bacsik Elek gitárjának végig kísérő szerepe van, ráadásul bendzsó stílusban játszik, így szinte észre sem lehet venni, hogy gitáros van a zenekarban (*Pannon Jazz* PJ 1064).

Halper László tavaly megjelent *Zenészlegendák. Legendás történetek legendás roma zenészekről* című könyvében (amelyről a Gramofon 2013-2014. téli számában jelent meg méltatás – a szerk.) Horváth „Patkány” Dezső jazzgitárost idézi, hogyan születtek az 1940-es évek elején az imént hallott és hasonló magyar és külföldi slágerek hangszerelése:

„Volt egy olyan érdekes szokás a családkban, hogy akár Elemér bátyám, de főképpen Patkány meg Kati bátyám adtak nekem pénzt, mondták: 'Na, Dezső – vagy ha becéztek, Kissintér –, itt van, nézzél meg három filmet, most jöttek be, de nekünk a slágereket már délutánra, hang szerint pontosan fütyüljed, énekeljed, nagyon pontosan, hogy azt este vagy éjjel, ahol játszunk, már tudjuk muzsikálni'. Énrám számítottak tizenévesen, hogy én azt koppintsam le. Én megnéztem mind a három filmet, és amikor hazamentem, addigra ők már összegyűltek, Cziffra Gyuri, az öreg Pege, Piroska Zoltán, a szaxofonos, a bolond Kovács, szegény, a drága dobosunk, aki az ország dobosa, mindnyájunk dobosa volt, ő is játszott az Arizonában. Sokszor ott volt velünk Bacsik Elek is. Cziffra Gyuri rögzítette, szóval lekottázta és hangszerelte a számokat. És az egyezett a filmmel, sőt az akkordok szempontjából még kicsit modernebb is volt, de a dallamnak egyeznie kellett.”

1945. április negyediké után a magyar zenei élet és ezen belül a könnyűzenei élet a körülményekhez képest ismét jól működött. Mindazok, akik megúszták a háborús borzalmakat, megpróbálták a lehető legrövidebb idő alatt ismét munkába állni és újra felépíteni napi életüket, új egzisztenciát teremteni. Kiváló példa erre Tabányi Mihály saját kezűleg kitöltött és aláírt igazolóbizottsági dokumentuma, amelyben egyebek közt arról nyilatkozott, hogy 1945. januárjától május 15-ig Vorosilov marsall keretében az Orosz Frontszínházban tangóharmonikázott.

Bacsik Elek előzőekben vázolt tevékenységei kellően megalapozták az 1945-től egyre inkább felfelé ívelő zenési

Mindenki multiinstrumentalista volt a Szabó-Quitter Zenekarban

Szabó-Quitter Zenekar

Bacsik Elek gitár, hegedű, gordonka, nagybőgő	Len Hughes II. trombita
Baricz Antal II. tenor szaxszofon, klarinét, gordonka, hegedű	Nógrády János IV. tenor szaxszofon, klarinét, hegedű
Baricz Ferenc III. Es-szaxszofon, klarinét, hegedű, oboa	Quitter József I. trombita, hegedű, szaxszofon, harsona, harmónium
Bányai Lajos ütő	Rostási Frigyes III. trombita, hegedű
Kertész Kornél zongora	Schneider Antal nagybőgő, sousaphon
Kiss József I. harsona	Szabó Géza I. Es-szaxszofon, klarinét, harmonika, hegedű, trombita
Kovács János II. harsona	

pályafutását. Az új körülmények közepette viszonylag gyorsan megtalálta azokat a zenészeket és lehetőségeket, akikkel és amelyekkel hamarosan tovább öregbíthette hazai hírnevét. Köszönhető ez annak is, hogy a még mindig csak 19 esztendő múzsikus rendkívül sokoldalú volt: gitározott, hegedült, csellózott, bőgőzött, és ha kellett, hangszerelt is. Zenei mindenevőként bármely műfajban, bármely előadási formában pillanatok alatt feltalálta magát. Neki teljesen mindegy volt, hogy szólóban, duóban, trióban, kvartettkben vagy éppen big bandben játszhatott.

A második világháború befejezése után Bacsik Elek a Horváth családnál lakott Budapest VIII., kerületében, a Bezerédy utcában. Ebben a kiemelkedően jó zenészekből álló családban a napi gyakorlások, együttjátszások során megbecsülték és fejlesztették Bacsik gitártudását. És nemcsak a gitártudását, hiszen a rendkívül erős konkurencia is elismerte, hogy ezekben az esztendőkből Bacsik volt a legjelentősebb hazai jazzhegedűs. Hárman közülük, nevezetesen Kati Horváth Lajos, Kiss Elemér és Radics Gábor számos alkalommal a Magyar Rádió élő adásaiban is együtt játszottak Bacsikkal.

Elek koncert- és rádiófellépéseiről számos dokumentum tanúskodik: a nyomtatott plakátok, műsorfüzetek, rádióműsorok, kézzel írott műsorlapok alapján joggal mondhatjuk, hogy Bacsik pályafutásának ez a legjobban ismert, aránylag jól dokumentált korszaka.

A már említett Halper-kötetben így emlékezett Kovács Andor jazzgitáros:

„1945 októberében olyan szerencse ért, mintha megnyertem volna az ötös lottót. Tizenhat éves fejjel bekerültem egy olyan zenekarba, ahol három nagy gitáros mellett játszhattam. A zenekar hét tagból állt, de nem túlzok, ha azt állítom, hogy szinte mindenki zseni volt. Úgy zabálták a hangszerüket, mint a sáskák. A zenekar tagja volt Bacsik Elek gitáros, Horváth Sándor gitáros, akit Nagypatkányként ismertek. Az öccse, Horváth Lajos, becenevén Kati, aki olyan kiváló muzsikus volt, hogy még Patkány is tartott tőle. A negyedik gitáros voltam én. Csak úgy voltak hajlandók befogadni a baráti körbe, ha bizonyítok nekik. Meg kellett állapítanom, hogy a bekanyarodó villamos zaja milyen hangnemben szól.”

Bacsik az 1945-től 1948-ig terjedő időszakban, azaz világ körüli kalandjainak kezdetéig, a budapesti zenei élet legjelentősebb helyszínein, így például a Zeneakadémián, valamint a Magyar Rádió élő jazzadásaiban kiségyüttesek tagjaként szinte napi vendég volt. A rádióújságok, a *Pesti Műsor*, valamint a zeneakadémiai plakátok alapján megállapítható, hogy Bacsik Elek az akkori élvonal valamennyi jelentős képviselőjével szerepelt: Cziffra György, mindkét Radics Gábor, idősebb Pege Aladár, Herrer Pál, Solymossy Lulu, Kertész Kornél, Tabányi Mihály, Zágon Iván, Beamter Bubi, Patkány voltak az állandó partnerei.

A Zeneakadémia nagyterme ezekben az években a magyar jazzélet egyik legfontosabb központjának számított. Nem volt ritka az olyan hétvége, amikor a rajongók több jazzkoncerten is hallhatták kedvenceiket. A vasárnapi jazzmatinén és a délutáni jazzkoncerten egyaránt fellépett Bacsik Elek is, egy-egy koncerten belül akár egymás után több formációban.

1946 szeptember 15-én, vasárnap délelőtt  
11 órai kezdettel a  
**ZENEAKADÉMIA NAGYTERMÉBEN**  
**VIG GYÖRGY Jazz-matinéja**  
**„IGAZI JAZZ”**  
FELLÉPNEK

<b>Alfonso</b>	<b>Kenéz Judith</b>
<b>Elsy Asley</b>	<b>Lantos Olivér</b>
<b>Fényes Kató</b>	<b>Lugosi György</b>
<b>Goitein Antal</b>	<b>Pogány László</b>
<b>Horváth Jenő</b>	<b>Ráthonyi Róbert</b>
<b>Kapitány Anny</b>	<b>Vadas Zsuzsa</b>

FILU JAZZ-ZENEKARA — MARTINI JAZZ-ZENEKAR

CHAPPY ÉS ZENEKARA

LEN HUGHES és zenekara — TABÁNYI MIHÁLY RÁDIÓ JAZZ-HEGEDŰS

**VIG GYÖRGY-VIG TOMI**  
CLARINET ÉS 3 ÉVES DOROGDORRA SPECIÁLIS DUETTJE

RADICS GÁBOR és együttese — PATKÁNY-BACSIK gitár-duettje

Konferál: **Szentiványi Kálmán és Kovács Aladár**  
**SZÓBEL** hangversenyiroda rendezése (VI., Andrássy-út 77).

Jegyek kaphatók: a NEW-YORK Jeggyszínházban (Erzsébet-utca 9-11) és Székely-utca 101. EXPRESS Jeggyszínházban (Andrássy-út 40) és a Zeneakadémia portájánál.  
Pályák kiadó: SZÓBEL, BUDAPEST, — 1946. szept. 15.

Bacsik Elek további pályafutását alapvetően befolyásolták azok az 1946 októberé és 1948 májusa között, többnyire élő, egyenes adásban lezajlott rádióadások, amelyek keretében a legkülönbözőbb formációkkal játszott zenekari tagként, de még inkább szólistaként vagy saját kiségyüttesének vezetőjeként, gitárosként, hegedűsként, csellistaként és bőgősként Budapest I. és Budapest II. rádióműsoraiban. Ezen műsorok szerkesztője többnyire Pál Sándor volt, aki a budapesti Zeneakadémián Székely Arnold, Siklós Albert és Molnár Antal tanítványaként végzett. Pál Sándor zongoristaként és szakszervezeti vezetőként jól ismerte belülről a magyar könnyűzenei köröket. Pál Sándor 1945-től dolgozott a Magyar Rádióban, ahol Lajtha László tevőleges támogatásával alakíthatta ki a műsorstruktúrát, ezen belül a könnyűzenei, illetve jazzadások szakmai irányítását.

„A műsorszerkesztési ülés minden pénteken dél előtt volt, amikor Lajtha László szobájában összeültek és megtervezték a következő heti műsort, amelyik hat héttel előbbre szólt. Tehát hat hét volt a kihordási idő. Ez arra volt jó, hogy az időközben előforduló változásokat véghez tudjuk vinni és legyen elegendő idő arra, hogy a megtervezett műsort meg is szervezzük, be is hívjuk a szereplőket s meg legyen beszélve a műsor.

Műsor-összeállítások alkalmával az úgynevezett műsorülésen, kinek-kinek meg kellett tenni a maga javaslatát. Lajtha a jazzt kifejezetten szerette. Akkoriban az egyik divatos zenekar Tabányi Mihály zenekara volt, amelyet ő bizony nagyon szeretett, és az ő határozott fellépésének volt köszönhető az, hogy egy bizonyos idő múlva, úgy 1946 közepétől kezdve majdnem házi zenekarrá vált a Pinocchio, Tabányi Mihály zenekara.”

Emlékirataiban Svarba Zoltán dobos így emlékezett vissza ezekre az időkre:

„Ebben az időben volt kialakulóban az új magyar tánczenei forma. Jelszó: csak semmi amerikanizmus! Leczák Árpád, akit a háta mögött – mert csak oldalt volt némi fésülhetetlenül kevés haja – Borzasnak csúfoltak, egy zenekart szervezett. Még hozzá milyen zenekart! Igaz, megvoltak az összeköttetései. Személyesen ismerte a Dessewffy utcában levő Capri mulató tulajdonosát, a zenész szak-szervezet vezetőivel jó barátságban volt. Chappy, azaz Orlay Jenő, a Moulin Rouge vezetője Borzasnak testvéröccse volt. Tekintélyt kölcsönzött még neki az originál 'Pilát' nagybőgője is – szóval ezeknek az összessége adott alapot egy ilyen kezdeményezésre a háború befejezése utáni időben. Amit itt elmondtam, nem lett volna említésre érdemes, ha a zenekar tagjai, akiket 'Borzas' összeszedett, nem olyanok lettek volna, mint amilyenek voltak. Én már a kezdet első napjaitól kezdve aggódni kezdtem, mert most, amikor a szolid magyar zene hangzásait akarják kialakítani, mi itt a Capriban a legszélsőségesebb interpretálókkal és improvizálókkal, a legmodernebb stílusokkal próbálkozunk. Ezek a muzikusok az ország legmegcsodáltabb csodabogarai voltak, és a legvadabb elképzeléseknek hódoltak. Már kezdéskor úgy jöttünk össze, mint ahogyan a gladiátorok érkezhettek az arénába.”

A zenekar tagjai mélységesen tisztelték egymás képességeit, és ez úgy jutott kifejezésre, hogy a zenekar egyes tagjai az „ápoltak” nevet kapták, míg másokat „főorvos úr” vagy „tanár úr” megszólítás illette. Leczák, a 'Borzas' a közönség előtt a 'Sérókám' volt. Hogy mindezek, még érthetőbbek legyenek, meg kell neveznem a személyeket. Kertész Kornél zongora. Vesszőparipája a Stan Kenton-os

összetett, tízujjas akkordokkal való absztrakt harmonizálás. Bacsik Elek elektromos gitár. Az akkori idők legtechnikásabb gitárosa, mellékesen mint hegedűs is bámulatba ejtő virtuóza a hangszerének. Kertész akkordjaira Bacsik még feszítőbb akkordokkal válaszolt. Ezekre az alapokra bontott druszám, Pirocska Zoltán, elképesztő hangokat. Egy-egy szám félóráig is eltartott, mert a kórusok egymást követték, és senki nem akart ki- és lemaradni, hogy legalább pár refrént megszólaltasson. Radics Gabi elektromérnök, vibrafonos, aki mellékesen remekül zongorázott, a legtetején helyezkedett el, különleges földöntúli hangokkal. Ápoltnak számított Schwarzenberger Henrik alt-saxofonos, klarinétos és hegedűs, aki jelenleg [az 1980-as években – SGG] a bandungi rádió zenekarában [Indonézia – SGG] produkálja magát, Szamosi Buli, a magyar Charlie Parker, az elsőszámú esz-altós, akinek muzikális improvizálásait még druszám is áhítattal hallgatta, a trombitásunk és én. Leczák, azaz 'Borzas' a Pilát hangszerkészítő remekén pengette a négyet, az én feladatomban pedig az volt, hogy 'kupilungolva', a 'lyukakba' helyezkedjek el. Lyukak azonban nem nagyon akadtak.

Borzas a szünetben elgondolkodva és egy kicsi szemrehányással a hangjában így szólt:

– Mégiscsak furcsa, hogy ebben a zenekarban négy remek hegedűs van, és nincsen egyetlen hegedűre írt anyagunk sem. Mi játszunk modern be-bop számokat, de a hegedűseink nincsenek kihasználva.



ELEK BACSIK

Exclusivité  
DISQUES  
fontana

A Fontana lemezcég reklámlapja a hatvanas évekből



A szünet lejárt és a zenekar tagjai ismét elfoglalták a helyüket a pódiumon, amikor Bacsik Elek megszólalt:

– Sérókám, játsszatok csak. Én mindjárt készen leszek az írásal.

Félreült a zenekar melletti kis asztalhoz. A kottapultjából kihalszott kottapapírokra vilámgyorsan róni kezdte a kottafejeket. Közben szólt a zene, ami azonban nem zavarta. Alig telt el egy negyedóra, és Bacsik Elek a *Vonósok ünnepe* című amerikai számnak négy hegedűre szétírt és helyenként polifonikus mozgásokkal tarkított szólamait lerakta a pultokra. A négy szólam összejátszva hibátlan, ízléses, ötletes mozgásokkal díszített kis remekmű volt. Aznap este közös örömkre kétszer is elővettük. Ma már világosan látom, hogy ezt nem a megszépítő messzeség mondatja velem, de ehhez hasonló megnyilvánulások – ebben a magas követelményekkel terhelt zenésztársadalomban – ha nem is mindnaposak voltak, de előfordultak. Ahhoz, hogy egy ilyen Bacsik-féle eset megtörténhessen, erős belső hallásra és még sok mindenre együttesen volt szükség.” (*Jazzkutatás* 3. 1999. szeptember)

Mint már írtuk, Pál Sándor jazzműsorainak állandó résztvevője volt Bacsik Elek. Röntgenlemezen maradt meg az a rádióadás, amelyen Radics Gábor zongorista triójának felvételén, a zenekarvezető hangszerelésében, Bacsik Elek gitározik, és idősebb Pege Aladár bőgőzik az *It's Only A Papermoon* felvételén (*Pannon Jazz* PJ 1069). A hangfelvétel egyik mintája kétségkívül a korszak sztáregyüttese, Nat King Cole zongorista-énekes triója volt, amelyben Oscar Moore gitározott, és Johnny Miller bőgőzött. A magyar trió felvételéről így vélekedett Szabó Sándor gitárművész, a Magyar Jazzkutató Társaság alapító tagja:

„Itt már komoly feladat van a gitárra bízva, ő vezeti be a témát, a zongoraszóló alatt kísér, és van egy igen ízes, virtuóz szólója, ami egy kicsit talán meg is előzi a korát. Semmivel sem marad el a korabeli amerikai gitárosoktól. Meglepő színvonal 1947-ből egy magyartól!”



Bacsik Elek a hatvanas-hetvenes években sorozatban készítette a lemezfelvételeket

A cigány származású hegedűs, gitár-, cselló- és nagybőgőművész, Bacsik Elek 1948. július 28-án a Magyar Revü Táncczenekar tagjaként, 22 esztendősen korábban hagyta el Magyarországot. A zenekar zongoristája Cziffra György volt. A *Pesti Műsorban* megjelent hír

szerint Zürichben a zenekart 80 tagú szimfonikus jazz banddé egészítették ki, amelyet Cziffra György vezényelt. Bacsik ezt követően Libanonba került egy hosszabb vendégszereplésre, amit egy több esztendősen olaszországi tartózkodás követett, többek között 1954-ben az első olyan sellaklemez felvétellel, ahol a le-

mez címkéjére már kiírták a nevét: Alexis Bacsik (*Pathé* MG 191). Olaszország után Spanyolországban, majd pár hétig Portugáliában szerepelt. 1959-ben került Franciaországba, ahol egészen 1966-ig alapvetően Párizsban élt. Ezen időszak alatt vendégszerepelt az Amerikai Egyesült Államokban, Belgiumban, Görögországban, Kanadában, Luxemburgban, Nagy-Britanniában, Olaszországban, Spanyolországban és Svájcban. A legtöbb országban több alkalommal is turnézott. „Az amerikai álmat” kergetve 1966-ban az Amerikai Egyesült Államokban telepedett le. Végül majdnem ugyanolyan szegényen hunyt el, mint ahogyan megszületett.

Bacsik Eleknek az 1993. február 14-én Glen Ellynben, Chicago külvárosában bekövetkezett haláláig óriási mennyiségű hangfelvétele készült, amelyeket sellaklemezek, 17, 25 és 30 centiméter átmérőjű mikrolemezek, 14-15 kiadásban is megjelentek. A művész gitárosként játszott egy filmszerepben (*Boszorkányos szerelem* [1958]), és tv-show-k, illetve több soundtrack közreműködője is volt. Ezek hang- és képanyaga napjainkban többé-kevésbé már hozzáférhető CD-ken, DVD-ken és Blu-ray lemezekon.

Köszönet a zenészeknek, a hanglezemgyűjtőknek, az antikváriusoknak, a könyvtárosoknak és a levéltárosoknak, akik Bacsik Elek témájában segítségemre voltak. ■

## Fesztiválok fesztiválja

**Tavaly ünnepelte tizedik születésnapját a Veszprémfest, Magyarország kiemelkedő jelentőségű prémium kategóriás zenei fesztiválja. A szervezők igencsak kitettek magukért a programkínálattal, Diana Krall, Marcus Miller, a néhai Paco De Lucia, Nigel Kennedy és Craig David is fellépett a királynék városában. A Kiváló Művészeti Fesztivál minősítést elnyert Veszprémfest alapítója, ügyvezető igazgatója, Mészáros Zoltán osztotta meg gondolatait a Gramofonnal a rendezvény múltjáról, jelenéről és jövőjéről.**

◆ Bércesi Barbara



Fotó: Meiczner Zsolt

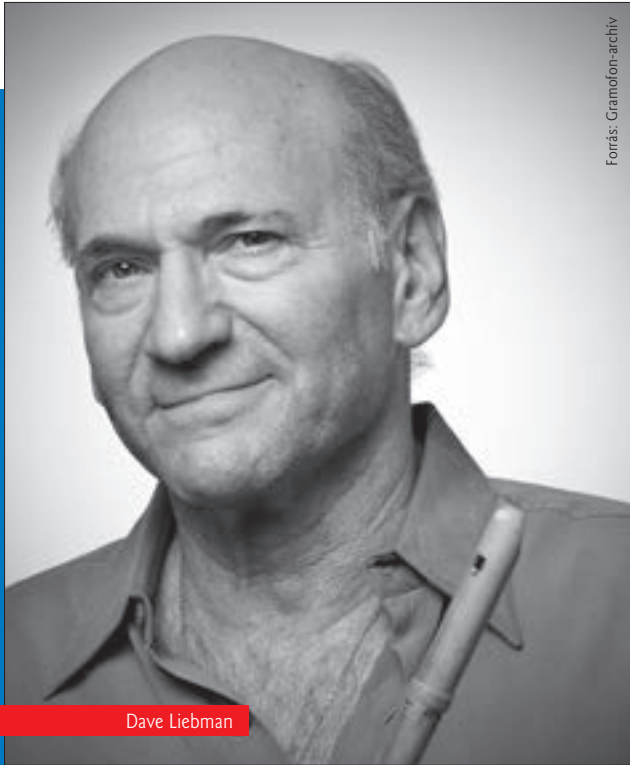
Mészáros Zoltán

2013-ban sikerült nagyot durrannia a Veszprémfestnek, hiszen a szervezők álomműsort állítottak össze a jazz, a klasszikus zene, a világzene és a pop szerelmesei számára. Minden műfaj elkötelezettje a legjobbat kapta ezen az öt júliusi estén, de aki korábban vagy épp később járt Veszprémben, az sem maradt minőségi szórakozási és borkóstolási lehetőség nélkül, mert összesen tíz napon át zajlott a Rosé, Rizling & Jazz Napok programsorozata. Mészáros Zoltán tisztában van vele, hogy a tavalyi erős felhozattal némiképp maguk alatt vágják a fát, mert az elkövetkező években nem feltétlenül lesz lehetőségük efféle sztárparádét kerekíteni. Kérdés, hogy a nézőközönség milyen elvárásokat támaszt ezután velük szemben. „Nyilvánvalóan a jövőben is lesznek sztárok a fesztiválon, a 2014-es programkínálattal is igen erős – nyugtatja meg Mészáros a reménybeli látogatókat –, de arra is szeretnénk felhasználni az elmúlt tíz évben megszerzett nimbuszunkat, hogy ne csak a triviális neveket 'szállítsuk' a rendezvényre. Egy-két fesztiválnapon unikálisabb, frissebb mondanivalóval rendelkező muzikusokat is szeretnénk meghívni, akik, reményeink szerint, nálunk válnának ismertté Magyarországon. Bízunk benne, hogy talán negyven-ötven nemzetközi koncerttel a hátunk mögött már elhiszi nekünk a közönségünk, hogy akkor is minőséget fognak kapni tőlünk, ha éppenséggel nem ismerik az illető előadót.”

Nemcsak a közönség, de a szervezők is sok emlékezetes pillanatot átéltek az eltelt tíz évben. „Nem titok, hogy a fellépők egy jelentős része személyes kedvencem is – vallja be Mészáros –, óriási élmény volt mindazokkal a művészekkel együtt dolgozni, akiknek adott esetben gyerekkorom óta követtem a pályafutását. Említhetném Salif Keitát, Paco De Luciát, Joe Zawinult vagy Wayne Shortert,

és mivel Paco De Lucia és Zawinul már nincsenek velünk, a hozzájuk fűződő élmények különös jelentőséggel bírnak számomra. Zawinul és Shorter 2007-es közös fellépésével – Zawinul egy hónappal később hunyt el – mégha csak egy lábujjzet erejéig is, de beírtuk a fesztivált a jazztörténetbe. Shorter menedzsmantje könnyek közt nézte végig a Veszprémfest-jubileumra megjelent könyvben az erről az estről szóló képriportot.”

Aki kevésbé járatos a rendezvényszervezés világában, talán bele sem gondol, amikor a Szentháromság téri nagyszínpad felé lépked a kockaköveken, hogy már hónapokkal korábban hány ember munkálkodott a fesztivál tökéletes megvalósításán. „A feladatok egy része szezonális jellegű, a rendezvényhez közeledve növekszik jelentősen a stáb létszáma. Az állandó csapat, amely egész évben intézi az ügyeket, mindössze négy személy velem együtt. Pordány Nóra kolléganőm foglalkozik a művészek lekötésével, Szily Krisztina a marketinggel, Mikéné Patyi Henrietta pedig a pénzügyi feladatokkal és az irodavezetéssel.” A Veszprémfest ideje alatt aztán 300–350 fő dolgozik nap mint nap a zökkenőmentes lebonyolításon. Mostanra már az alvállalkozói gárda, akik a hang-, fény- és színpadtechnika, a backline, a biztonságtechnika, a hostesszolgálat és a vendéglátás megvalósításáért felelősek, évek óta stabil partnerei a fesztivál-igazgatóságnak. „Több olyan tagja van a stábnak, akik tizenegy éve dolgoznak velünk, de a legkésőbb érkezettek is legalább a hatodik évüket tapossák. Legtöbbjük nem munkának, hanem hobbinak tekinti a rendezvény körüli feladatokat. Olyan jól menő vállalkozók is csatlakoznak hozzánk, akik ebben az időszakban önkéntes munkát vállalnak a Veszprémfest sikere érdekében” – mondja Mészáros Zoltán érezhető örömmel a hangjában.



Forrás: Gramofon-archív

Dave Liebman



Forrás: Gramofon-archív

Patches Stewart

Első pillantásra az ideai jazzkínálat szerényebbnek tűnhet a korábbi évek felhozatalánál, de annak ellenére, hogy most egy napra, július 20-ára tömörülnek a nagyszínpadon a jazzkoncertek, összességében jelentős eseménynek kell tekintenünk a 17 órától talán éjfélig is eltartó Magyar Jazz Napját. Mészáros Zoltán emlékeztet rá, hogy az elmúlt években is rendre mozogtak a műfaji arányok, volt, amikor éppen túlsúlyban volt a jazz. „Téves elképzelés, hogy ez egy jazzfesztivál. Az elmúlt tíz év alatt hangsúlyosan jelent meg a palettánkon a klasszikus zene, az opera, a világzene – amely 2014-ben a legtöbb napon hallható – és a pop is. Ez tudatos döntés eredménye, ad számunkra egyfajta szabadságot, hogy évente változtathatjuk, mely műfajnak adunk nagyobb nyomatókat. Természetesen praktikus okok is alakítják a műsorszerkezetet, például az, hogy ki mikor turnézik” – avat be a műhelymunka részleteibe a fesztiváligazgató. Az ideai erős világzenei névsort jól egészíti ki a Magyar Jazz Napjának koncertterítéke, amely fesztivál a fesztiválban. „A Magyar Jazz Szövetség keresett meg bennünket, legyen ebben az évben a Veszprémfest keretében a magyar jazz e kiemelt rendezvénye, amely korábban a Szigeten, illetve a Budavári Borfesztivál égisze alatt valósult meg. Amikor leültünk egyeztetni a részletekről, megállapodtunk abban, hogy a fesztivál olyan keresztmetszetét kell adja a hazai jazzéletnek, amely minden fontos reprezentánsának megszólalási lehetőséget ad: a pályakezdő fiataloknak és a 'nagy öregeknek', a vokális, a big band, a swing- és rockalapú jazz megszólaltatóinak egyaránt. Ezt a törekvést meg is valósítottuk, egyben a külföldi sztárvendégek tekintetében is megfelel a kínálat az elvárásoknak, hiszen itt lesz Michael Patches Stewart Kőszegi Imre kvintettének vendégeként, Gary Willis Kaltenecker Zsolttal és Borlai Gergővel játszik, a Modern Art Orchestrát pedig

Tony Lakatos és Dave Liebman, illetve Adam Nussbaum erősítik” – sorolja a jól csengő neveket Mészáros. A Veszprémfest nyitott rá, hogy hagyományt teremtsenek a Magyar Jazz Napjának befogadásával. Az ideai tapasztalatok, főként a közönség reakciói alapján hoznak döntést a folytatásról. Mészáros Zoltán fontosnak tartaná, hogy évről évre változzon a tematika, miközben a sokszínűség megőrzése alapkövetelmény lenne.

A jazzt immár évente több alkalommal tudjuk ünnepelni, hiszen a Magyar Jazz Napja, a Magyar Jazz Ünnepe, 2012 óta pedig a Nemzetközi Jazznap is okot ad rá, hogy minden e műfaj körül forogjon. Mészáros Zoltán fontosnak tartja, hogy a siker érdekében a jazzfiesták szervezői rendszeresen egyeztessenek programterveikről, és jól érthetően közöljék szándékaikat közönségükkel rendezvényeik tematizálásával. Ahogy a 2014-es MJN az amerikai vendégművészek előtérbe helyezését tűzte ki célul, a későbbi évek koncertjei összpontosíthatnának akár a jazz és az etno avagy a pop szimbiózisára.

S hogy a Veszprémfestnek mint a legsikeresebb vidéki prémium zenei fesztiválnak mi a titka? Mészáros Zoltán szerint sokat számít a helyszín, az az épített környezet, ahol a publikum találkozik kedves művészeivel. „A veszprémi vár és a Szentháromság tér intim közege, az a csodálatosan inspiráló atmoszféra, amelyet a barokk építészet remekei nyújtanak, erős érzelmeket vált ki a fellépőkből és a közönségből egyaránt. Másrészt konzekvensen a legmagasabb minőséget képviseljük azzal együtt, hogy igyekszünk folytonosan megújulni, és megtartani a kényes egyensúlyt az igényes rétegeknek és a nívósan populáris vonal között.



# Négy kontinens Veszprémben

**Tinédzserkorúvá érett a VeszprémFest. A Veszprémi Vár és a püspöki palota által romantikus történelmi díszletbe ölelt zenei fesztivál július 15. és 20. között sztárfellépőkkel, szabados, kicsit lázadó, kicsit nosztalgikus, de főképp sokszínű programmal és igazi fiestahangulattal várja a közönséget. Sőt még bort is ihatunk majd!**

➤ Laczkó Krisztián

Július 15-én **Roberto Fonseca**, a mai kubai jazz egyik legnagyobb csillaga és **Fatoumata Diawara** Maliból származó énekesnő koncertje a kubai muzsika lehengerlő életörömét, lüktető táncritmusokat, afro-kubai és mali dallamokat, vibráló, modern jazzenergiákat ígér. Fonseca több mint tíz évvel ezelőtt tölthette be bálványá, a 2003-ban elhunyt Rubén González helyét a Buena Vista Social Clubban. Azóta is a csapat oszlopos tagja, de saját produkcióiban mégoly sikeres. Eddigi hat albuma után legutóbb tavaly, YO című lemezével aratott világsikert. Elektromos és afrikai zenék, groove és griot-hagyományok keverednek stílusában, ha belelendül, állva játszik, táncolva száguldoznak kezei a zongorán. Partnere, Fatoumata Diawara Afrikában még édesapja táncsoportjában táncolt, majd színpadi szerepeket játszott, Mali és Párizs között váltogatva lakhelyét. Énekesi karrierje párizsi klubokban kezdődött, ahol gyorsan felfedezték őt, így került Dee Dee Bridgewater, Herbie Hancock és Damon Albarn produkcióiba, legutóbb pedig Fonseca mellé.

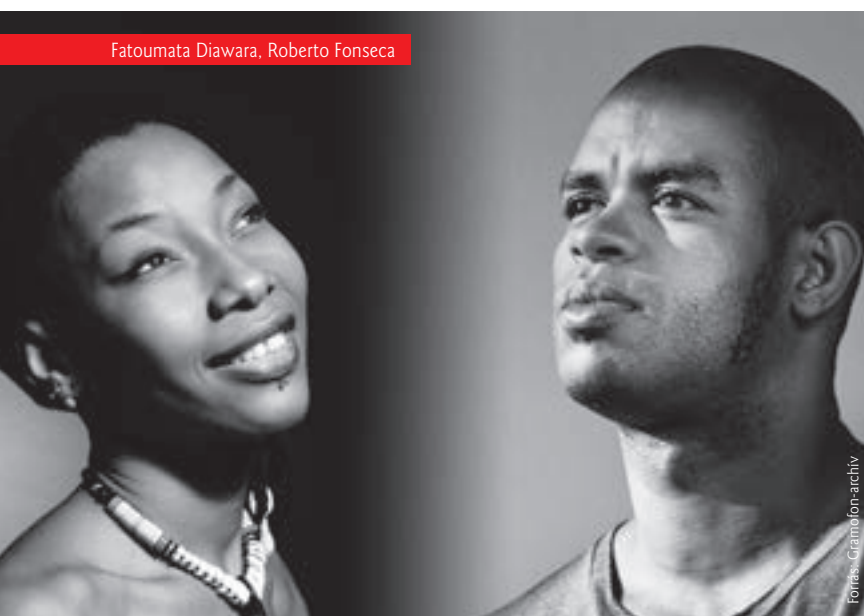
A következő nap igazi kuriózumot kínál a könnyed, andalító vokális muzsikák kedvelőinek. Az este főszereplője a grúz származású, de Nagy-Britanniában világhírűvé lett

énekesnő, **Katie Melua** lesz, aki egy évtizeddel ezelőtt mindössze tizenkilenc esztendősen, üstökös-ként tűnt fel a szigetország popzenéjében, s nemsokára már ő volt a legnagyobb példányszámban eladott lemezt jegyző női előadó egész Európában. Debütáló albuma, a Call Off The Search, majd a második Piece By Piece egyaránt nemzetközi listavezetők lettek, s a folytatást jelentő lemezei, a Pictures, a The House és a The Tracks That Got Away egyaránt elnyerte a kritikusok elismerését. Legutóbbi, Ketevan címen megjelent korongján a folk, pop és jazz elemei találkoznak, a számok Katie bensőséges, lírai hangján szólnak meg. Július 16-án először köszönhetjük az énekesnőt Magyarországon, fellépésén triójával mutatja be elbűvölő dalait a veszprémi közönségnek.

Tavaly még azt hihettük, hogy a **Vaya Con Dios** örökre szögre akasztja a latin ritmusokat. Ám ahogy az már lenni szokott, a búcsúkoncertek után mindig van néhány utolsó utáni fellépés... Ez esetben nem kellett sokat várnunk a visszatérésre. Mintha a Vaya Con Dios nem is Belgiumból származna, legalábbis biztosan nem ez jut eszünkbe a muzsikájukat hallgatva. Szenzációs érzékük van a vérforraló latin-gypsy ritmusokhoz, a blues alapú lounge-hoz, a pop

és a memphisi soul lelkületéhez. Ez a merőben egyedi stílus Dani Klein francia szonéznekeseket idéző szexi hangjával párosulva több mint húsz évvel ezelőtt ragadta magával a közönséget. Ebben a szellemben születtek az olyan világlágeretek, mint a Puerto Rico, Heading for a Fall, Don't Break My Heart és a Don't Cry for Louie. A lassú, füledt dallamok és a csípős, gyors, jazzes taktusok végigsöpörtek a világon, és ma is eredetien hangzanak, alighanem ezért követeli őket vissza magának a közönség minduntalan. Tavalyi búcsúkísérletek ide vagy oda, július 17-én nekünk játszik a Vaya Con Dios.

A fesztivál negyedik napjának csúcspontját szintén egy évtizedes múltú csapat koncertje jelenti majd. Ők nem mások, mint az angol **The Brand New Heavies**, a Dream on Dreamer című örökbecsű dal szerzői. Az



Fatoumata Diawara, Roberto Fonseca

Fotó: Gramofon-archív



Katie Melua

együttesről szólva erősen helyénvaló a retro szó használata, de a stílus-teremtő jelző is. Úttörő szerepet játszottak az acid jazz kialakulásában, zenéjük, amely a jazz, a funk és a soul egyedi keveréke, fennállásuk óta lázban tartja az Egyesült Királyságot. Negyedszázaddal megalakulásuk után tavaly a megújult Heavies kiadta friss, Forward című albumát, amelyen visszaköszön jellegzetes funkos instrumentális stílusuk, rajta az Amerikából származó énekesnő N'Dea Davenport több számot is előad az új angol vokalistával, Dawn Joseph-fel. Veszprémben az eredeti formációból velünk lesz Jan Kincaid, Simon Bartholomew és Andrew Levy is. Koncertsorozatukon, melynek a VeszprémFest a július 18-i állomása, a Forward számai mellett legnagyobb slágereiket hozzák majd el.

A 7 Seconds című dallal lett világhírű, pedig a húsz évvel ezelőtt Neneh Cherryvel duóban énekelt szám apró mozaikdarabkája csupán életművének. **Yousou N'Dour** a szenegáli zene ikonja, aki néhány évnyi kihagyás után politikai szerepvállalását háttérbe szorítva nemrég ismét visszatért a zenéhez. A kezdetben tradicionális griot énekes-előadó 1988-ban énekelt a Wembley-ben, amikor Nelson Mandela

## ROZÉ, RIZLING ÉS JAZZ NAPOK

A fesztiválhangulatot fiatalos jazz és friss balatoni borok fokozzák majd a Rozé, Rizling és Jazz Napok kísérőrendezvények köszönhetően. Július 14–22-ig az Óváros téren a Balaton környékének kiváló borászai és a hazai jazzélet ifjú egyéniségei kerülnek fókuszba. Tóth Vera, Bösze Bea, Hajdu Klára és Gájer Bálint is énekelni fog, Kozma Orsi kvartettjével, Harcsa Veronika a Bin-jippel, Pély Barna pedig B the first nevű formációjával lép színpadra. Megismerhetjük a Snétberger Zenei Tehetség Központ diákjait, zenélni fog a Muddy Shoes, a Mystery Gang, s még sokan mások – a Magyar Jazz Szövetség jóvoltából pedig a Szőke Nikoletta B-verzió, a Budapest Ragtime Band, a Band of Gypsies AllStars és a Jász András Kultúrfunk. A koncertek ingyenesek, a borok mértékkel fogyasztandók!

szabadult, majd fellépett Stinggel, Tracy Chapmannel és Bruce Springsteennel az Amnesty International támogatásáért. Albumai sorában meghatározó volt a Set, rajta a Medina című elégikus szerzeménnyel, aztán a murid vallásra való áttérésének alkalmából írt Egyipt, valamint eddigi legutolsó, reggae jegyeket magán viselő Dakar-Kingston című lemeze, mely Bob Marley előtt tiszteleg. Yousou N'Dour népes zenekarával július 19-én lép színpadra, ütőhangszeres, gitáros, szaxofonos és dobos társai kísérik majd. Igazi örömenére számíthatunk tőlük!



Fotó: Danny Willens

Vaya Con Dios

Ahogy az előző oldalakon Mészáros Zoltán fesztiválígazgató fogalmazott: július 20-án egy kisebbfajta fesztivál kerekedik a fesztiválon belül. Ekkor kerül sor a nagyszínpadon a **Magyar Jazz Napja** rendezvényére. Felvezetés gyanánt a Snétberger Zenei Tehetség Központ növendékei kapnak lehetőséget muzikalitásuk bemutatására, majd 18 órától színpadra lép a rövid idő alatt a fiatal tehetség státuszából ünneplélt énekesnővé előlépett Pátkai Rozina és szextetteje. Az Independent Music Awards 2014-es kitüntetettje már Amerikában is felhívta magára a figyelmet a Vocé e Eu című dallal. 18.45-kor a magyar jazzélet egyik doyenje, az örökifjú, hetvenéves Kőszegi Imre új kvintetteje mutatkozik be a nagyjérdemű számára, vendégük pedig az egyik legstílusosabb tengerentúli trombitás, Marcus Miller egykori társa, Michael Patches Stewart lesz. 19.45-kor a ropogós ritmusoké és merész metrumoké lesz a főszerep, amikor Borlai Gergő és Kaltenecker Zsolt (régi harcostársak) Gary Willisszel, a fusion basszusgitározás hősével háromszögeznek majd lehengerlő virtuozitással. 21.00 órától lép színpadra az érseki palota előtt a Modern Art Orchestra, akiknek rögtön három vendég is jut Tony Lakatos és Dave Liebman szaxofonosok, illetve Adam Nussbaum dobos személyében. Egy órával később már erősen átnézegetünk a jazz térfeletről a rockéba, hiszen Horváth Charlie kerül a reflektorfénybe. Csapattársai László Attila, Lattmann Béla, Halász János, Borlai Gergő és Csiszár Péter lesznek, vendégei Hámori János és Schreck Ferenc. Az este csúcspontjaként fergeteges örömenélésre van kilátás. ■

## Forró jazznyár

Az esős május után minden jazzfesztiválózó hosszú forró nyárban reménykedik, kezdetnek a szombathelyiek, ahol június 22–28. között rendezik meg a **Lamantin Jazzfesztivált és Improvizációs Tábort**. A koncertkínálatban mindenki talál kedvére való produkciót, különösen, ha a latin zenei világra van kihegyezve a füle. Itt lesz Monty Alexander triója, a Mereneu Project, Enrico Rava és Pátkai Rozina, de rockos, avantgárd és groove-központú zenék is megszólalnak, no meg sok vokális előadó. A listán szerepel még Szakcsi Lakatos Béla, Gadó Gábor, Grecsó István, a Fool Moon, Tátrai és Charlie, Éles Gábor és a Jambalaya neve.

Érdeemes lesz a **X. Louis Armstrong Jazzfesztiválra** is ellátogatni a június 27–29. közötti hétfőn, ahol visszatérő szereplők, és új fellépők is megfordulnak a Bánki-tó partján. A rendezvény házigazdája Scott Robinson amerikai szaxofonos lesz, aki a szombaton fellépő Csík Gusztáv Trióhoz is csatlakozik. Még pénteken kerül sor Bényei Tamás és a Gramophonia Hot Jazz Orchestra, az Antti Sarpila Swing Band és a cseh rádió 70 éves Gustav Brom Big Bandjének koncertjére. Másnap este az idén nyáron szinte kihagyhatatlan Pátkai Rozina Quintette zenél, mielőtt az amerikai all star csapat a húrokba csapna Vince Bartels dobos vezetésével. Vasárnap a balassagyarmati Szentháromság Plébánia-templomban ad gospelkoncertet a Sing'n Swing'n Sistas.

43. kiadásához érkezik a **Debreceni Jazznapok**, melyen július 26-án és 27-én több jeles évfordulót is ünnepelhetünk a fellépőkkel. Szombaton a Budapest Jazz Orchestra áll a fókuszba, akik először az 1948-ig végig debreceni Zakar Zoltán művének ősbemutatójával „melegítenek”, majd a kolosszális szaxofonost, Joe Lovanót (képünkön) látják vendégül. Másnap koraeste a Debreceni Jazzegyüttessel ismét megszólal Zakar Zoltán harsonán, a csapatban pedig felköszöntjük a ritmusszekció tagjait. Utánuk a Sirius Legacyval a hetvenéves Ráduly Mihályt is ünnepeljük, végezetül pedig a Debrecen Dixieland Jazz Bandet harmincéves fennállása alkalmából.

A **Gyulai Várszínház** az 51. évadjára várja nem csak a színházművészet, de a jazz és a blues szerelmeseit is, ahol

huszonharmadszorra egy hétfőn át, most július 19-én és 20-án tapsolhatunk kedvenceinknek. Szombaton Hajdu Klára kvartettje, a Dresch Quartet, a Gyulai Big Band és a The Zawinul Legacy Band ad koncertet. Ez a zenekar nem az a zenekar, azaz nincs köze a Syndicate-hez, de épp annyira tisztelik Zawinul mestert. A csapatkapitány Scott Kinsey, Zawinul-tanítvány, társai pedig Robert Thomas Jr. egykori Weather Report-tag, Mike Baker és Hadrien Feraud többek közt a Zawinul Syndicate-ből és Katisse Buckingham, akit többek közt Prince is alkalmazott. A blues-kínálatot erősíti Tátrai Tibor és a Magyar Atom, a Pribojszki Mátyás Band, a Kéknyúl Hammond Band, illetve a tengerentúlról Sax Gordon és az olasz Luca Giordano Band.

A **Művészetek Völgye** idén július 25–augusztus 3. között telik meg egyebek közt jazzközeli produkciókkal, melyek közül hiba lenne bárkit kihagynunk: zenél az Ávéd János Quartet, Barabás Lőrinc, a Bin-Jip, Boggie, a Butterfly Effect, Dész András, Dész László, Dresch Mihály, Erik Truffaz, Harcsa Veronika és Gyémánt Bálint, Jambalaya, a Jónás Vera Experiment, Juhász Gábor, Kazai Ágnes, a Kéknyúl Hammond Band, a Kovács-Fenyvesi–Dész Experimental, Lantos Zoltán, a Modern Art Orchestra, a Mrs. Columbo, a Sárík Péter Trió, a Smárton Trió, Snétberger Ferenc, a Szőke Nikoletta Quartet, a Szőke Szabolcs Quartet, a Tóth Evelin Trió, Váczi Eszter és a Quartet.

A **17. Sambosi-Törley Jazzfesztivállal** kezdetük az augusztust. 5-én az Eastwing Group tart lemezbemutatót a budafoki Törley Pezsgőpincészetben, akik a jazz, a világműzene és a népzene ötvözésére vállalkoznak. A csapat tagjai Agócs Gergely, Frankie Látó, Kéri Gábor, Eichinger Tibor, Megyasay István, Szendőfi Péter és Mogyoró Kornél. Másnap egy újabb lemezbemutatóra kerül sor, mégpedig a Kozma Orsi Quartet új albumának anyagát hallgathatjuk meg a zenekarvezető-énekesnő, valamint Cseke Gábor, Hárs Viktor és Pusztai Csaba jóvoltából.

## Jazzkoncertekkel indul a Műpa jubileumi évada

A Művészetek Palotája tizedik örömenélős jazzkavalkádját ünnepelhetjük idén augusztus 20-án. A Műpa lépcsős teraszával szemben felállított nagyszínpadon 17 órától Micheller Myrtille Swinguistique formációja szórakoztat, akik elképesztően profi műsorukban a múlt század Franciaországát, illetve az 1950-60-as évek idéznek fel vidám, gypsy swing stílusú dalokkal. A Palota falain belül szimultán két alaptrió, a Zászlóterben Gáspár Károly zongorista, az Üvegteremben pedig Egri János, a legendás Trio Midnight bőgősenek hármasa muzsikál jam session jelleggel. Hozzájuk szabadon csatlakoznak a jobbnál jobb szólóisták: Pecze Balázs, Molnár Sándor, Dennert Árpád és Oláh Szabolcs. 20 órától az ünnepi tűzijátékig zenél a nagyszínpadon és adja a talpalávalót a Szalóky Béla vezette Police Big Band, akik a tűzijáték után is, közel 23 óráig fújják a big bandre hangszerelt swingdarabokat és közismert slágereket.



Forrás: lamart.tv

Joe Lovano





Denise Gordon

Forrás: Gramofonarchív

Csak egy bő hetet kell várni a 10. New Orleans Swing fesztivál beköszöntéig, és augusztus utolsó hétvégéjén máris hallhatunk hármát a tradicionális jazz legnépszerűbb hazai művelői közül. Augusztus 29-én a Benkó Dixieland Band az európai kontinens jazzkincseinek felkutatására invitál a kezdetektől egészen a Django Reinhardt nevével fémjelzett manouche jazz kibontakozásáig. Benkó Sándor zenekarvezetőt hat stabil csapattársa mellett a hazai jazz két megkerülhetetlen előadója, a februárban 75. születésnapját ünnepelt, Artisjus- és Szabó Gábor-díjas, a Magyar Érdemrend lovagkeresztjével kitüntetett Deseő Csaba és mindnyájuk egyik kedvenc muzsikusa, az örökké energikus Gyárfás István gitáros segíti a gondosan felépített műsor előadásában.

A Hot Jazz Band a húszas-harmincas-negyvenes évek jazzét is mesterfokon szólaltatja meg, ezen az esten a hangsúly az amerikai standard-repertoárra helyeződik, hiszen Denise Gordon (képünkön), a HJB hazai koncerttörténetének első énekes vendégművésze anyanyelve az angol. A karib-tengeri szigetvilágról származó felmenőkkel bíró hölgy már az Egyesült Királyságban született, de Afrokaribi zenei örökségének köszönhetően nyitott a gospel, a jazz, a blues, a soul és a spirituálék irányába is. Gordon a világon mindenütt fellépett már Ausztráliától Zimbabwéig, énekelt II. Erzsébet királynőnek, elnököknek, sőt II. János Pál Pápa előtt is. Az augusztus 30-i est különlegességként a Hot Jazz Band vezetője, Bényei Tamás duetteket is előad vele.

A tizenötödik életévét betöltött Budapest Jazz Orchestra sem szorul bemutatásra a hazai jazzkedvelő közönség előtt. A BJO tagjai igazi szvingmesterek. Vendégszólístájuk, Mark Nightingale a londoni zenei élet egyik legkeresettebb sessionzenésze, egyben nemzetközileg elismert és foglalkoztatott szólóharmonás. Változatos és gazdag stílusa révén számtalan filmzenében, TV műsorban, reklámban szerepelt, közreműködött Sting, Tom Jones, Robbie Williams lemezein, játszott Henry Mancini, Michel Legrand és Frank Sinatra zenekaraiban. A New Orleans Swing 2014 zárókoncertjén, augusztus 31-én hamisítatlan szvingslágerek hangzanak el, valamint helyet kapnak kimondottan erre az alkalomra készülő, új hangszerelések. Nem fogunk hinni a fülünknek, hogy lehet így harsonázni!

*Gramofon-összeállítás*

**További információ:** [www3.lamantin.hu](http://www3.lamantin.hu), [www.jazzfesztival.hu](http://www.jazzfesztival.hu),  
[www.debrecenijazznapok.hu](http://www.debrecenijazznapok.hu), [www.gyulaiarszinzhaz.hu](http://www.gyulaiarszinzhaz.hu), [www.mupa.hu](http://www.mupa.hu)  
[www.muveszetekvolgye.hu](http://www.muveszetekvolgye.hu), [www.sambosi.hu](http://www.sambosi.hu)

**FON**  
TRADE MUSIC

**EGY VALÓDI  
HANGSZERÜZLET.**

Hatalmas kipróbálható és  
összehasonlítható kínálat.



[www.fontrademusic.hu](http://www.fontrademusic.hu)

1081 Budapest,

Kiss Lózsef utca 14.

Tel. (+36 1) 210 2790

Nyitva tartás:

h-p 9<sup>00</sup>-17<sup>30</sup>



# CimbaliBand

**A Galga-mentéről a nagyvilágba**



Forrás: CimbaliBand

**Vidámpark címmel néhány hete új albumot jelentetett meg a Turáról indult, de ma már Gödöllőtől Budapesten át Japánig népszerű, sajátos „cimbalom rock and rollt” játszó zenekar, a CimbaliBand. A kelet-európai életérzést népzenevel elegyítő bulizene-együttes alapítójával, a cimbalmos Unger Balázssal és öccsével, a garázsmeztől átigazolt Unger Gergővel beszélgettünk.**





Unger Gergő és Unger Balázs: a kiindulópont a magyar népzene

**Gramofon:** *Hogy sikerült a Vidámpark című új lemezeket gödöllői bemutatója? Egyáltalán miért épp ott tartottátok a premiért?*

**Unger Gergő:** Az idei év elejétől Gödöllő város támogattott művészei vagyunk, ami abból áll, hogy kaptunk egy kizárólag nekünk felszerelt próbatermet. Ezen túl szakmai támogatást biztosítanak a város kulturális vezetői. Mindez hallatlan nagy segítség számunkra. Balázssal a gödöllői kistérségben, Turán nevelkedtünk föl, talán ezért is esett ránk a választásuk. Egyébként nagyon élveztük a lemezbemutató koncertet – úgy tűnt, a közönség is. Eddigi pályafutásunk legjobb debütáló fellépésének tartjuk.

**G.:** *Miért Vidámpark az album címe?*

**U. G.:** Próbáltuk hangulatában visszaadni azt a fajta falusi vidámpark-érzést, amit mi hordozunk. Némileg váltottunk ezzel az anyaggal, hisz mostanáig a népzenebe csempesztünk egy kis modernitást, illetve kortárs zenei műfajokat, most viszont saját szerzeményekbe vittünk népzenei motívumokat.

**Unger Balázs:** A zenekarunk minden szempontból multifunkcionális. Ha kell, akkor a cimbalmot helyezzük előtérbe és a népzenet részesítjük előnyben, ha kell, akkor populárisabb igényeknek igyekszünk megfelelni. A Vidámpark inkább a fiatalabb hazai közönségnek szól, míg a

korábbi Best of CimbaliBand lemezünkkel elsősorban külföldön voltak sikereink.

**U. G.:** Akik az autentikus népzene felé fordultak, azoknak egy kicsit sértő lehet az album zenei koncepciója, illetve maga a zene.

**G.:** *Milyen határig lehet hozzányúlni az autentikus népzenehez?*

**U. G.:** Évekkel ezelőtt nagy sikere volt egy bizonyos hárombetűs együttes egyik számának, aminek egy kalotaszegi legényes volt az alapja. Amíg ezt a tényt közlik a közönséggel – mint ahogy az említett formáció valószínűleg nem tette –, addig szerintem nincs baj. Mi például minden koncertünkön elmondjuk a hallgatóságunknak, hogy az adott számunknak mi a népzenei eredete. Én a tudatos ismeretterjesztés felvállalásánál húznám meg az általad említett határt.

**G.:** *Nyilván az sem mindegy, hogy milyen gyűjtésből erednek a folklorisztikus elemek.*

**U. G.:** Így van. Új lemezünkön szerepelnek olyan dalok, amelyeknek az alapjául szolgáló népi motívumok népzenei szerzemények saját gyűjtéseiből származnak. Itt van például a Habiszti Guszti című számunk, ami gyakorlatilag egy budapesti roma-magyar szlengszótár, amihez a kóló-dallamot





Forrás: Cimbaliband

A Cimbaliband – a képen balról jobbra: Unger Gergő, Lázár Gyula, Boda Gellért, Unger Balázs, Szita Eszter, Horváth Dániel, Agatics Krúnoszláv

Balázs gyűjtötte Bogyiszlón. Fontos, hogy ezt a tényt minden egyes alkalommal közöljük a közönséggel a szám eljátszásakor. Hozzáteszem, én nem érzem missziómnak, hogy erőszakosan népzeneire neveljem a hallgatóimat. Szerintem a világzenét játszó bandák könnyen pufogtatható közhelye az, hogy a zenéjükkel visszavezetik a népet a népzenehez. Holott gyakran nem is tudják megindokolni, miért is jó ez a mélyen tisztelt publikumnak.

**G.:** *Minek köszönhető a Cimbaliband sajátos hangzása?*

**U. G.:** Elsősorban annak, hogy a tagok a legkülönfélébb zenei kultúrákból érkeztek. Autentikus népzeneből jött a bátyám, aki Dresch Mihállal a jazz felé is kikacsintott. Boda Gellért hegedűsünk és Szita Eszter énekesünk szintén a folklórból érkezett, de például dobosunk, Horváth Dániel tisztán jazzdobos múlttal rendelkezik, ami érződik is a játékán. A délszláv népzene képviselő Agatics Krúnoszláv harmonikás a mai napig dolgozik Geszti Péterrel is. Lázár Gyula pedig eredetileg klasszikus zenében szocializálódott nagybőgős, míg jómagam az úgynevezett garázs metálból csöppentem az együttesbe. A lényeg, hogy minden számunk formába öntésénél törekszünk a konszenzusra.

**G.:** *Hogyan kerül egy metálós srác egy népzenei alapokon megszólaló világzenei bandába?*

**U. G.:** Tizenkét évvel idősebb népzeneész bátyámmal egy szobában laktunk. Egyszer otthon Bali egyik népzenei felvételére gyakoroltam basszusgitározni, mire hazajött a tesóm, és döbbenten kérdezte: tudom-e, hogy hétnyolcadban játszom? Fogalmam sem volt, de Bali úgy érezte, ezzel a képességgel kellene kezdeni valamit. A bátyám úgy döntött, ha két hét alatt megtanulom gitáron kísérni az addigi repertoárjukat – mintegy tucatnyi számot –, akkor bevesz a bandába. Megtanultam.

**G.:** *Egy szám kivételével Balázs jegyzi a szövegeket és zenéket.*

**U. B.:** Hétéves korom óta benne vagyok a népzeneben, így amikor egy dalt írok, végeredményül általában valamilyen népzenei dallamfoszlány jön ki a kezem alól. Eredetileg brácsázni és hegedülni tanultam, csak tizenhárom évesen kerültem kapcsolatba a cimbalommal. Észrevettem, hogy ebben a hangszerben a ritmus-, a dallamjáték és a kíséret is megvan, így mondhatni rögtön beleszerettem. Voltak kirándulásaim a jazzbe, a balkáni zenébe, de még a punkba is, viszont a magyar népzenei jelenlét állandó volt.

**G.:** *Mikortól lehet a teljesen egyedi, Unger-féle cimbalomjátékról beszélni? Mióta vagy a „cimbalom Chuck Berry-je”, ahogy írták rólad?*

**U. B.:** Ezt valamelyik tréfás újságíró aggatta rám, de tény, hogy az új lemezen már egyre egyedibb a játékom. Az biztos, hogy a Best of Cimbaliband című albumunkkal lezárult egy korszak a zenekar életében, bár egy-két szám már ott is megelőlegezte az új zenei stílusunkat, benne az én játékomat is. Úgy érzem, egységes zenei anyagot gyúrtunk össze a Vidámpark című lemezre, ami hangzását tekintve tényleg egyedinek nevezhető a világzenében.

**U. G.:** Afféle örömenélés a miénk, mert kizárólag azokhoz a dallamokhoz nyúlunk hozzá, amelyek kielégítik a szakmai és kulturális étvágyunkat, amelyekben élvezetet lelünk. Reméljük, hogy közönségünk is hasonló jókkal telítődik a zenénket hallva. Furcsa módon Magyarország után Csehországban vagyunk a legnépszerűbbek; talán azért, mert a csehek imádnak mulatni a zenénkre. Ők egyaránt szeretik az instrumentális és énekes számainkat. Kedvelnek minket, ezért többször is koncerteztünk a Benelux-államokban, ahol főleg idősebb, intellektuálisabb közönségünk van. Legtávolabb Japánban jártunk másfél éve, egy világzenei fesztivál megnyitójának kiemelt zene-



Forrás: Cimbaliband

Unger Balázs: Úgy érzem, egységes zenei anyagot gyúrtunk össze a Vidámpark című lemezre

karaként. Voltak sikeres fellépéseink Finnországban és Olaszországban is. Jelenleg folyamatos „oroszlány” alatt állunk.

**G.:** Azt mondtátok, összeérték a tagok, megtaláltátok a csak rátok jellemző unikális hangzást. Az üzleti szempontok azt

diktálnák, ezt kell folytatni, ám akkor elvész a kísérletezésben rejlő izgalom. Hogyan tovább?

**U. G.:** Itthon továbbra is az élőzenés bulizást kívánjuk népszerűsíteni elsősorban, míg a külföldi koncerteken változatlanul a magyar identitást, a cimbalommuzsikát állítjuk előtérbe.

**U. B.:** Sokan tartják hitelesnek a zenénket, mert úgy érzik, van alapja. Sok világzenei formáció fordítva működik: rockbandaként indulnak, aztán a divatnak hódolva belepanszolnak egy kis népi motívumot, mutatóba afféle népies zenét, s hozzá például egy bajuszos hegedűst. Mi a tanult népzenei alapokra helyezünk más, azokkal harmonizáló dallamokat. Hacsak nem jön az autentikusságot mindenáron óvó „folkrendőrség”, hitelesek tudunk maradni a hallgatóinknak. E tekintetben az ars poeticám az, hogy először mindenki a saját háza táján tegyen rendet. Ha teszem azt, Kiskunmajsán születik valaki, ott tölti a gyermekéveit, akkor a zenetanulását és játékát ne kalotaszegi népzenevel kezdje, hanem a helyivel. A lakóhelyétől számított harminc kilométeres körön belül ismerjen meg minden dallamot és népszokást, mielőtt továbblép. Én például 2010-ben megjelentettem egy könyvet Galga-menti vonósbandák címmel amely a saját, 1993 óta folyamatos gyűjtéseimre támaszkodva, lemezmelléklettel mutatja be a térség zenei életének egy szeletét. Ha a mi zenénk hatására akár csak egy hallgatónk elkezd a saját portáján a hagyományok felkutatását, gyűjtését és őrzését, már nyert ügünk van. ■

## MEGJELENT!



**Cimbaliband**  
Vidámpark



**Csík Zenekar**  
Amit szívedbe rejtessz



**Kathy Horváth Lajos**  
Alfa & Omega

A lemezek kaphatók a [webbolt.fono.hu](http://webbolt.fono.hu) oldalon.

Elérhető a Deezer iTunes, Spotify, Vodafone Korlátlan zene digitális felületeken.



Fonó Budapesti Zeneház • 1116 Budapest, Sztregova u. 3. • Tel: 206-5300



# Az akusztikus művészetek mostohagyermeké: a hangfelvétel-esztétika

## Negyedik rész: Az ötvenes-hatvanas évek (I.)

**A második világháborút követő időszak elektroakusztikai fejlesztései alapjaiban változtatták meg a stúdiók tevékenységét és a felvételek hangzását. A stúdiókban a korábbi normál lakklemez-vágókat fokozatosan felváltották a magnetofonok. Goldmark Péter megalkotta a mikrobarázdás hanglemez szabványát és beindultak a korábbiakhoz képest lényegesen jobb minőségű URH rádióadások, majd a magnetofon a kazettás gépek révén a háztartásokban is tért hódított. Rohamosan terjedt a sztereózás, a hifi mozgalma pedig a gépi hang szépségeire hívta fel a hallgatók figyelmét. Míg korábbi írásainkban a háborút megelőző időszakból idéztünk néhány, a gépi hangátvitellel kapcsolatos véleményt, addig a következőkben bemutatjuk, hogy a technikai fejlődés hogyan változtatta meg a zeneművészet és a hangtechnika kapcsolatát. Mindezt most is több kiemelkedő zenei személyiséghez kötjük.**

➔ Ujházy László

### Arthur Honegger

1949-ben Honegger előszavával francia nyelven jelent meg a korai analóg korszak talán legjelentősebb összefoglaló hangtechnikai műve, részletesen és magas szakmai színvonalon bemutatva a korabeli akusztikai, stúdiótechnikai és rádió-műfaji ismereteket. Maga a tény, hogy Honegger egy ízig-vérig műszaki kiadványhoz nevét adta, jelzi, hogy ekkor már a hangfelvétel a zeneművészet szemszögéből tekintve is egyre nagyobb megbecsülést élvezett. Honegger előszavában többek között így méltatja a könyvet:

„Különösképpen meglepett az igyekezet, hogy összhangba hozza az elektroakusztikai kísérletek eredményeit mindazzal, ami az ember fülével érzékelhető. Egy olyan korban, amely arra törekszik, hogy mindent, még az emberi megérzéseket is, tudományos képletekkel írjon le, megnyugtató egy olyan műszaki értekezést kézbe venni, amely folyamatosan a művészi érzékenységre és a hallás útján nyerhető tapasztalatokra hivatkozik. Így mostantól fogva tudományos képletekbe foglalva olvashatjuk azokat a hangzással kapcsolatos eredményeket, amelyeket különben csak hosszas tapogatózások során, ösztöneik révén ismernének fel a zenészek. [...] Be kell látnunk, hogy az elektromos hangátvitel területe (mely maholnap már a televízióra is kiterjed) hamarosan a zenei vagy művészi élmények egyetlen közvetítő közege lesz. [...] Tehát hamarosan az egész világon a Rádió fogja uralni a hangzással kapcsolatos területeket.”

Honegger azért csak a rádiót említi, mert maga a könyv is inkább erre összpontosít, továbbá abban az időben a népesség jelentős része a hanglemezeket is a rádióadásokban



Arthur Honegger

hallgatta, illetve a lemezjátszókat is a rádiókészülékekhez csatlakoztatták. Jólátának beteljesülését, mely szerint az élőzene hallgatása veszít jelentőségéből a hangfelvételek elterjedése után, nehéz lenne nyugtáznunk, mert e kérdésről illetően nagy a téves következtetések esélye, ám az biztos, hogy a rádió és a hanglemez a zenei hangzásideált az ötve-



nes évektől már egyre jobban meghatározta, és sok tekintetben napjainkban is annak egyfajta mércéjéül szolgál.

A hangfelvétel-esztétika szempontjából az említett kiadvány azért is jelentős, mert abban – az elsők között a szakirodalomban – már a felvételek hangzására vonatkozó értékelési ítéletek is megjelentek. Ezek szerint:

- a hangzás lehet: *kellemes, vagy kellemetlen, egysíkú, nem plasztikus, levegős, finom, áttetsző, természetes, vagy mesterséges,*
- a hangszínezet lehet: *éles, metsző, hegyes, durva, friss, gyöngyöző, fénygazdag, ragyogó, fakó,*
- a keverés lehet: *egyensúlyt teremtő, az úszások – azaz a folyamatos halkítások, erősítések – finomak.*

Különösen is érdekes az „úszások” említése, hiszen ez már kifejezetten a gépi hangátvitel esztétikai jellemzője. Ugyanis míg a többi jelző akár egyetlen hangszerre vagy az élő zene hangzására is utalhat, addig az úsztatások már kifejezetten a hangfelvételekre jellemzőek.

A leírt tulajdonságok nagyon szemléletesek, olykor választékosak, s egyben azt is jelzik, hogy a hangzási kérdések annyira elvontak, misztikusak, hogy azokat szinte kizárólag más területektől kölcsönzött szavakkal írhatták le. Egyébként a hangzások leírására szolgáló jelzők még napjainkban sem akusztikai jellegűek, így például előfordulnak fénytani fogalmak (*világos, sötét, fényes, matt, csillogó, áttetsző*), tárgyak alakjára vonatkozó jelzők (*szögletes, lekerékített, éles*), tárgyak felületére vonatkozó jelzők (*sima, durva, érdes*), emberi tulajdonságokra vonatkozó jelzők (*szelíd, visszafogott, határozott, tolakodó, erőszakos*), anyagokra utaló elnevezések (*bársonyos, selymes*). Kifejezetten akusztikai fogalom a „zengő”, azonban ennek ellentéte megint „jővevényes”: *száraz, tompa*.

Az említett kiadványra visszatérve feltűnő, hogy a kor „száraz” hangfelvételeinek hatására a zengés, a lecsengés vizsgálata még nem szerepel az ítéletek között, holott műszaki szempontból a termék utözengését már fél évszázada ismerték, műszerekkel mérték és a tervezésnél számították. Ám az általános hangzásideál ekkor még továbbra is a száraz felvételeket kedvelte abból a megfontolásból eredően, hogy a zengés a szólamokat összemosza, s rontja azok „érthetőségét”.

### Living Stereo – Reiner Frigyes

Az RCA hanglemeztársaság 1955-ben állított üzembe két Ampex gyártmányú, ½ coll széles szalaggal működő háromcsatornás magnetofont, s ezzel hamarosan egy olyan felvételi sorozat vette kezdetét, melynek újrakiadásai hangzásesztétikai szempontból gyakran még ma is mércéül szolgálnak. (Az ½ coll kétszerese a stúdiókban általánosan alkalmazott ¼ collos szalagok szélességének, a három csatorna pedig azt jelenti, hogy a bal-jobb pár között még egy harmadik, középső csatornát is alkalmaztak, hasonlóan Stokowski 1933-as kísérletéhez, illetve a mai surround



Bartók Béla és Reiner Frigyes

felvételekhez. Mivel azonban a hanglemezek barázdáiban csak két független csatorna rögzíthető, ezért a háromcsatornás megoldás hamarosan megszűnt.) A Living Stereo sorozatban a kor legkiemelkedőbb művészeit hallhatjuk, ám a lemezek egyik emblemikus karmestere kétségtelesen Reiner Frigyes volt, akinek kérlelhetetlen precizitása a magas szintű hangtechnikai munkával párosulva olyan felvételeket hozott létre, mint például Rimszkij-Korszakov *Seherzádéja*, melynek áttetsző, világos hangzása, kidolgozott hangzásegyensúlya és különösen 4. tételének parádés dinamikai megoldása valóban csodálatra méltó. További példaként fontos megjegyezni, hogy Reiner – mint az emigrációban Bartók közeli barátja – az ugyancsak e sorozatban általa vezényelt *Concerto*val megteremtette a mű első „igazi” megszólaltatását. Természetesen hangtechnikai értelemben – pl. az alapzajt tekintve – e felvételek még nem a későbbi színvonalat képviselik, ám hangzásesztétikai értelemben még az azóta eltelt évtizedek terméséből is kiemelkednek. Nem véletlen, hogy e felvételek ma már SACD újrakiadásokon is elérhetők.

A hatvanas években a Decca hangmérnökei dolgozták ki az úgynevezett *Phase-4* eljárást, melyben a nagy számú mikrofon alkalmazásából eredően már az utókeverésnek is jelentős szerepe volt. A Stokowski vezényletével ily módon készült *Seherzádé*-lemezt a szakma az „évszázad felvételeként” tartja számon. Úgy tűnik, hogy Rimszkij-Korszakovnak e műve a hangmérnöki alkotókészség egyik fokmérője, ami feltehetően a nagy dinamikai ellentétekből, az áttört és tömör hangzás kontrasztjából és a viszonylag nagy apparátusából következik.

### A hangfelvétel-művészet megteremtője: Glenn Gould

E korszak – és talán minden idők – legkiemelkedőbb „hangfelvétel-esztétája” az amerikai-kanadai zongoraművész és egyben jelentős televíziós személyiség: *Glenn Gould*. Szinte pályája csúcán, 1964-ben adta utolsó nyil-



Glenn Gould egy fiatalkori stúdiófelvételen

vános koncertjét, s ettől kezdve életét a hangfelvételnek szentelte. Meggyőződése szerint a hangverseny mindenkor egy kompromisszum eredménye, mert másként hallja hangszerét az előadó, másként az első sorokban helyet foglaló hallgató, és távolodva a pódiumtól a hangzás még tovább változik. Nagy kérdés, hogy akkor melyik hallgatót vegye figyelembe az előadó például a tempó megválasztásakor és a frazeáláskor. Ellenben ha játékaról stúdiófelvételt készít, akkor az előadást és hangszerének hallástávlatát (a zongorahang közelségét vagy éppen távoli oldottságát) saját elképzelése szerint valamennyi hallgató számára egységesen beállíthatja. Gould felvételeinek hallástávlatára azonban gyakran nem állandó, mert hangzás-esztétikai szempontból jelentős újítása volt a saját elnevezése szerint *akusztikus koreográfia*, vagyis egy olyan felvételi módszer, amelynél a zongorát egyidejűleg több mikrofonnal rögzítette, s e mikrofonok között (például a jazzfelvételeknél alkalmazott) egészen közeli, valamint nagyon távoli egyaránt előfordult. Az egyes mikrofonok jeleit az utómunka során vágással illesztette össze, a zene jellegének megfelelően változtatva a különböző részletek hallástávlatát.

A videofelvételek, televíziós hangverseny-közvetítések egyik bevett és általánosan alkalmazott eszköze a képi távlat állandó változtatása, ám ezt a hang általában nem követi, hiszen ez zavaró lenne. Tehát ha a képen az egyik pillanatban szinte csak a zongoraművész kezét látjuk, vagy

ellenkezőleg: egy nagy totálban a zongora csupán egy kis pont a távoli pódiumon, a hangsik ennek ellenére mégis változatlan marad. Gould azonban annyira az egyes zenei részek karakteréhez és az előadáshoz igazította a vágásokat, hogy módszere egyáltalán nem tűnik zavarónak, sőt a statikus helyett izgalmas, dinamikus hangképet hoz létre, melynek lényege az állandó belső változás, egyaránt érintve a térbeliséget és a hangszínezetet. Ezzel nem csupán a zongora mikrofontechnikáját változtatta meg, de megteremtette az alkotó jellegű, (tehát nem a hibás hangokat helyettesítő) hangvágást, ami hangfelvétel-esztétikájának egyik fontos eleme volt. Ez a vágástechnika már pontos megfelelője a filmek művészi célú vágásának.

Gould felfogásában a hangfelvételnek a koncerthez való viszonyát az alábbi, *Yehudi Menuhin*nal folytatott beszélgetése során kifejtett gondolatai is mutatják:

„Rájöttem, hogy versenyt futok saját felvételemmel, márpedig ezt igazából senki sem teheti meg. A felvételem a legjobb gondolataimat őrzik.”  
Bátran felvállalta, hogy „a lemezre rögzített zene nem a való élet, és a technika célja az, hogy az élet látszatát adja.” Munkásságával Gould jelentősen fejlesztette tovább a „hangfelvétel-művészet” gondolatát, s úgy is fogalmazhatunk, hogy hangfelvétel-esztétikája a Stokowski által beindított folyamat magas szintű betetőzése.

Az ötvenes-hatvanas években tehát a technikai fejlődésnek köszönhetően már elcsitulak azok a vélemények, melyek a hangfelvételeket nagyon élesen állították szembe az élő zenével. A hangversenytermek mellett a felvételi stúdiók egyre jelentősebb és egyre nélkülözhetetlenebb szerepet töltek be a művészek életében és a zenei gondolkodásban. Szuverén, megbecsült tevékenységgé lépett elő a zenei rendezés, ezzel évtizedekre általánossá vált (a német terminológiából eléggé furcsán magyarítva) az úgynevezett „két-személyes üzem”, melyben a rendező inkább a művészeti, míg a hangmérnök a hangtechnikai területet képviseli, bár ideális esetben az elválasztás sohasem lehet merev.

Következő cikkünkben még tovább időzünk a hangfelvétel történetének e talán legszebb és leggyümölcsözőbb korszakában.



Néhány sikeres album Reiner Frigyes Living Stereo-sorozatából

# GRAMOFON

## ZENEKRITIKAI MŰHELY



**FISCHER ANNIE**  
AZ ÖSSZES LONDONI STÚDIÓFELVÉTEL

Fischer Annie tagja volt az élő zeneköltők társaságának. Jó, már rég meghaltak, de mégis éltek, és ő valahogy társalgott velük. Relatíván kevés művet játszott, egyfajta sajátos „nemtörődömséggel.” És mellette a legszigorúbb igényességgel. Ellentmondás? Csak látszólag. Fischer Annie azzal nem törődött, ami nem fontos. A művek mélyéig akart hatolni, és tudta, hogy nincs végleges forma.

A jogutód Warner most az összes EMI-felvételt kiadta egy nyolclemezes albumban. Fischer Annie valahogy mindig egy ideált járt körbe, azaz a tökéletes forma fellelérére törekedett, de sosem mereven, hanem azzal a különös spontaneitással, amiről tudta, hogy ugyancsak szükséges az ihletett interpretációhoz. Ezt a két szempontot különösen jól alkalmazta együtt. Nem véletlen, hogy Marta Argerich kifogásolta annak idején, hogy Fischer Annie nem került be a Philips *A 20. század nagy zongoristái* című sorozatába. Mert ő az, aki a legközelebb áll talán hozzá; a bombabiztos stílusérzék és a spontaneitás együttese, a rendet meg nem bontó meglepetés, a nagyon differenciált dinamikai skála terén, továbbá abban, hogy markáns játékkal teljesen felülírták a régi női-férfi sztereotípiák alkalmazhatóságát. Ha már ezt

nézzük, akkor egyikük sem volt női zongorista. Ott az Op. 111 ereje – hát ez aztán tényleg férfias. Az első három korongon hat Mozart-zongoraverseny. A három karmester közül Boult a legjobb, Sawallisch kevésbé kötetlen kísérő, de alapos, ahogyan erős romanticizmusa mellett Kurtz is. Bármelyik részt halljuk, megcsap az a magától értetődőség, ami Fischer Annie játékát jellemzi. Beszélt Mozarttal? Bejáratos volt hozzá? Úgy tűnik. Mint ha csak lazán odaülne, hogy jó, akkor ezt most valahogy lejátszom, ahogy jön, miközben ez a szabadság egészen egyértelműen mély ismeretek adta mederben marad. Kiemelem a K. 467-es művet, melynek egyik legjobb, a lassabb-komolyabb irányba tolt előadása éppen ez.

Fischer Annie valahogy mindent tudott. Ő is azok közé tartozott, akik valamiképpen egységesítették a stílusokat: a klasszikus egyúttal romantikus és modern is, és így tovább minden viszonylatban. Az Op. 31 No. 3-as szonátát ösztönösen fortépiánosan játssza – a zenéből magából kifolyólag. Az Op. 78-as szonátát a nagy, neves szonáták szintjére emeli, mert annyira mélyen jár benne. Az Op. 111-es kimagasló, ütős, ahogy kell, mélységben és erőben egyaránt. Schubert B-dúr szonátájának I. tételére nekem inkább esetleges, de meg kell mondanom, még nem hallottam belőle igazán ideális előadást. Schubert ebben nagy feladatot adott. Ez az előadás itt a könnyedebb oldalt fogja meg, elég gyors. Nagyon jó persze, de a nagy forma és a nagyobb kontrasztosság nekem hiányzik. Ám a II. tétel fantasztikus, izgalmas, rejtelmes hangulatú. A két utolsó tétel szép párt alkot a szonáta előtt felcsendülő két impromptu-vel.

Gazdag Schumann-blokk következik, ahol kiváltsággal kitűnik, hogy Fischer Annie mennyire diffe-

renciált, adekvát és egyúttal egyszeri. Végig halljuk az ismeret, az otthonosság nyújtotta kötöttség és az ugyanezek adta kötetlenség csodálatos párosát. Micsoda finom dinamikai és kifejezésbeli differenciák! Micsoda meglepetések egészen kis, ám annál meglepőbb elmozdulásokkal! A C-dúr fantázia mozarti finomságú és igazán romantikus hevületű egyszerre. Klemperer két versenyművet kísér: Schumann és Liszt I. zongoraversenyét, és bizony érezni a nagy és közelálló partnert. Bartók III. zongoraversenye Markevitch-csel ugyancsak kitűnő; az Op. 111-hez hasonlóan nem nőies, azaz a szokottnál kevésbé különbözik az első kettőtől dinamikában, erőben. Mindemellett tele van líraisággal, ahogy a Schumann- és a Liszt-verseny is. Furcsa. Elég kevés felvétel – szomorodhatnánk, hogy milyen kevés, de tartalmában sok. Nem azt érezzük, hogy ezt meg azt miért nem rögzítette, hanem azt, hogy olyasvalakit hallottunk, aki az élő zeneköltők társaságának tagja volt. Játéka minden pillanata ezt mutatta.

Zay Balázs

**Warner Classics – Magneoton**  
2564 63412-3 (8 CD)

### JELMAGYARÁZAT A KRITIKAI ROVATHOZ

★★★★★

**Remekmű**

●●●●●

**Kiváló**

●●●●○

**Jó**

●●●○○

**Átlagos**

●●○○○

**Elfogadható**

●○○○○

**Gyenge**



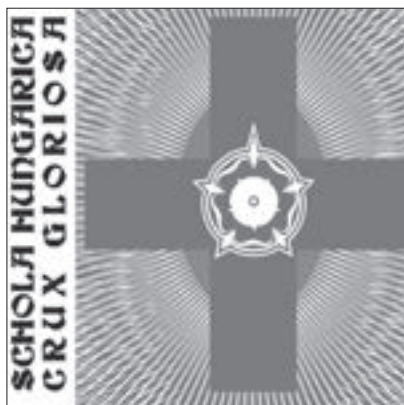


**BRÜCKNER: VII. SZIMFÓNIA**  
**Budapesti Fesztiválzenekar,**  
**Fischer Iván**



Logikus, hogy Fischer Iván, aki kiemelkedő Schubert- és Mahler-dirigens, a köztük helyet foglaló Bruckner felé is fordul. Az előadás a vártnak megfelelően igen jó. Nem könnyű igazán megragadni ezt a monumentális építményt, őszintén szólva nagy Bruckner-dirigensek előadásai kapcsán is hiányt érezek a felépítés feszességét, a struktúra tisztaságát illetően. Fischer Iván és zenekara szép és kidolgozott, egyszerre fenséges és finom hangzással, kiegyensúlyozott, tiszta formákkal jeleníti meg a darabot. Nincs erő és súly híjával az előadás, ugyanakkor úgy tűnik: a karmester preferenciája a lehető legtisztább alakított össz- és a szólamonként homogénné csiszolt lágyabb hangzás. A mű nagy méretei és részletességéi egyaránt érvényesülnek, s a tisztán megragadott formák révén a hatalmas hangfolyam strukturáltan és egyértelműen bontakozik ki előttünk. Nem mindig tetszik azonban a hangmérnöki munka. Túlzottan fojtott, puhává, homogénné kevert a hangzás. Ami bizonyos százalékig jó lenne, ráadásul harmonizál a dirigens alapvető törekvéssével, de ebben a mértékben sok. Olyan, mint amikor az erősítőn mind a mély, mind a magas hangszínt minimumra állítjuk. Ez meglehetősen művi hangzást eredményez. Nem a hatalmas hangzushatag vagy éppen a költőibb éneklés közelében, hanem valahol messzebb érezzük magunkat. A hangmesteri oldal a „weniger wäre mehr gewesen” tipikus esete. Furcsa esettel állunk szemben: maga a lemez ugyanis kevésbé jó, mint a rajta hallható előadás. Azaz a hallhatóan kiváló előadás nem elég jól hallható. Ha hangról képre váltunk: a katedrális nem előttünk tornyosul, hanem messzebről látható. E derék komponista esetében szükségszerűen kellett volna a kiadónak feltüntetnie, hogy a mű melyik kiadása hangzik el a felvételen. *Zay Balázs*

**Channel Classics – Karsay és Társa**  
 CCSSA 33714



**SCHOLA HUNGARICA:**  
**CRUX GLORIOSA**

**Művészeti vezető: Szendrei Janka**  
**és Dobszay László**



A Schola Hungarica Crux Gloriosa című lemezével az együttes utolsó dokumentumainak egyikét tartja kezében az érdeklődő. A Dobszay László (1935–2011) és Szendrei Janka vezette kórus ugyanis Dobszay halálával feloszlott; az alapítás óta eltelt több mint negyven év alatt készített közel hatvan lemez után már nem állnak többé mikrofonok elé. Így utólag már sok minden szimbolikusnak tűnhet. Jelképes például, hogy e CD-t éppen Sümegen rögzítették – abban a páratlan szépségű és gazdag történelmi barokk kisvárosban, ahol Dobszay nagy álmát megvalósítva egyházzenei központot akart létrehozni. Tudatos elgondolást, visszatekintő összefoglalást sugall a lemez tematikája is, melyen egy- és többszólamú liturgikus énekek hangzanak fel, a Szent Kereszt tiszteletére. A Schola Hungarica repertoárja ugyanis soha nem korlátozódott a gregoriánra, hanem a késő középkortól a 20. századi ívelő alkotások is megszólaltak hangversenyeiken. E lemez is voltaképpen keresztmetszet, mely a késő reneszánszsal bezárólag ad áttekintést a Szent Kereszttel kapcsolatba hozható liturgikus énekek történetéről. Az anyagot négy nagy tételcsoportba sorolták be: ó-latin (beneventán, ó-római, milánói) rítusok archaikus dallamokkal; a Szent Kereszt ünnepéhez kapcsolódó misetételek; legendák szövegeit megéneklő misetételek és végül válogatást hallunk magyar kódexek gregorián dallamaiból. Mivel az itt énekelt szövegek sokszor szolgálták forrásul a komponisták számára, az egyes blokkokat reneszánsz zeneszerzők – Dunstable, Gombert, Clemens non Papa és Palestrina – művei választják el egymástól. A kórus letisztult, finom hangzása egy másik világba röpteti a hallgatót. Oda, ahol nyugalom uralkodik és az idő fogalma teljességgel értelmét veszti. *Kovács Ilona*

**BMC Records – MG Records**  
 BMC CD206



**JOSEPH MARTIN KRAUS:**  
**SZIMFÓNIAK ÉS HEGEDŰVERSENY**

**Kalló Zsolt – hegedű, Capella Savaria,**  
**Nicholas McGegan**



Ha ezerszer idézik is, hogy Joseph Martin Kraus maga a nagy Haydn mester emelte a kortársak fölé – azzal, hogy együtt méltatta őt Mozarttal; s ha ezerszer nevezik is „a svéd Mozartnak” őt, attól még Kraus – ahogyan a zenetörténeti terminus technicus fogalmaz – kismester marad. És a hangsúly itt nem a mesteren, hanem „kisen” van. Aki a Capella Savaria új lemezének első két műsorszámát, a C-dúr szimfóniát és az azonos hangnemű hegedűversenyt végighallgatja, aligha a felfedezés jóleső örömeivel áll fel a karosszékből. Ezek, valljuk meg férfiasan, gyengécske művek. Semmitmondó, érdektelen, szinte minden eredeti invenciót nélkülöző alkotások, amelyekből a 18. század utolsó harmadában éppen tizenkettő volt egy tuhat. Azonban itt nem ér véget a műsor. Marad még hely egy terjedelmesebb, négytételű cisz-moll szimfóniának, ami csak nyomokban emlékeztet az előzőekben elhangzott fércművekre. Mert ez kis híján remekmű – nem ám iparos munka. Hogy mérhető-e Haydn vagy Mozart zsenijéhez, ezt döntsék el a muzikológusok. Én megvallom: ha valaki e darabot elkeverné Mozart utolsó szimfóniái közé, hovatovább azzal próbálna becsapni, hogy megtalálta Mozart harminchetedik szimfóniáját, én istenuccse elhinném. Inkább, mint hogy elfogadjam, hogy a lélektelen C-dúr szimfóniát ugyanaz a szerző jegyzi, aki ezt az ötlettel teli, szellem- és kelleműs, ragyogóan hangszerelt, minden ízében pompás és eleven cisz-mollt. A Capella Savaria, mely ezúttal ismét a kiváló Nicholas McGegan irányítása alatt játszik, most is remekül helytáll. Játékuk képes a szimfónia minden szépségét és fényűző gazdagságát maradéktalanul kibontani, így a kísérőszövegben hemzsegető és helyesírási hibák ellenére is emlékezetes kiadvánnyal szolgál. *Balázs Miklós*

**Hungaroton**  
 HCD 32733

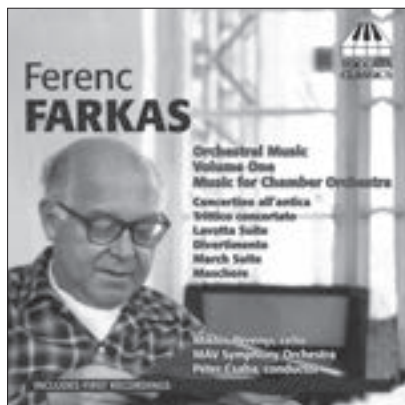


**KORNGOLDMARK – KORNGOLD, GOLDMARK KÁROLY, RUBIN GOLDMARK**  
**Korcsolán Orsolya – hegedű, Mali Emese – zongora** ●●●●○

A Korngoldmark mozaikszó Erich Wolfgang Korngoldot, Goldmark Károlyt és Rubin Goldmarkot takarja. Az első két alkotó neve ismert, a harmadiké még zenész körökben is alig. Pedig Goldmark Károly unokaöccse, Rubin rendkívül elismert pedagógus volt – többek között Aaron Copland és George Gershwin mestere New York-ban. Zeneszerzői munkássága is figyelemre méltó. A CD a bécsi Konzert-haus vadanatúj stúdiójában készült. A keszthelyi születésű Goldmark Károlytól – halálának 100. évfordulójáról 2015-ben emlékezik meg a zenei világ – egy korai művet választottak az előadók: az op. 11-es első szvitet és mellé az op. 51-es Románcot. Az osztrák-magyar származású, de Amerikában filmzeneszerzőként befutott Erich Korngoldtól A halott város című opera és A hóember című balett zenei anyagából készült duók mellé olyan darabot illesztettek, amely nem amerikai stílusát mutatja. Így esett a választás a Sok hűhó semmiért című Shakespeare-drámához komponált kísérőzenére. A ritkán hallható, érdekes művek mellé egy felfedezés-számba menő világpremier került. Amikor Korcsolán Orsolya – Solti György ajánlására – a New York-i Juilliard Schoolban folytatta a tanulmányait, a könyvtárban böngészve bukkant Rubin Goldmark nevére. Négy, egymáshoz kapcsolódó darab közül választott a hegedűművész egyet a CD-re: a Plaintive Air címűt, melyből még sosem készült felvétel. Bónuszként szerkesztették a lemezre Robert Dauber ismert Szerenádját. Okkal, mert az „arany hármás” zenei világának jellegzetesen közép-európai tónusa szólal meg a 22 évesen Theresienstadtba deportált, majd Dachauban elpusztított alkotó munkájában is. Az előadók ihletett, kifinomult interpretációja komoly elkötelezettséget tükröz.

*Albert Mária*

**Solo Musica – Mevex**  
 SM 202



**FARKAS FERENC: ZENEKARI MŰVEK I.**  
**Perényi Miklós – cselló,**  
**MÁV Szimfonikus Zenekar, Csaba Péter** ●●●●●

A londoni Toccata Classics megtalálta az a kis részt, ahol a nagy lemezkiadók árnyékában még meg tud jelenni a lemezpiacon. Mottójuk és céljuk a „nagy komponisták elfeledett műveinek, illetve az elfeledett zeneszerzők nagy műveinek” népszerűsítése. Ennek szellemében indították útnak a Farkas Ferenc (1905–2000) zenekari műveit tartalmazó sorozatot. A nemrégiben megjelent első CD a zeneszerző pályájának valamivel több, mint fél századából válogat. A felcsendülő hat kompozícióból négynek ez az első felvétele. A nyitódarab, a Divertimento alkotásakor mindössze huszonöt esztendő volt Farkas, a legkésőbbi e válogatásban pedig a Maschere, mely 1983-ból való. Az eltelt évek alatt nyilvánvalóan változott a zeneszerző stílusa, ám már a korai darabokban is sok minden jelen van, ami a későbbiekben is jellemzője lesz művészetének. A tanulmányait Rómában, Respighinél megkoronázó komponista számára például természetes lett a mediterrán optimizmus és derű középpontba helyezése; éppúgy, mint az egyszerű forma, a könnyen befogadható szerkesztésmód, a hangszerelés áttetszősége. Szintén már az indulásnál meghatározó volt a zeneszerző számára a neoklasszicizmus magyarított változatának megalkotása – csakúgy, mint a verbunkos szalonképes megjelenítése. A Csaba Péter által irányított MÁV Zenekar elegánsan és virtuózan oldja meg a sok kis rövid tétel egységbe foglalásának feladatát. Nagy erényük, hogy nem túloznak el semmit, stílusújen játsszák a régi korokat idéző zsánerzenéket. A lemez nagy ajándéka a Perényi Miklós szólójával elhangzó két concertino, melyekben a művész nemes, tiszta csellójátékával beszélget a zenekarral. Vagy éppen monológot mond, mint a Trittico concertato I. tételének elején.

*Kovács Ilona*

**Toccata Classics**  
 TOCC 176



**TANSMAN, LUTOSŁAWSKI, SELMECZI ÉS ORBÁN MŰVEI**  
**Erdődy Kamarazenekar,**  
**Marcin Nałęcz-Niesiołowski** ●●●●○

Elsősorban a magyar zenetörténet elfeledett értékeinek bemutatását tűzte ki célul az 1994-ben alakult Erdődy Kamarazenekar. A Szefcsik Zsolt vezette együttes mostani felvétele két lengyel és két magyar szerző kompozícióit tartalmazza. A nálunk ismeretlen Alexander Tansman Szymanowski mellett korának legelismertebb lengyel zeneszerzője volt. 1930-ban írt Triptyque-ja izgalmas komponistát mutat a hallgatónak – a középső tétel csodás lágyságával, a záró feszültségekkel teli első szakaszával. A kompozíció – az elmúlt idők tükrében – azonban nem kiemelkedő: ha Lutosławski 19 évvel később keletkezett darabját meghallgatjuk, akkor különösen nem mutat újdonságot. Lutosławskii Uvertúra smyczkowa-ja az újdonság erejével hat; a mű a szonátaforma jegyében készült, hangzásvilága fantasztikus, különösen a fugato-jellegű szakasz és a stretto. Az 1947-es Őt népi melódia kellemes hangzású, a IV. tételben mintha a magyar népzenei örökség is feltűnne. Selmeczi György Concerto per 4 violini ed archi című, nagyon jól megírt háromtételű darabja „tisztelgés a mindenkor HEGEDŰS előtt” – hol elbájoló múltba fordulással, hol finom táncossággal. Orbán György szintén művészen megírt, a zenekarnak ajánlott öttételes Udvari táncok című füzere a 17. század zenéjét hozza a hallgató elé, ismert dallamokkal és meglepetésként egy tangóval. Az Erdődy Kamarazenekar Marcin Nałęcz-Niesiołowski vezetésével hangulatosan, jó karaktereket hozva, élvezettel játszik; hangzásuk életteli, a darabok szépségét játékok fokozza. A Lutosławski-féle Nyitány kivételével – melyet záró számként jobban el tudnék képzelni – inkább ujjgyakorlatként megírt művek ezek, amelyeket nem hallgatunk mindennap, de asztali zeneként jól funkcionálhatnak.

*Lehotka Ildikó*

**Dux – Karsay és Társa**  
 DUX 0980



**YSAÿE:**  
**HAT SZONÁTA SZÓLÓHEGEDŰRE**  
**Baráti Kristóf – hegedű**



Eugène Ysaÿe hat szólóhegedűre írt szonátája fontos sorozat – Bach szonátái és partitái, Paganini capricciói után, Bartók szonátája, valamint Prokofjev szonátái, Bloch szvitjei előtt. Remek darabok, de nehezebben megragadhatók, mint Bach, Paganini és Bartók kompozíciói, amelyekben a megfoghatatlan végtelenség megfogható, tiszta formákkal párosul. Így az előadó a technikai követelményeken túl azzal is szembesül, hogy a mindenkor értelmezésen, formába öntésen túl szinte folytatnia kell a komponálást. Kremer, Kavakos, Zimmermann vette fel a jelentősebb hegedűsök közül: sokan – Menuhin, Szeryng, Milstein, Rabin, Perlman – viszont sohasem. Baráti Kristóf lemeze rendkívüli. Hegedűlése nemhogy nyugodt és kiegyensúlyozott, hanem egyenesen sztoikus. Jó egy óra magánszólam, s mintha minden magától értetődő volna, pedig nem kiszámított, inkább békés és természetes. Baráti játéka minden hivalkodástól és heveségtől mentes. Szükségszerűen végig értelmez és megragadható formába foglal, de mintha közben folyamatosan az objektivitás mezsgyéjén maradna – pedig ilyen az előadóművészetben nemigen van. Baráti nem a kítőző érzelmek, hanem a kivételes zenei otthonosság mestere, ami egészen ritka. Ezért tűnik úgy, mintha objektív lenne: közel tud férközni a lényeghez. Ha azt mondjuk, a visszafogottság miatt nem eléggé egyéni, akkor tévedünk, mert éppen ezzel egyéni. Úgy virtuóz, hogy látszólag nem az. Nem akar az lenni. Fantasztikus dinamikai skálán mozog, kiváltképpen a piano irányában. Olykor annyira finom és halk, hogy az ember alig hiszi el, hogy ilyen csendesen lehet hegedülni. Baráti régi hagyomány folytatója: az egyik Ysaÿe-szonáta ajánlása Szigetinek szól, s az ő visszafogott finomságát élesztette újjá. Zay Balázs

**Brilliant Classics – Karsay és Társa**  
94678 BR



**BRAHMS:**  
**HEGEDŰ-ZONGORA SZONÁTÁK**  
**Baráti Kristóf – hegedű,**  
**Würtz Klára – zongora**



Ez egy egészen kivételes lemez. A három mű abszolút újszerű előadása. Baráti Kristóf és Würtz Klára mintha visszakanarodna egy régi gyakorlathoz, ami a zeneszerző idejében már nem érvényesült, de nem is állt távol tőle – két okból. Ez a gyakorlat a zongora dominanciája hegedűre és zongorára írt szonáták esetében. Az egyik ok: Brahms ugyan hangzásban, vehemenciában romantikus volt, de forma tekintetében klasszikus maradt. A másik: nemcsak zongorán komponált, hanem zongorában is gondolkodott. Ezúttal egészen mást hallunk: nem zongorakíséretes hegedűszonátákat, hanem – főképpen Bach és Mozart mintájára – a zongora szólamán alapuló duót. Brahms három szonátáját nem így szokták játszani: vagy a hegedű dominál vagy a két hangszer együttesen. Amit most hallunk, nagyon érdekes, mintha nagyítva, lassítva állna előttünk a zongoraszólam. A hegedű nem sikkad el, inkább – Baráti higgadt, nyugodt magabiztosságának megfelelően – egyfajta megengedő pozícióban mozog. A zongora hangzása differenciált, mélyen inkább lágy. Ilyenkor kérdés, hogy pontosan miért. Vajon a hangszer, a hangszer mestere vagy a hang mestere áll mögötte? E műveket sok nagy hegedűs és zongorista játszotta fel, de így sosem. Az imént hasonlatként említettem a lassúságot, de nem csak így igaz: alapvetően jellemző a nyugodt iram. Mindkét muzikus különlegesen finoman és kidolgozottan játszik, így az interpretációk annak is folytonos meglepetéssel szolgálnak, aki jól ismeri ezeket a darabokat. Olyan, mintha Würtz Klára azt mondta volna: jó, akkor megnézem, mi minden van még ezekben a művekben! És szép lassan sok-sok részletre bukkant volna, melyek a hagyományos kíséret esetében nemigen jönnek felszínre. Zay Balázs

**Brilliant Classics – Karsay és Társa**  
94860 BR



**J. S. BACH: PARTITÁK (NOS. 2 & 6),**  
**TOCCATA (BWV 911)**  
**David Fray – zongora**



David Fray nemcsak hazájában, Franciaországban, hanem a nemzetközi zeneéletben is egyre nagyobb nevet szerez magának. 2008-ban a BBC Music Magazine neki ítélte oda a Newcomer of the Year címet. Tegyük gyorsan hozzá – nem véletlenül. Bár gondosan vigyáz arra, hogy ne skatulyázzák be – diszkográfiájában Mozart- és Schubert-albumokat is találunk –, mégis egyre inkább korunk elhivatott Bach-előadóját ünneplik személyében. Olyannyira, hogy vannak, akik Glenn Gould szellemi utódját látják benne. Nem csupán kivételes muzikalitásának, lenyűgöző technikai tudásának köszönhetően, hanem a zenei anyagot mindig értelmező, érzékeny tolmácsolása miatt is. Két művész összehasonlítása – bár ebben az esetben ez Frayra nézve rendkívül hízelgő – sosem szerencsés. Fray más alkat, mint egykor Gould volt. Fray nem dúdol (legalábbis ezen a felvételen nem hallható), a tempói sem oly szélsőségesek, mint olykor a lejátszhatóság határait feszegető Gouldé és a billentésük is merőben más: a franciaé sokkal puhább, teltebb, mint a kanadaié. Legújabb lemezén Fray kizárólag Bach-műveket játszik: a c-moll (BWV 826) és az e-moll (BWV 830) partitát, köztük pedig a c-moll toccatát. (BWV 911). Játékának varázsa talán abban rejlik, hogy a kötött szerkezetű, rövid tételekből felépülő partitákban mindig megtalálja a lehetőségeket, hogy rámutatáson a gyakran közvetlenül egymást követő ellentétes karakterek sokféleségére, sőt a két partita azonos nevű tételeinek különbségeire is. Ezzel szemben a toccatában éppen a műfaj adta szabadság, a virtuóz, improvizációként ható futamok és a szigorúan szerkesztett fűgák váltakozásából adódó mozgalmasság kap hangsúlyt. Nem historikus előadás, ám játéka hiteles, meggyőző, színes és izgalmas. Kovács Ilona

**Erato/Warner – Magneoton**  
50999 070944 2 2





**DISTANT LIGHT – BACH, VASKS: HEGEDŰVERSENYEK**  
**Renaud Capuçon, Chamber Orchestre of Europe** ★★★★★

Amihez kevésnek bizonyulnak a szavak, azt hangokkal lehet kifejezni. És amikor ténylegesen ilyen dimenziókba vezetnek szerzők és előadók, akkor nemcsak produkciójuk értékelése, hanem még az általuk okozott élménynek a verbalizálása is. Ez a korong a gyönyörködés kimeríthetetlen forrása, az első hangtól az utolsóig. Ilyenkor lehet megtapasztalni, hogy a zene a legközvetlenebbül ható művészet, jóllehet a gyakorlatban többszörös áttételen keresztül jut el a szerzői üzenet a befogadókhöz. Méltatlan lenne a kivitelezés részleteinek ecsetelése, hiszen a minőség más régiókban jött létre. Transzcendentális találkozás eredményezhet csak ennyire komplex élményforrást. Ezúttal nem műveket, s nem is interpretációt hallgatunk. A „Der Dichter spricht” romantikus gesztusa érvényesül; a személyesség azonban túllép a magán-szférán. A hallgató megsejt valamit a végtelenből, az univerzum részévé nemesül. Felemelő érzés részese lenni e csodának, amely már-már természeti tüneményé várszolja a műveket. Katarzis-forrás. Ami az előadók részéről történt, több mint értő kottaolvasás. Kinyilatkoztatása a divatoktól és izléstől független, örök szépségnek, aminek megannyi megjelenési formája van. Spirituálizmus hatja át a Renaud Capuçon szólójával és irányításával játszó Európai Kamarazenekar minden hangját. Érezhetően tudatában voltak ők is a felvétel során művészi munkájuk kivételességének. Elkötelezettség a minőség iránt, felelősség minden hangért – ilyenkor jogos az alázat említése. Furcsa belegondolni, hogy ez az interpretáció mindössze egy további tétel lesz a hegedűversenyek gazdag diszkográfiájában – az a szellemi többlet pedig dokumentálhatatlan, amelyet Bach és Vasks kompozícióinak társítása hozott létre.

*Fittler Katalin*

**Erato/Warner – Magneoton**  
 08256 463086 4 4



**MOZART: BETULIA LIBERATA**  
**L'Orfeo Barockorchester, Michi Gaigg** ●●●○○

Mostohagyerekként kezelik Mozart Betulia liberata című művét. Már a műfaji meghatározás is többféleképpen szerepel: olvashatjuk oratóriumnak, operának a kétrészes „azione sacrát”, melyet Mozart 15 éves korában komponált Padovában, s akkor valószínűleg nem mutatták be. Judit és Holofernész történetét Metastasio dolgozta át, az erkölcsi vonásokra, s nem a gyilkosságra helyezve a hangsúlyt. A Betulia liberata zenei anyaga nagyon jó, bár még magán viseli az elődök megoldásait, de a mozarti hang kétségtelen és csodálatos. A már az Aranysarkantyú lovagrend keresztjét viselő Mozart virtuóz áriákkal is színesíti a tragikus történetet. Több szempontból is „első” a darab: ez Mozart első Metastasio-megzenésítése, itt ír a fiatal szerző először hosszabb lélegzetű részt (nyitányt) mollban. Az áriák elosztása arányos; talán a zsidókat vezető Ozias szerepe a legjelentősebb, ezt Christian Zenkertől halljuk. Csodálatos áriát kap az I. részben, kétszer is énekl, megrántva a díszítést. A második részbeli virtuóz áriája technikailag nem kielégítő, recitativói jók. A kivételesen mély hangokat igénybe vevő Giuditta szolámát megformáló Margot Oitzinger szerepeltetése kétséges számomra – ugyanazokkal a szerény megoldásokkal énekel, a vibratót nem viszi túlzásba. A hihetetlen hűfokú Parto inerme kezdetű, nagylélegzetű ária a legcsekélyebb érzelmeket sem mutatja. A kisebb szerepeket tolmácsolók közül az Amital megszólaltató Marelize Gerber kiemelendő; hajlékony, virtuóz, szép, fényes hangon, tökéletes magassággal, koloratúrákkal énekel, ő a lemez legjobb előadója. A L'Orfeo Barockorchester Michi Gaigg irányításával figyelemre méltóan, de pontatlanságokkal játszik – jó fúvósokkal. A név nélküli, vibratomentes kórus is kellemes, remek a csembalista.

*Lehotka Ildikó*

**Challenge Classics – Karsay és Társa**  
 CC 72590



**BEETHOVEN: ESZ-DŰR ZONGORAVERSENY, SCHUMANN: C-DŰR FANTÁZIA**  
**Yundi – zongora, Berlini Filharmonikusok, Daniel Harding** ●●●●○

Yundi – Lang Lang fő riválisaként – hasonlóképp pózol a boritón, de úgy látszik, ez kell a sikerhez. És tegyük hozzá: elviszi a klasszikus zenét sok fiatalhoz. E lemez alapján Yundi játéka izlensebb és egyenletesebb említett vetélytársáénál; igényes és kidolgozott, noha azt nem mondhatom, hogy egyéni jellegzetességekben gazdag volna – ám ez kortünet is. A feltörekvő kínai pianisták kontextusában az adekvát stílus, az izléses játék elsődleges aspektusnak tekintendő. Jó út. Beethoven Esz-dúr zongoraversenyének előadása megállja a helyét a legnagyobbakkal való összehasonlításban is. Fiatalos, lendületes, nem annyira klasszikus, mint a Deutsche Grammophon előző felvétele, Sunwoo Kim és Myung-Whun Chung közreműködésével. Ugyanakkor nem vét a klasszikus formák ellen, mindössze kerüli a markánsabb érzelmek, a nagyobb mélységek kifejezését. Jellegzetesség mindössze a kezdő kadenciák gyorsasága, s néha másutt is a szokottnál pergőbb, lendületesebb hangvétel. Yundi szépen kiemeli az I. tétel közepén a balkéz jellegzetes zuhatagát, s egy idő után egészen megkapó a II. tétel líraisága is. A Berlini Filharmonikusok kivételesen finom hangja végig érvényesül. Schumann C-dúr fantáziáját Yundi ugyan csak dicséretes felkészültséggel, stílusismerettel, jó felépítéssel egységbe foglalva adja elő. A kimagaslóan nagy előadások egyéni hangja nem tör elő. Az említett kontextusban mégis azt hiszem, helytelen lenne a kétségtelen – és a releváns összehasonlítások esetében gyakran hiányzó – pozitívumok örömteli értékelése helyett azt sürgetni, hogy az a rendkívüli többlet is már most megjelenjen, ami ma különösen ritka. E lemez fényében jó esélyt látok Yundi olyan érésére, mely ezt is magával hozza.

*Zay Balázs*

**Deutsche Grammophon – Universal**  
 481 0710



**RAHMANYINOV: III. ZONGORAVERSENY, PROKOFEJ: II. ZONGORAVERSENY**  
**Yuja Wang, Simón Bolívar Szimfonikus Zenekar, Gustavo Dudamel** ●●●●○

Nem egészen négy évtizeddel alapítása után a venezuelai El Sistema sikere lenyűgöző. Ugyanennyi idővel a kulturális forradalom után egy olyan csinos és tehetséges kínai zongorista, mint Yuja Wang ugyancsak üdítő élmény. Virtuóz, lírai és szépen bilent. Ám játékból sok minden hiányzik. Rahmanyinov III. zongoraversenye nem áll össze, Wang hangokat játszik, nem zenei gondolatokat beszél el. Sokszor csak a felső szólamban gondolkodik, ami épp e műben bajos. A zenekarral sem kerülgetik egymást úgy, ahogy kellene. Látszólag szép, érezhetően kidolgozott, de eléggé üres előadás. Érdemes összehasonlítani Moura Lympany 1952-es, Anthony Collins kísérte – gyenge hangminőségű, hajdan híres – bejátszásával. Miért ezzel? Fiatal, csinos nő és e nehéz mű. Hát ott bizony mindez megvan és összeáll. Wangnál hiányzik a zene sejtelmes pulzálása, a szólalok izgalmas kavargása. Martha Argerich és Lylia Zilberstein más kategóriába esnek, ők kifejezett női karaktertől mentes, univerzális tehetségek Rahmanyinov terén is. Prokofjev II. zongoraversenye jobban sikerült, ez a szerkezetében egyszerűbb, harsányabb, látványosabb, extrovertáltabb, darabosabban mesés alkotás közelebb áll a két előadóhoz. Igen jól sikerült Wangnak az I. tétel nagy kadenciája is. Zongorázni kétségkívül tud, de a nagy Rahmanyinov-műben nem mélyedt el sem térben, sem pedig időben, hanem eléggé felszínesen, fontos elemeken át lépve játszotta. Nem kihagyta persze ezeket, csak nem érvényesítette, hagyta elsikkadni, észrevétlenül játszotta le őket a felszín alatt. Bár a Rahmanyinov-mű kísérteiből is hiányzik a puhább, lágyabb hang. Dudamel egészében pontosan, igényesen, olykor kifejezetten érzékeny zeneiséggel vezényli fejlődő együttesét.

Zay Balázs

Deutsche Grammophon – Universal  
 478 6418



**BARTÓK BÉLA: ZONGORAMŰVEK**  
**Alain Planès – zongora** ●●●●○

A francia zongoraművész, Alain Planès – jóllehet mostanság sorolódik át a középgenerációból az idősebb nemzedék képviselői közé (szül.: 1948) – nem tartozik a jelenkor legkeresettebb pianistáinak sorába. Nem excentrikus művész, inkább szerény, visszahúzódo alkat. Nem a pódiumok sztárja, hanem afféle bezárkózó, introvertált figura. A napokban megjelent Bartók-lemeze is ezt képet erősíti. De miért éppen Bartók? És miért pont ezekhez a Bartók-darabokhoz nyúl? – kérdezhetnénk egy olyan művésztől, aki eddig legszívesebben Haydn, Schubert, Chopin vagy Debussy műveiben exponálta magát. Planès így afféle „egyszerű” Bartók-játékos lesz a szemünkben. Mint például Murray Perahia, aki az 1980-as években kirándult Bartók felé egy-két figyelemre méltó hanglemeze erejéig. De tudta ő is, a közönsége is, ez nem az ő terepe; mégis jó volt Bartókot hallgatni egy olyan művész-egyénség elméjén átszűrve, aki elsősorban a klasszikus-romantikus repertoárban excellál. Planès kísérlete Perahiához mérhető és mérendő. Az ő finoman elegáns, technikus, virtuóznak mégsem gúnyolható zongorázása talán nem avatja őt ideális Bartók-játékoská, de költői látásmódja és példás műgondja izgalmasan karakterizálja a magyar zeneszerző népdalfeldolgozásait vagy a Táncszvit zongoraletételének parasztdalokat imitáló, átesztétizált variánsát. Hamisítatlan népdalok ezek, melyek csakugyan a népköltészetből, a „tájlíra” legbensőbb magyából születnek, s válnak teljes értékű zongora-kompozíciókká. A Szonáta és a Bagatellek gyökeresen más, modernizáló karaktere már megkeményíti a zongoristát: Planès megpróbálkozik a zongorára mint ütőhangszerre tekinteni, de nem éppen maradandó eredménnyel.

Balázs Miklós

Harmonia Mundi – Karsay és Társa  
 HMC 902163www.sso.hu



**POULENC: GLORIA, LITÁNIÁK A FEKETE SZŰZHÖZ, STABAT MATER**  
**Patricia Petibon, Orchestre de Paris, Paavo Järvi** ●●●●○

Poulenc három nagy egyházi műve ritkán szerepel egy lemezen. Középen a legkorábbi alkotás, a Litániák a Fekete szűzhöz – későbbi vonószekari-üstdobos változatában. Szép, finom előadása a csodálatos darabnak, amellyel barátja halála után a zeneszerző a transzcendens felé fordult. A születés idejét tekintve a Stabat Mater következik, mely szintén egy barát halála után keletkezett – ez zárja a lemezt. Végig ihletett darab, s ha nem is eklektikusabb, mint a másik kettő, formailag szétesőbb, mozaikszerűbb. A legkésőbbi alkotás nyitja a lemezt: a Gloria. Paavo Järvi előadásai nagyon kidolgozottak, finom, kicsit tompított hangzással, a megszokottól olykor eltérő akcentusokkal. Furcsa: Järvi alapvetően konvencionális, ugyanakkor bizonyos pontokon hajlik a manierizmusra. E két sajátosság át- meg áthatja egymást. Megbízható, alapvetően nyugodt, nem dramatikusan karmester, aki egészében hagyományos előadásait apró alterálásokkal vegyíti. Vajon a Gloria első két tételét szándékosan akarta másképp megformálni, vagy így olvasta Poulenc lejegyzését? E mű megformálása különösen újszerű, eltér a bevett előadásmódtól, amit Georges Prêtre, a francia bemutató karmestere vezetett be (EMI), és egészében véve Seiji Ozawa is követ (DG). Ezek direkttebbek, keresetlenebbek – egyszerűbbek, de természetesebbek. Patricia Petibon kivételes énekes, csodás hanggal, ám Paavo Järvinél is mesterkélt. Az első Domine Deus szép, de nem olyan természetes, mint Rosanna Carteri és Kathleen Battle, a második pedig a felugró „us” szótag hirtelenségével és elharapásával ugyan markáns, de nagyon hatásvadász. Jó program, a 20. századi szakrális zene kimagasló alkotásaival, igényes kidolgozásban, csak bizonyos pontokon eléggé maníros előadásmóddal.

Zay Balázs

Deutsche Grammophon – Universal  
 479 1497



**ROKOKÓ – HASSE OPERAÁRIÁI**

**Max Emanuel Cencic, Armonia Atenea, George Petrou**



Életében „kedves szászként” emlegették, sőt a zene atyjának nevezték, de mára Hasse neve majdhogynem feledésbe merült. Nagyobb szabású művei közül nem sokat tudnánk megemlíteni, holott nagy szerepe volt a barokk és a klasszika átmeneti korszakának alakításában – bár a glucki reformok ellen volt. Händel opera sorái mellett Hasséit tartotta a korabeli közönség a legjobbaknak – más kérdés, hogy az ancien régime műfaja nem sokkal később leáldozott, helyét az opera buffa vette át. Johann Adolf Hasse életútja kereshetzi Händelét és Mozartét (84 évig élt); áriáit hallgatva gyakran Mozart gyönyörű dallamvezetése jut eszünkbe. A fiatal Mozarthra nagy hatással volt Hasse. Bár apjával, Leopolddal nem nézték meg a Ruggierót, Hasse utolsó operáját, Mozart mégis kívülről tudta majdnem az összes áriát. Ezúttal kilenc Hasse-operából énekel áriákat – a nagyszerű Armonia Atenea együttessel – a Deccához szerződött Max Emanuel Cencic, Rokoko című lemezén. Egészen fiatal korában figyelt fel először a világ Cencicre, még Sängerknabenként, később férfiszopránként járta a világot, majd kontratenorként. A felvétel alapján meggyőződhetünk fantasztikus technikájáról, s ebbe a rendkívül hosszú, virtuóz szakaszok éneklése is beletartozik. Cencic kifejezőkészsége is remek, a da capo-áriákban megírt érzelmeket izgalmasan hozza – bár gyakran sötétített hangon, éles magasságokkal. Nagyon széles a paletta, köszönhetően a válogatásnak, benne több világpremierrel és egy mandolinversennyel. Hasse, bár életében elismert komponista volt, a közvetlen utókor sem foglalkozott művészetével – sírja is majd negyven évig jelöletlen maradt. Ötvenhat operáját (és többi darabját) csak most kezdi felfedezni a régizenét játszó réteg. Fedezzük fel mi is!

*Lehotka Ildikó*

**Decca – Universal**  
478 6418



**L'AMOUR – FRANCIA TENORÁRIÁK**

**Juan Diego Flórez, a Teatro Comunale di Bologna Zene- és Énekkara,**

**Roberto Abbado**



Már megint egy Szerelmem című album! – sóhajt fel az ember, ha csak a címlapra tekint. Ám elég a dobozt megfordítani, hogy indíttatva érezzük magunkat a kalaplengetésre. Három-négy számtól eltekintve ugyanis csupa ritkaság került a korongra: a 19-20. században repertoáron tartott művek bravúráriái, amelyekről romantikus regények szereplői csevegnek, s amelyeket Liszt- és Wagner-életrajzok elismerően említenek. Például Francois-Adrien Boieldieu-t, akinek A fehér asszony című operája korának egyik sűrűn játszott darabja volt. A librettó alapja Walter Scott egyik regénye (mint a Lammermoori Luciáé vagy A tó asszonyáé), a szövegkönyvet a jó kezű színműíró, Eugene Scribe öntötte formába. 1825-ben mutatták be, 1864-ben a Nemzeti Színház is műsorára tűzte. A CD-n e műből két eltérő karakterű ária szerepel: vidám felütés az első szám, amelyben George Brown a katonaelet szépségét zengi; a másik igazi hódoló, szerelmes és lírai. Bizet ugyan populáris szerzőnek számít ma is, de A szép perthi lányból – szintén Scotté az alaptörténet – legfeljebb a hűséges szerelmes, Henri Smith itt elhangzó dala ismert. Donizetti A kegyencnö, Berlioz A trójaiak, Thomas Mignonjának egy-egy áriája mellett slágerszám a Boieldieu-tanítvány Adam A longjumeau-i postakocsisából Chapelou kényes magasságokat érintő áriája. Massenet Wertherének két részlete arra enged következtetni, hogy a 40 éves perui tenor orgánuma hősi árnyalatokkal gazdagszik, viszont a felső regiszter sértetlen maradt, és megőrizte hajlékonyságát, könnyedségét. A lemez anyagát a szerelem témáján kívül a francia repertoár hozza közös nevezőre. Az elhunyt karmesteróriás unokaöccse, Roberto Abbado és Flórez együttműködése maradéktalan örömet szerez a hallgatónak.

*Albert Mária*

**Decca – Universal**  
478 5948



**ERKEL FERENC: ISTVÁN KIRÁLY**

**Bazsinka, Nyári, Gurbán, Sárkány, István Király Operakórus, MÁV Szimfonikus**

**Zenekar, Csányi Valéria**

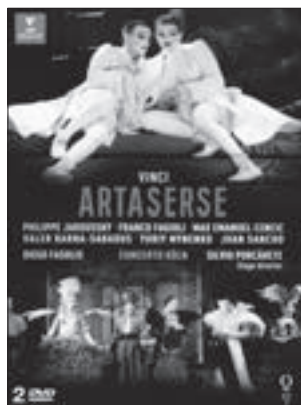


Erkel születésének bicentenáriumi évében ismételtelen szembesülni kellett azzal, hogy nemzeti operánknak megteremtőjének életművét illetően rendkívül sok az adósságunk. A törlesztések egyik értékes dokumentuma az István király hangzó életre keltése. A cél az opera teljes (húzások nélküli) megszólaltatása volt, a forráshelyzettel és az opera mostoha utóéletével Kassai István jóvoltából lehetünk tisztában. A librettó a kiadó honlapján olvasható. Elsősorban a magyar hallgatóság érdeklődésére tarthat számot a mű. Sok próba és két előadás előzte meg a felvételt, amelynek rögzítéséhez elképesztően kevés idő állt rendelkezésre. Minden elismerést megérdemel az előadói gárda ezért a teljesítményért – más kérdés, hogy a felvételnek immár keletkezési körülményeinek ismerete nélkül, önmagában kell vizsgáznia. A különböző énekkarok tagságából erre a célra összeállt kórus szép hangon énekel, az adott atmoszférának megfelelően, érzelmileg-indulatlatával a stúdióban is. Remek választás volt Nyári Zoltánra bízni Imre herceg szerepét, s Bazsinka Zsuzsannára Crescimiráét. A MÁV Szimfonikus Zenekar érzékenyen kísér, szép színek villannak fel, a drámai konfliktusok megjelenítésekor érvényesülnek a hangszerelés apró finomságai. Erkel hatyúdala immár megismerhető: lehetőséget ad ahhoz is, hogy ismeretében rövidítésekkel/húzásokkal módosítsák későbbi produkciók rendezői/dramaturgjai az eredeti szerzői koncepciót. És remélhetőleg ahhoz is kedvet kapnak az énekesek, hogy részleteket szólaltassanak meg belőle, s részletekben visszacsempészve a koncertműsorokba, ráirányítsák az operabarátok figyelmét a műre.

*Fittler Katalin*

**Naxos – Mevex**  
8.660345-46





**VINCI: ARTASERSE**

**Jaroussky, Fagioli, Cencic, Barna-Sabadus, Concerto Köln, Diego Fasolis**



A kontratenorok mennyországaként, a barokk operák előadásai közt a legjobbként emlegetik a 2012-ben, Nancyban bemutatott Vinci-operát, és ez így is van. Leonardo Vinci: Artaserse című művét mindenkinek látni és hallani kell. Fantasztikus énekesekkel, hihetetlen hőfokú előadásban jelent meg két DVD-n a produkció. Az Artaserse 1730-ban keletkezett, Metastasio szövegkönyvére; a hatszereplős mű csak férfi énekesek számára készült – egy pápai rendelet tiltotta a színpadon a nők éneklését. Öt kontratenor mellett egyetlen mély hangot hallunk. Artabano szerepében Juan Sancho koloratúrái elmaradtak egy csipetnyit a kontratenorokétól, a magasabb hangok néha nehézségeket okoztak az énekesnek; a későbbi szerzők is csak ritkán írtak virtuóz szakaszokat férfiaknak. Valer Barna-Sabadus Semirája alig észrevehetően halványabb a többiek szerepléséhez képest, de így is főszerepet énekelhetne. Jaroussky (a címszerepben) és Cencic (Mandane) már korábban kivívták a figyelmet; tapasztalt, nagyszerű énekesek, rengeteg kiváló előadással, a hangfaj elismertetésével a hátuk mögött. Yuriy Mynencót nem ismertem eddig; Megabise szölamát nagy, kiegyenlített hangon, kiváló technikával énekl. Franco Fagioli (Arbace) elképesztően jó, a többiek közül is kiemelkedik, hangj adottsága remek, az extra magasságokat, kétoktávus ugrásokat gond nélkül veszi. Vo solcando un mar crudele című áriájának előadása hallatán nem csodálkozunk, hogy a castratók szupersztároknak számítottak, ha csak fele így énekeltek. A Concerto Köln kiemelkedő együttes: mindent megjelenítettek, ami a szövegben szerepelt. Pompás jelmezeket látunk, díszlet szinte alig van, az énekesek uralták a színpadot, színészi játékok mellett nem is éreztük ennek hiányát. *Lehotka Ildikó*

**Erato/Warner – Magneoton**  
4623234



**ROSSINI: ORY GRÓFJA**

**Bartoli, Camarena, Olvera, Nikiteanu, Orchestra La Scintilla, Zürichi Opera Kamarakórusa, Muhai Tang**



Rossini utolsó előtti, a drámai Tell Vilmost megelőző operája a közönségnek nyújtott bónusz minden rangos operaház részéről. Ki törődik ma már azzal, hogy a szerző magától lopott, hogy a két felvonást kitöltse? A pezsgő zenei anyag derűt csöpögtet a hallgató fülébe és őszinte kacagásra sarkallja. Budapesten utoljára 1960-ban játszották, Lamberto Gardelli vezényletével, a 28 éves Szinetár Miklós emlékezetes rendezésében. Azóta egy igazgatónak sem volt bátorsága másorra tűzni; ennek egyik magyarázata lehet, hogy a címszerepre nem tűnt föl olyan csodás materiájú és intelligens tenor, mint Réti József volt – Adele szölamára pedig olyan koloratúrszoprán, mint Gyurkovics Mária. A Zürichi Operaháznak volt és van muníciója a mű előadásához: Adele-t Cecilia Bartoli játssza, a címszerepet pedig a mókázásra kész mexikói belcanto tenor, Javier Camarena, akit a fesztivál-igazgatóvá avasztott Bartoli Salzburgban is szívesen foglalkoztat. A New York-i Ory grófjában Diana Damrau Adele-je mellett a mezzo Joyce DiDonato adta Isoliert (a címszereplő Juan Diego Flórez volt); Zürichben a szoprán Rebeca Olveráé a nadrágszerep. Ízlés dolga, hogy mennyire szereti valaki Bartoli kissé túlcirkalmazott énekstílusát. Fejet kell azonban hajtani a technika könnyedsége előtt, aminek köszönhetően prózai színészhez méltóan kidolgozott alakítást nyújt. Svájci/francia dámát játszik, otthona vár helyett nagypolgári villa, amelynek szalonjában De Gaulle képe függ. A sztori annyira bolond, hogy a kisebb dramaturgiai változtatások föl sem tűnnek a szellemes rendezésben. A ház régi hangszereken pompásan játszó zenekarát a 64 éves kínai karmester, Muhai Tang kiválóan irányítja. *Albert Mária*

**Decca – Universal**  
074 3467



**DONIZETTI: STUART MÁRIA**

**DiDonato, van den Heever, Polenzani, a Metropolitan Opera Ének- és Zenekara, Maurizio Benini**



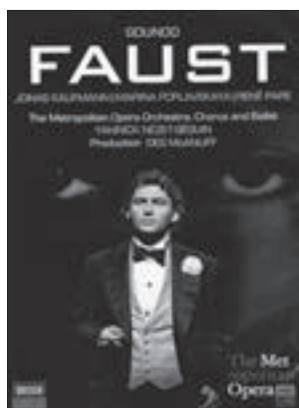
Más nyerte néhány hete a rangos Olivier-díjat, pedig sokan várták, hogy a brit fővárosban is módfelett ünneplést amerikai mezzo, Joyce DiDonato elnyeri a híres Shakespeare-színész nevét viselő elismerést. Nemcsak a nominált Ory grófiaért, de a Stuart Máriaért különösen megérdemelte volna a díjat. Megerősíthet e véleményben a magyar publikum is: a New York-i Metropolitan Operából sugárzott közvetítés révén már megcsodáltuk DiDonato hangját és játékát. Ezután jelent meg az énekesnő élőben, a Művészetek Palotájában – barokk áriaestjével, amelyen nem csupán az ének-, hanem az előadóművészet magasiskoláját nyújtotta. Ha Rossini, Bellini, Donizetti korában élénk, most öire mehetnének, hogy Cecilia Bartoli vagy Joyce DiDonato hívei vagyunk. Az áriaest igazolta: nem meglepő, hogy a Stuart Mária nagy magasságokat igénylő belcanto szerepét a mezzo elvállalta. Még hozzá úgy, hogy egy akkor még ismertségben jóval alatta lévő szopránra bízták Erzsébet királynő szerepét. Elza van der Heever azonban méltó partnernek bizonyult. Pompásan öregedett meg: a próbák finisében levágta vaszkos copfját, lekopasztította a fejét – Erzsébet egy betegség miatt elvesztette a haját. A Schiller-drámának, amelyből a libretto készült, s így az operának is csak nagy vonalakban van köze a történelmi valósághoz. A zenedráma mégis örök szenvedélyeket hoz közelünkbe: két hatalomra és szerelemre vágyó asszony párviadalát. Ehhez talált kiváló eszközöket a rendező, David McVicar, illetve a díszlet- és jelmeztervező, John Macfarlane. A színpadkép puritán, jól mozoghat benne a remek énekkar, a jelmezek történelmi pontosságúak. A Metropolitan Opera mindig dúsan hangzó zenekarát nagy lendülettel dirigálta Maurizio Benini. *Albert Mária*

**Erato/Warner – Magneoton**  
2564 63203 5



**GOUNOD: FAUST**

**Gheorghiu, Alagna, Terfel, Keenlyside, a Royal Opera Ének- és Zenekara, Antonio Pappano**



**GOUNOD: FAUST**

**Poplavskaya, Kaufmann, Pape, Braun, a Metropolitan Opera Zene-, Ének- és Balettkara, Yannick Nézet-Seguin**



Két különböző, de meggyőző rendezői felfogás, és azonos mértékű – rendkívül magas – zenei minőség jellemzi a most megjelent Faust-felvételeket. A DVD-k – ahogy mondani szokás – egy-egy operai „fellegvárban” készülték: a londoni Királyi Operaházban, illetve a New York-i Metropolitanban – az utóbbira többen talán emlékeznek is, az élő közvetítés jóvoltából. A londonit 2004-ben, a New York-it 2011-ben rögzítették, mindkettő nagyszabású sztárparádé.

David McVicar Faustjában nem a címszereplőt, hanem Mefisztót pillantjuk meg először. A szín bal oldalán, egy színházi páholy tökéletes másolatának peremén könyököl, előtte egy komédiásokat szolgáló utazóláda. Gúnyos, egyben csalogató pillantást vet a valódi publikumra – ezzel a frenetikus felütéssel indítja a cselekményt a zseniális Bryn Terfel. A színpad túloldala egy templombelső rész-

lete, orgonával és szószékkel, alóla érkezik a hajlott hátú, vén Faust. Emlékeit, életének hasztalanságát egy öreg partitúrát lapozgatva veszi számba. Mefisztó vérszerződést kínál, fölnyitja a ládát, amelynek tetejében lámpákkal övezett sminktükör rejtőzik, s a ládába hajló Faust fölegyenesedve immár ifjúként pördül meg. Apró, majdnem naturalisztikus, mérnöki pontossággal végigvitt ötletek mesélik el az ismert történetet Fausról és a megrontott Margitról. McVicar Gounod korába helyezi a cselekményt; Margit Manet festménye, A Folies-Bergère bárja modelljének ruháját – vagy ahhoz megszólalásig hasonlót – visel a II. felvonásban. A rendező a falusi táncmulatságot Cabaret Enfernek címezi, ezzel megduplázza a Walpurgis-éjt. A második, az igazi bacchanália az előadás hatalmas mutatványa. McVicar előrelátása döbbenetes: ma-

napság épp Conchita Wurst, a szakállas osztrák dalnok(nő) győzelméről szólnak a friss hírek. Itt Terfel fején diadém ragyog, estélyi ruhájában Viktória királynőként pompázik. A trouvaile fokozva van: belibegnek a kor híres balettje, a Giselle tündérei. Michael Keegan-Dolan koreográfija valóban pokoli szatíra: a hasas Giselle a várandós Margitot idézi a kábító ital hatására szenttelenül nézelődő Faust számára. A gyermek megszületik, abba a kis koporsóba zárják, amely a III. felvonásban ékszeres ládikó volt. A szólisták: Angela Gheorghiu (Margit), Roberto Alagna (Faust), Simon Keenlyside (Valentin) nagyszerűek, de a terepet Terfel uralja. Mások az arányok a New York-i előadásban. René Pape teljesítménye egyenértékű Terfelhez mérve, ám ebben a produkcióban Faust Alagnánál súlyosabb egyéniség. Jonas Kaufmann ősz parókával, de nem öregként lép színpadra, inkább kiábrándult értelmiségit formál meg. Elfogadja Mefisztó feltételeit, ám megpróbálja ezeket a maga felfogása szerint értelmezni, átlépni. A színtér rideg, a mű java része egy mai laboratóriumban játszódik. Des McAnuff jó nevű színházi rendező, érdekesen játszik az idővel. A katonák az első világháborúba indulnak, amely méhében hordja a másodikikat. Hogy ez el ne kerülje figyelmünket, egy földgömböt és egy óriás bombát lógat a szereplők fölé. Marina Poplavskaya szánható és szerethető Margitot alakít, hibátlan zeneiséggel. Joyce DiDonato háziaszszonyi szereplése okán plusz pontot adnánk a felvételnek – elragadó, ahogy Kaufmannhoz fordul: Jonas, micsoda dimiduenót énekeltél!

*Albert Mária*

**EMI – Magneoton**

50999 6 31611 9 9

**Decca – Universal**

074 3811



**OFFENBACH: HOFFMANN MESÉI**

**Kim, Dessay, Pavlovskaya, Gran Teatre del Liceu, Stéphane Denève**



Ha Jacques Offenbach teljes életművéből ragadjuk ki a Hoffmann meséit, a szerző egyetlen igazán komoly, már-már filozofikusnak ható dalműveként kell aposztrofálnunk. Ha viszont a francia nagyopera szemszögéből vetünk rá egy pillantást, szintleg még mindig tűnhet túl könnyűnek, akár komolytalannak is a darab. Pedig a témája kétségkívül komoly, és nemcsak azért, mert alapkonfliktusa mélyen és maróan drámai, hanem mert a jószerivel bárgyú kuplék, vézna valcerek és bornírt kánkánok füzéréből álló párizsi operett legsikeresebb szerzője utolsó – és végső soron lezáratlan – színpadi műve afféle „maverick” a standard operarepertoárban. A befejezetlenség ténye pedig örök feladatot és kihívást kínál – filológusnak és intendánsnak, karmesternek és koloratúrszopránnak egyaránt. Barcelona, Lyon és San Francisco erőinek közös produkcióját kínálja a Warner Classics új DVD-je, ahol – mint a jelenkor Hoffmannjaiban általában – az énekesnők viszik a pálmát, a teremtés éneklő koronái a nyomukban alig járnak. És micsoda hármas: Natalie Dessay Antoniaja ragyogó. Kathleen Kim mint gépasszony-Olympia nemkülönbön; Tatiana Pavlovskaya mint Giulietta ugyancsak perfekt. De az urak! A régizénén iskolázott Laurent Naouri meglepően halovány és helyenként zavaróan erőtlén; a címszerepet vállaló, de csak színészi-leg kifogástalan Michael Spyres még kevésbé képes a figura követelte hangji és fizikai elvárásoknak megfelelni. Laurent Pelly igényes rendezése pergő, óvatosan modern, szinte filmszerű színrevitelt állít elénk, amelyet Stéphane Denève néhol talán túlzottan is óvatos, de alapvetően gondos és fegyelmezett dirigálása is ügyesen megtámogat.

*Balázs Miklós*

**Erato/Warner – Magneoton**

4639140



**MUSIC FOR A WHILE – IMPROVIZÁCIÓK PURCELL MŰVEIRE**

**L'Arpeggiata, Christina Pluhar ●●●○○**

Meglepő lemez jelent meg: Purcell zenéjét modern körítéssel élvezheti a hallgató. A lemez címe egyben Purcell-dalé is – a találó Music for a While. A húzónevű Philippe Jaroussky, akit kétszer is hallhatunk nemrég itthon. Kettősség uralja a kiadványt: a már említett veretes barokk zene, és a 20. századi jazz találkozik. Mai hangszerek is fűszerezik a dalokat, áriákat, duettek. Kivételek vannak: ilyen például az In Vain the Am'rous flute duett, a férfilt Vincenzo Capezzuto és Jaroussky előadásában, vagy a Hark! kezdetű, kicsit középkorias hangszerezéssel, Jarousskytól és Raquel Andueztól. Jaroussky marad az operaszerű megoldásoknál, nem hagyva el a rá jellemző előadói jegyeket, a kíséret igen változatos. A kontratenor hang és a Purcell korában nem létező klarinét jazzes megoldásai vagy Jaroussky és a pengetett bőgő nem feltétlenül harmonizálnak. Fantasztikus hangulatot teremt az An Evening Hymn on a Ground eleje, az első duett, később a lemez legjobban megjelenített áriája (Man is for the Woman Made) – Jaroussky minden hangfekvéséért bemutató, humoros, többszöri meghallgatásra készített előadásában. Christina Pluhar és együttese jelentetett meg már ilyen típusú lemezt, van tehát kereslet erre az érdekes műfajra. Nagy érdeme, hogy a barokk zene (szűk szegmense) eljut a populáris jazzt szeretőkhöz. És a nyitottabb klasszikuszene-rajongókhoz ez a fajta, talán crossovernek mondható stílus. Érzésem szerint nehezen adta meg magát Purcell zenéje a feldolgozásoknak és improvizációknak, de gondosan, szeretettel elkészített lemezt kaptunk. Leonard Cohennek a közelmúltbeli televíziós tehetőségkutatón unos-untalan előadott Halleluiája szerepel bonus trackként a lemezen – teljesen feleslegesen. Ha másért nem, ez ellen Purcell is berzenkedett volna.

*Lehotka Ildikó*

**Erato Warner – Magneoton**  
2564636203



**BEETHOVEN ÖSSZES VONÓSNÉGYESE – 3. RÉSZ**  
**Quartetto di Cremona**

●●●○○

Biztatóan indult két esztendeje az Audite kiadó Beethoven vonósnégyes-ciklusa, melyen a jelenkori olasz kvartettek legjelesebbike, a Quartetto di Cremona vállalkozott egy teljes sorozat elkészítésére. A folytatás részint igazolja a kezdeti lelkesedésemet, részint csalódással szolgál. Nemrégiben még az együttes őszinte és merész játékmódját dicsértem – most, a széria harmadik kötetét hallgatva éppen ebből a skrupulusok nélküli, bátor muzsikálásból kapok a vártnál kevesebbet. A lemezek szerkesztési rendje továbbra is önkényesnek tűnik: a mostani korong összeállítás – mely a korai c-moll vonósnégyes és a középső korszak nyitányaként számon tartott, mutatós F-dúr kvartett közé beékeli a szokatlan vehemenciával operáló, negyedórás Nagy fűgát – nehezen indokolható. Az Op. 133-as műjegyzék számon adminisztrált „fuga-szörnyeteg” így igen csak idegennek hat a CD kellős közepén.

*BM*

**Audite**  
92.682



**BEETHOVEN ÉS BARTÓK MŰVEI**  
**Stuttgarter Rádió Szimfonikus Zenekara, Lorin Maazel**

Lorin Maazel egyik korai felvétele 1958-ból: egyetlen koncertje a Stuttgarter Rádió Szimfonikus Zenekarával. Beethoven: Coriolan-nyitány és II. szimfónia. Inkább lassúba hajló előadások, messziről pontosan, tudatosan, arányosan, közlelő szűnni nem akaró legatóval, folyamatos átfolyással. Bartók Concertója szintúgy. Nem Reiner objektív szigorúsága és tudatos sokszínűsége, hanem organikus keresés és eléggé közel jutás a benne rejlő ideálshoz. Mindhárom műben sajátosan keveredik egyfajta nem bántó, nem túlzott, mégis a provinciális irányba hajló slamos játékmód, és ennek ellentéte: figyelem, fegyelem, odaadás. Kellemes esetlegesség lengi körül az amúgy igényes előadásmódot. Maazel folyamatban gondolkodva, ezen belül markánsan irányítva vezényel. Ezek nem az egészében ideális, hanem az ott és akkor reprezentatív lenyomatai.

*ZB*

**Hänssler Classic – Karsay és Társa**  
94224



**MOZART: C-DÚR ÉS D-MOLL ZONGORAVESENY**  
**Martha Argerich, Mozart Zenekar, Claudio Abbado**

Tavalyi koncertfelvételek, Abbado utolsó lemeze. Remélhetőleg előbukkannak még kiadatlan felvételek. Régi barátok: a nyugodt Abbado és a tüzes Argerich. Abbado az egyik legjobb kísérő volt. Ezúttal sem csak kísért, hanem megannyi színnel és árnyalattal, plasztikusan továbbalkotott. Válogatott zenekarát ezúttal romantikusabb irányba fordította, csodálatos differenciáltsággal bontva ki a két mű testét. Argerichnél is kiugró erény a széles dinamikai, ritmikai skála. Egyszerre könnyed és súlyos, kategóriákon emelkedik felül: játéka egyszerre felel meg a korhűség, valamint a szabad, romantikus zenélés kritériumainak. Abbado mindkét művet felvette régen Friedrich Guldával, akitől a K. 503-as koncert kadenciája származik, s Argerich is felvette a K. 466-os darabot Alexandre Rabinovitch kíséretével. Nincs köztük jobb és kevésbé jó.

*ZB*

**Deutsche Grammophon – Universal**  
479 1033



**STRAVINSKY: OIDIPUS REX, APOLLON MUSAGÉTÉ**  
**Londoni Szimfonikusok, Gardiner**

★★★★★

Az istenek kegyeltjei, akik részesei lehetnek a Barbican Center tavalyi április 25-én és/május 1-jén rendezett koncertjeinek. Náluk csak azok szerencsésebbek, akik hangfelvételtől lehetnek részesei a kivételes zenei élménynek. Ezúttal korántsem kizárólag reklám-értékű a kísérőfüzet hátlapjának szövege, miszerint a High-Density felvételtechnika kivételes élményhez juttatja a hallgatót. Persze ahhoz alapvetően szükséges volt a zeneileg értékes rögzítendő – erről Gardiner és az előadók gondoskodtak. Telitalál volt az Oidipus Rex narrátoraként Fanny Ardant megnyerése; a szólisták mindegyike, valamint a Monteverdi Choir is Stravinsky zenéje iránti elkötelezettségről tett tanúbizonyságot. Remekel a zenekar is: érzékenyen valószínűsíti meg azt az arányos távolságtartást, amely ugyanakkor nem marad érzéketlen vagy közömbös a kifejezítő iránt.

*FK*

**LSO Live**  
LSO 0751





MEDITATIONS

**Céline Moinet (oboa, angol-kürt), Sarah Christ (hárfa)**

**Harmonia Mundi – Karsay és Társa**  
HMC 902175 ●●●●○

Ha fafűvóst képzelünk el a hárfához, a „jól bevált” Mozart- vagy Debussy-példáknak köszönhetően minden biztonnal a fuvólát választanánk. Két fiatal művész, Céline Moinet és Sarah Christ viszont éppen arra mutat rá, hogy az első látásra (és hallásra) kissé furcsának tűnő hangszerpárosításuk milyen izgalmas együttműködésre képes. Lemezükhöz elsősorban olyan, többnyire már a feledés homályába merült 19-20. századi operákból választottak részleteket, melyek eredetileg is e két hangszer párosára íródtak. A tizenegy részletből mindössze három olyat találunk, melyek ma is népszerűek (Massenet Thaïs című operájából a Méditation, valamint két Wagner-idézet), ezek azonban már az előadók átiratában hangzanak fel. A két hölgy sallangmentes játéka nemcsak közel egy óras kellemes hallgatnivalót kínál, hanem felkelti érdeklődésünket a teljes operák iránt is. *KI*

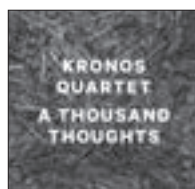


**MOÓR EMÁNUEL:  
CSELLÓVERSENYEK**

**Szabó Péter, Szabó Ildikó,  
Miskolci Szimfonikusok,  
Hamar Zsolt  
Hungaroton**  
HCD 32728 ●●●●○

A maga idejében Moór Emánuel műveit a korszak legkeresettebb muzikusai – Ysaÿe, Casals, Mengelberg – mutatták be és propagálták szerte a Glóbuszon. Neve és darabjai a 20. század

második harmadára csaknem teljesen kikoptak a köztudatból, ahogyan természetesen a hangversenytermekből is. Tavalyi jubileuma, azaz születésének 150. évfordulója azonban vetített némi megkésztet fényt erre a bántóan elhanyagolt komponistára. A Hungaroton új lemeze Moór Casalsnak ajánlott három koncertdarabját rögzíti: egy csellóra és zenekarra írt rövid „prelűd” mellett egy ugyanilyen apparátusra szerzett koncert, valamint egy két csellóra és zenekarra komponált versenymű kapott helyet a korongon. Szép, érett, avatott előadás, melynek erőnyit mindenekelőtt Szabó Péter kiérlelt csellóhangja és a Miskolci Szimfonikusok visszafogottan meleg, színgazdag kísérete biztosítja. *BM*



**KRONOS QUARTET:  
A THOUSAND THOUGHTS**

**Nonesuch – Magneoton**  
536952 ●●●●○

Hagyományos és lázadó, olykor pedig polgárpukkasztó – így lehet jellemezni a Kronos Quartet eddigi pályafutását. A Thousand Thoughts című lemezükkel ezúttal is új arcukat mutatják meg: rendhagyó utazásra invitálják a megalakulásuk 40. évfordulóját velük ünneplő hallgatókat. A kvartett hangzás megújítását mindig is kereső együttes most a földgolyó távoli zugából, tizennégy országból mutat érdekességeket – Argentínától Kináig, Svédországtól Indiáig. A korongon tizenöt szám hangzik fel (ezek közül tíznek ez az első felvétele), melyek megszólaltatásában a vonósnegyes három előző csellistája mellett még tucatnyi zenész vesz részt. A muzikusok a vonós hangszerek mellett a legváltozatosabb egzotikus zeneszerzőkkel és olykor énekhangjakkal gondoskodnak arról, hogy egy kényelmes fotelben ülve is bejárhassuk a világot. A lemez kalandvágóknak melegen ajánlott. *KI*



**KATHY HORVÁTH LAJOS:  
ALFA & OMEGA**

**Fonó Budai Zeneház**  
FA 297-2 ●●●●○

Több szempontból is különleges felvétel. Kathy Horváth Lajos a zeneszerző és az előadó is – azt a történeti kort idézve, amikor még nem jött létre a később oly magától értetődőnek tekintett zenei munkamegosztás. Azzal, hogy a kompozíció valamennyi hangszeres szólamát ő szólaltatja meg, korunk jongleur-joculatoraként mutatkozik be. Nagy felvételkedészítő gyakorlat és fejlett improvizációs készség birtokában realizálható csupán ily módon a szólamok összessége. A sokszólamú muzsika egyszemélyes produkció szinte – a hangfelvétel készítésében zenei rendezőként muzsikus-kollégája, Babos Gyula gitárművész-zeneszerző működött közre (hangmérnök: Ottó Tivadar). A mű ezúttal maga a hangzásképp, amely autentikusan tükrözi a szerzői elképzeléseket. Hangokba foglalt zenei önarckép, ars poetica, a nemzetközileg elismert hegedűművész vallomása. Sajátos programzene, bibliai tematikával. Érdekes, változatos hallgatnivaló. *FK*



**LA DOLCE VITA**

**Nino Rota, Bande Originale du Film de F. Fellini**  
**Milan Music/Warner – Magneoton**  
399 487-2 ●●●●○

A filmsláger-összeállítások mellett újabban érdeklődés mutatkozik egy-egy film eredeti zenéjének auditív felidézése iránt. Elsősorban azok számára kedves ez a típusú hallgatnivaló, akik látták a filmet; továbbá elemezn-

valót biztosít a filmzenével foglalkozni kívánóknak (ez utóbbi szempont adja a fragmentális-rövid trackek létjogosultságát). Ily módon a gyakorlatban vizsgáljuk valamely filmzene hatásosságát; képes-e felidézni a látványt, amelynek érzelmi töltését erősítővé jött létre. A filmzene, mint alkalmazott művészet – és a filmzene, mint önmagában is megálló, teljes értékű alkotás. Megkerülhetetlen e kettősség, s minden szerző az adott filmmel egyedi döntést hoz. A filmtörténet egyik legjelentősebb olasz rendező-zeneszerző párosa, Fellini és Rota közös munkái közül méltán népszerű Az édes élet – bónusz-hallgatnivalót a Cabiria rövid részletei adnak. *FK*



**TONIGHT – BERLINTŐL  
A BROADWAY-IG**

**Renée Fleming, Klaus Florian Vogt, Staatskapelle Dresden,  
Christian Thielemann**  
**Deutsche Grammophon – Universal**  
479 2483 ●●●○

Drezda (és Bayreuth) erős embere, Christiann Thielemann ezt is megengedheti magának: népszerű operett-és musical-melodiókhoz híresen jó zenekara mellé sztárenekeseket hívott. Az alkalom különleges: a 2013-as esztendő t búcsúztatták két estén a Semperoperben. A koncertet anyagát hamar összevágta és kiadta a Deutsche Grammophon, akárcsak a bécsi újévi vagy a nyári schönbrunni műsorokat. A sietős munka okán például hozzánk is kissé hibás példány került. Ettől függetlenül kiderül, hogy Klaus Florian Vogt lírai, szíveket olvasztó hangja mily jól érvényesül e műfajban is; Renée Fleming stílusa, kifejezése tökéletes – ahogy mindig. Komolyan véve a CD-n szereplő kínálatot, ráb-rendhetünk, mennyi felfedezésre váró mű van e fachban is. Nemcsak Ábrahám, Weill, Bernstein létezik, hanem Lincke, May vagy Leux. *AM*



**AMBROSE AKINMUSIRE: THE IMAGINED SAVIOR IS FAR EASIER TO PAINT**



Az idén éppen 75 éves Blue Note kiadó tevékenysége szorosan kapcsolódik a modern jazz történetéhez. Számos felvétele mérföldkönek számít Art Blakey és Horace Silver korongjaitól Wayne Shorter vagy Cecil Taylor albumaiig. A label szerződötett művészenek lenni mindig is rangot jelentett a jazz világában, és ez így van napjainkban is. Meghallgatva a kacifántos nevű, 32 éves fekete trombitás második albumát igazolva látom a fenti megállapítást. (When the Heart Emerges Glistening című lemeze is jó fogadtatást kapott.) Közel 80 percnyi hamisítatlan mai amerikai jazz, túl a hard bop idiómán. Jó értelemben vett eklektikus zenei matéria, amelyben egyaránt megtalálhatóak a meditatív hangulatú, sötét tónusú balladák, de a tempósabb darabok is, nem is beszélve három vokális számról, melyeket három különböző énekes ad elő. Egy kivétellel mind a tizenkét kompozíciót a leader jegyzi, aki alap-kvintettje mellé vendégművészeket is felvonultat, és ily módon a legváltozatosabb felállások hozzák létre a színes hangzásvilágot. (Három trackben még vonósok is közreműködnek.) A skála egyik végén a trombitás duettje Cold Specks énekesnővel, a másik egy nyolcfős formáció. A kvintettben kiemelkedő teljesítményt képvisel a tenoros, Walter Smith és a frisses hatásokat mutató remek gitáros, Charles Altura. A bébi képű trombitás hangszerének mestere, emóciótól fűtöten, telt, meleg tónussal, lendületes virtuóz technikával játszik. Méltó utóda a BN legendás trombitásainak, ahol olyan ikonok szerepeltek, mint Lee Morgan, Donald Byrd vagy Freddie Hubbard. A több mint félszáz (!) személy között, akiknek hősünk köszönetet mond, a mai amerikai jazzelit számos képviselőjének nevét olvashatjuk.

*Márton Attila*

**Blue Note – Universal**  
6602537635733



**BORBÉLY MŰHELY: HUNGARIAN JAZZ RHAPSODY**



Borbély Mihály rendre alapjaiban újítja meg a vonatkoztatási rendszereket a jazzben. Néhány éve rámutatott, mennyire egyoldalúan tekintik csupán Bartókot a huszadik században formát öltött improvizatív zenék a klasszikus zenéből érkező ihlető forrásának, miközben Kodályról szokás elfeledkezni. Aztán a kortársak unásig játszanak bizonyos amerikai standardeket, amelyeket néha már nincs hová átértelmezni, annyira kiismerhetők a fordulatai. Borbély ezzel a kérdéskörrel sem vesződik tovább, inkább előhúzza nyolc, számára kedves szerzeményt, részben pop- (vagy még beat-) slágereket, részben a velünk élő magyar jazzművészek örökzölddel érlelhető darabjait. Ezzel tiszteletet ad és tiszteletet ébreszt. És éppúgy elgondolkodtat, mint tette Hommage à Kodály lemezével. De a legfőbb, hogy az idegen nyelven Borbély Mihály Borbély Quartet, magyarul pedig Borbély Műhely Hungarian Jazz Rhapsodyja élvezetes, sokszínű, mélyen szántó, minden elvi megfontolástól függetlenül is kimagasló zenei teljesítmény. Borbély szaxofonokon és tárogatón varázsol, és bár a zenei alapgondolat, illetve a konkrét számválasztások is hozzá fűződnek, a Műhely többi mestere pontosan érti, érzi és osztja viszonyulását a címadó Zoller-szerzeményhez, Fekete-Kovács Kornél Ítéletéhez, Oláh Kálmán Polymodal Bluesához, Binder Károly In Illo Temporejához, a Szomorú vasárnaphoz és a Látod, ez a szerelemhez, a Ringasd el magadhoz, a Várj, míg felkel majd a naphoz és az Ezüst nyárhoz. Szabó Dániel világos, karakteres, virtuóz zongorázása, Horváth Balázs stabil bőgőjátéka és Baló István szingardag, szárnyaló dobolása teljesíti ki a zenét, amely úgy éri el a szabadság legmagasabb fokait, hogy sosem veszti el a talajt „a lába alól”.

*Bércesi Barbara*

**BMC Records – MG Records**  
BMC CD 187



**LUKÁCS MIKLÓS TRIÓ: CIMBIÓZIS**



Kérdés, hol húzzuk meg a határt. Ha van hangszer, amit nem hozunk kapcsolatba a jazz-zenével, az a cimbalom. Lukács Miklós sem jazz-zenész. Zeneakadémiát végzett, azóta sok együttesben játszott, szívünknek legkedvesebben a Dresch-kvartettben. És most itt van önállóulásának dokumentuma, a szellemes című Cimbiónis. Az egyetlen formáció a világon, amely a cimbalom, a bőgő és a dob együttműködésére épül. Újabb kérdés: ideje volt-e annak, hogy Lukács Miklós, áldott tehetségű muzsikussal, saját anyaggal jelentkezzen. A válasz: igen. Nehéz elvonatkoztatni a cimbalomnak a magyar népzeneben és a cigányzenekarokban betöltött szerepétől. Lukács olyan mélyen gyökerezik ebben a kultúrában, hogy nem tud – miért is akarna? – elszakadni tőle. Szinte mindegyik szám valamely népzenei ihletésű, többnyire pentaton felütéssel indul – és aztán különböző utakon halad tovább. A három felsőfokon képzett muzsikussal közös vállalkozása elsősorban a bőgő (Orbán György) és a dob (Baló István) révén kapcsolódik a jazzhez. Mindketten önálló lehetőségekhez is jutnak, de a prímet a cimbalom viszi. Jellegében, hangvételében, dramaturgiájában kivételes műgonddal szerkesztett album a Cimbiónis. A Sotto Voce magányos bevezetése után berobban a trió (Act I), amit az Emlékek széles dinamikájú, szabad kalandozása követ. Hazaút, Esteledő, és zárásként Himnusz – a kompozíciók címe is a kötődéseket jelzi. Igen, ez a melodikusságát végig megőrző, mély érzésű, felkavaró zene csak itt, a Kárpát-medencében születhetett meg. Lukács Miklós invenciózussága, virtuóz, ugyanakkor lírai hangszerkezelése a cimbalomjáték apoteózisává avatja a lemezt. Ami még azokat is főhajtásra készítheti, akik feszesebbre vonnák a jazz határait.

*Turi Gábor*

**Fonó Budai Zeneház**  
FA 294-2



**GRENCsó OPEN COLLECTIVE:  
FLAT/SÍKVIDÉK**



A borító belső oldalán Grencsó István paradox fogalmazásban köszönetet mond mindazoknak, akik bátorították a megkezdett úton való továbbhaladásra. Az útról méltán állítja, „reménytelen”: a szaxofonosról ugyanis mindig megjósolhatatlan, mi lesz a következő akciója, a dekonstruktív hip-hop világába kalandozik, vagy épp a jazz modális/avantgárd/free hagyományaihoz tér vissza ironikus kerülokkal. Soha nincs tehát „folytatás”, csak új állomások léteznek, amelyek egyszerre mutatnak valamit a már ismert és a még ismeretlen muzsikusból. Grencsó a mostani lemezen leginkább a hatvanas évek már említett tradícióit eleveníti fel, mégse klisészerűek a darabok, ugyanakkor a legkisebb engedményt se teszi ki „retro” divathullámoknak. Heterodox szaxofonos, aki merész váltások sokaságával teszi bemelegítetté a darabok ívét, miközben muzsikustársával (Pozsár Máté–Benkő Róbert–Miklós Szilveszter) harmóniai anomáliákat sző a számokba. Grencsó egyaránt eredeti és egyedi mindhárom most használt hangszerén, mégis a szaxofon-basszusklarinét-fuvola hármas Eric Dolphyt idézi, miközben a Nesztor Ivánnak dedikált Iván gyermekkora című szerzeményeiben inkább Roland Kirk vidám álomvilágára emlékeztet a basszusklarinéton játszott melódia. A tenoron tolmácsolt Cukormentes nemcsak a lemez leghosszabb darabja, de talán a legjobb témája is; a szám középrészében hosszabb triórész hallható, amely azt mutatja, hogy a kísérők önmagukban is kiváló együttest alkotnak. A leginkább a korai Ornette Coleman világával rokonítható Lassú utcában és a Megbélyegezve című számban Benkő Róbert egy-egy mesteri bőgőszólója tűnik fel, de a kísérők végig olyan nagyszerű egységet alkotnak, hogy inkább közös teljesítményüket érdemes kiemelni.

*Máté J. György*

**BMC Records – MG Records**  
BMC CD 205



**JUHÁSZ GÁBOR TRIÓ:  
MAKING A CHANGE**



Merész vállalkozásba fogott Juhász Gábor. John Coltrane 1964-ben felvett, 65-ben megjelent *A Love Supreme* című lemezanyagát dolgozta át gitár-cimbalom-ütőhangszer trióra. Ám azáltal, hogy a hangszer-összeállítást megváltoztatta, még nem teljesítette a maga számára kijelölt feladatot, hiszen csak a felszínem nem lehet és nem is érdemes érinteni ilyen jelentőségű opusnál. Az *A Love Supreme*, tudjuk, zoltár, ima a teremtőhöz, személyes kiáltás, reveláció hangok által kifejezve, katartikus, hálával telt fohász. Egyszerre a legbelsőbb magánügy és mindenkihez szóló, egyetemes közlés. Coltrane-ből elementáris erővel törnek elő a Teremtőnek szánt egyben tőle kapott hangok. Ez egyrészt lelki alkatával, másrészt kulturális hovatartozásával magyarázható. Juhász Gábor más lelki alkat, és más kulturális közegben is alkot, s ha istenkeresését hasonló mélységek és magasságok jellemzik is, mint annak idején Coltrane-ét, ennek megnyilatkozásai jóval visszafogottabbak, inkább a szemlélődő, meditatív út zenei lenyomatai. A keleti ember legalábbis látszólagos kisimultsága sugárzik a megközelítéséből, amelyet Szalai Péter ütőhangszerjátéka és konna-kol előadása is alátámaszt. Lukács Miklós, aki a coltrane-i szilajságot jobban közelítő Dresch Mihály mellett éppúgy otthon érzi magát, mint ebben a felállásban, mindenhol ideális társ. Juhász Gábor *A Love Supreme*-je mindent egybevetve számomra túl személyes marad, a négy Coltrane-tétel után következő három Juhász-darabban érdekes módon közelebb kerülhetünk az alkotóhoz. Az albumot Lukács Debussy-átíratá zárja. A borító mester munka: letisztult és teljes harmóniában áll a zenével, amelyet illusztrál.

*Bércesi Barbara*

**Fonó Budai Zeneház**  
FA 293-2



**TONY LAKATOS:  
STANDARD TIME**



Csak kevesen érték el a magától értetődő közlésnek, a természetességnek azt a fokát, amelyet Tony Lakatos mutat ezen a lemezen. Mintha csak levegőt venne. Minden megszólalása mögött azt érzem, ezt nem is lehetne másképp mondani. Feltételezem, az olvasó ismeri Tony Lakatos művészetét, ezért csak arra emlékeztetek, hogy a Hessen tartományi közszolgálati rádió big bandjének szólistájaként Lakatos stabil helyen tartózkodik, és ez a hely az európai mainstream jazz élvonalában található. Még azt is el kell mondani, hogy saját kisegyütteseiben régóta csodás, New York krémjébe tartozó zenésztársak szerepelnek. Felejthetetlen számomra Kirk Lightsey, Joanne Brackeen vagy Dave Kikoski fellépése vele Pesten, hogy csak a zongoristákat emlegessem. Az ő helyüket most a nem kevésbé híres Jim McNeely tölti be úgy, mintha mindig is szaxofonossal játszott volna. A dobos Nussbaum Lakatosnak, a bőgős pedig Nussbaumnak régi kollégája. Standardeznek, nem átalán olyan elcsépeelt számokat is elővenni, mint a Michelle a Beatlestől. Csakhogy ennyi mesterségbeli tudás, ízlés és odaadó anyagismeret mellett szinte bármi annyira válna a kezükben. A time is végig hátborzongató. De mivel tisztelik is ezeket a standardeket és persze egymást, az eredmény szempontjából mégsem mindegy mit játszanak. A kedvencem a lemez közepén elhelyezett Thad Jones-szerzemény. A zenekarvezető tenoron dolgozik, elég keményen veszi kézbe a dolgokat, a négyezésnél már magasan szárnyal. A visszatérésre úgy húzza be a féket, hogy előredőlünk – és úgy maradunk. Jön a következő szám, amin viszont Lakatos szopránon folytatja a bővölést – fuvolaszerű sejtelmességgel. Ó, de hát ez a Michelle! Igen, standardeznek, lenyűgözően.

*Zipernouszky Kornél*

**Skip Records – Varga**  
SKP 9118-2





**GADÓ GÁBOR QUARTET  
WITH DAVE LIEBMAN:  
UNGRUND**

**BMC Records – MG Records**

BMC CD 184



A felvétel 2011. január 14-én, a Művészetek Palotájában rendezett negyedik Jazz Showcase esti koncertjén készült, amelyet nagy várakozás előzött meg. Egyrészt azért, mert Gádó Gábor már ekkor sem volt hallható Budapesten minden hétfőgén, főleg nem vele együtt lélegző francia kvartettjével, Matthieu Donarier szaxofonossal, Sébastien Boisseau bőgőssel és Joe Quitzke dobosával. Másrészt közös fellépésre készültek Dave Liebman, a mainstreamtől a free-ig mindent hitelesen megszólaltató szaxofonos legendával. Gádó zenéje sosem könnyű hallgatnivaló, mintha mindig minden hangért megküzdené, a játék számára nem játék. Küzdelmes volt Dave Liebman beilleszkedése is a gádói zenébe, hiszen két igen erős egyéniségről van szó, de rokon lelkek lévén a vajúdas végül hegyet szült. Ravel Pavane-jában kiváltképp nagy élmény a muzikusok összefonódása. *BB*



**BENKÓ DIXIELAND BAND: IN  
MEMORIAM JOE MURANYI**

**Bencolor Kft.**

BEN CD/DVD 6003



A rendszerváltás óta eltelt negyedszázad hazai tradicionális jazzkultúrájának jellegzetes – műfaj történeti szerepét tekintve kiemelkedő – alakja volt a 2012-ben elhunyt Joe Muranyi. Louis Armstrong utolsó (és egyetlen fehér) klarinétosa mindig büszke volt

magyar származására, az 1990-es évek elejétől pedig rendszeresen megfordult magyarországi fesztiválokon. Szoros szálakkal kötődött Benkó Sándorhoz és zenekarához, akik – Cserey Erzsinek, a New York-i magyar színház vezetőjeként közvetítésével – egykor elsőként hívták meg vendégszólóstának. Jogos és méltányos gesztus tehát, hogy az 57 éve színpadon lévő, a műfaj népszerűsítésében komoly érdemeket szerző BDB dupla hanghordozóval (CD+DVD) állít emléket Muranyinak. A felvételen megszólaló, Joe bácsi humorával fűszerezett klasszikus örökzöldekben nincs semmi különösebb meglepetés, de ezt aligha várta bárki is. *ReZi*



**NORMA WINSTONE:**

**DANCE WITHOUT ANSWER**

**ECM Records – Hangvető**

ECM 2333



Norma Winstone, a brit avantgárd egykor legeredetibb, főként szavak nélkül rögtönző énekes, az elmúlt fél évszázadban a gyakran szövegcentrikus vokális kamara jazz egyik legtökéletesebb művelőjévé vált. Im-már több mint tíz éve énekel a német Klaus Gesinggel (aki basszusklarinétton és szopránszaxofonon kíséri) és az olasz zongorista Glauco Venturierrel. Az album csak balladákat tartalmaz, de anyagát tekintve az énekesnő roppant szélesre veti a hálót. Tom Waits, Tomasz Mendez és Dave Grusin szerzeményei mellett felbukkan egy friuli nyelvű dalban énekelt gyermekdal, sőt Madonna Live to Tell című számának az átdolgozása is, amely teljesen egyéni felfogásban talán az album legmegkapóbb száma. Norma Winstone gyönyörű kifejező hangja, poétikus énekmodja, zenésztársaival való összefonódása lenyűgöző. Sajnos sokat mulaszt az interpretációk szépségéből, aki nem tud angolul. *Pallai Péter*



**LEE KONITZ:**

**STANDARDS LIVE AT THE  
VILLAGE VANGUARD**

**Enja – Varga**

ENJ-9609 2



Kevés muzsikust találunk a mai jazzszíntéren, aki olyan rég van a pályán, mint a nyolcvanhét éves Lee Konitz. A bő tapasztalat azonban még nem szül maradandó előadásokat. Konitz egyik örök titka, hogyan képes bármilyen formációban, a generációs különbségekre fittyet hányva kiválót alkotni. Az altszaxofonos mindig is szívesen játszott standardek, de ezt – az ő kifejezésével élve – gátlások nélkül teszi: a kiválasztott darabok harmóniai struktúrája csupán általános referenciapontként szolgál, erre játszanak variációkat a Konitz-együttesek szölistái. Tavaly a Peacock-Baron-Frisell összeállítású Enfants Terribles variált ismert jazzmelódiákra, a mostani, még 2009-ben készült felvételen pedig saját újabb zongorás kvartettje kíséri az ősz mestert. Konitz előadása egyszerűen törekény, finoman ironikus és szabad. Nem a közönségnek játszik; igazi, független jazzt szólaltat meg. *MJGy*



**VARGA GÁBOR JAZZ TRIO:  
COOL JAZZ**

**Hunnia Records**

HRLP 1300



Ami az album címét illeti, nomen est omen. A zongorista Varga Gábor, kinek előző albumát csak Japánban forgalmazták, magától értetődő természetességgel játszik az 1950-es évek egyik domináns stílusában, sőt a „ba-

kelit” nagylemez felvételeinek technikai részleteit illetően is ragaszkodik a két emberöltő előtti eljárásokhoz, és a hat számból álló anyag vágatlan. A zene egésze visszafogott, meditatív, mentes a technikai brillírozástól, a rögtönzés tematikus, a témák eredetiek, követhetőek, letisztultak. Varga Gábor keresve sem találhatott volna jobb társakat ehhez a muzsikához, mint Csuhaj-Barna Tibort és Jeszenszky Györgyöt. Mindketten a szakmai alázattal párosult hatalmas tudás megtestesítői. A zongorista pontos, kifejező s mégis roppant gazdaságos játékan érezni, hogy képes lenne technikai tűzijátékra is, de az a jelenlegi album mondanivalójának rovására ment volna. *PP*



**DÉS ANDRÁS QUARTET '13  
TOURIST NO. 1**

**Hunnia Records**

HRCD 1401



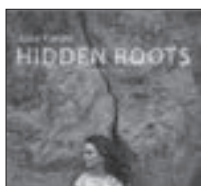
Dés András saját korábbi együttesében és a Konzervnyitó Akciócsoportban is dolgozott társaival, Fenyvesi Mártonnal, Szabó Dániellel és Szandai Mátyással. Nem hagyta magát zavartatni a tényről, hogy ők három többet dolgoznak külföldön, mint itthon, talán erre is utal a projekt címe. Tavaly összehozott egy turnét, utána vonultak stúdióba. Dés számai karaktereket, szituációkat rajzolnak, amelyeket különböző fénytörésekben mutatnak meg a szölisták. A Strange Holiday valóban bizarr, a legdögösebb szám pedig arról szól, hogy a Nagyfiúk nem sírnak. Egy súlyos groove a címadó számban is beindul, majd a téma izgalmas ellenpontja minden hangszeren felbukkan. A lemez végére kirajzolódik mind a négy muzsikós eltérő profíja is. A zenei anyag nem vonzza be magába teljes erővel a hallgatót, inkább annak kell belefűlélnie-lépnie a zenei világba. De hát egy turista mit tehet? *ZK*



**KÉKNYÚL:**  
**THE WIND PLAYS ME**  
Szerzői kiadás



Hát itt aztán van dög! De nem csak az. Több mint slágergyanús szerzemények, tökéletesen profi kidolgozás, ízes hangszerszólók, sűrű fúvósok, a fül számára felüdülést jelentő angol anyanyelvű énekes – és a huszonegyedik századra szabott retróhangulat a funk, a blues és a soul hőskorából. Premecz Mátyas lekörözhetetlen Hammond-bajnok, aki nemcsak a jazz, de a fenti műfajok kedvelőinek is érthető módon kivívta elismerését és szimpátiáját. A Wind Plays Me találó cím, mert néhol Puskás Csaba, Jász András, Ávéd János és Bognár Attila alkotta fúvósszekció szinte lefújja a fejünket, de persze nem kellemetlenül. Adrew Hefler is kiéneklé a lelkét. Változatosak az alapgroove-ok, helyenként még egy lassabb tempójú, sőt meditativan hömpölygő instrumentális szám is befért a tizenhárom közösen jegyzett eredeti szerzemény közé. A Kéknyúl jókor van jó helyen. *BB*



**KAROSI JÚLIA:**  
**HIDDEN ROOTS**  
Dot Time Records  
DT 9028



A filozófia-esztétika szakos bölcsészdiplomával is rendelkező énekesnő, Karosi Júlia új lemeze az elmúlt években indult hazai jazzmuzsikuss-generáció egyik legszebben kidolgozott, leginnovatívabb produkciója. Júlia olyan singer-songwriter, aki nem elégszik meg a standardek

biztonságos világával; folyamatosan keresi – és néhány dalban úgy tűnik, már meg is találja – saját hangját. Vagy ahogyan a holland-amerikai független kiadó, a Dot Time gondozásában megjelent lemez címe is jelzi: azokat a rejtett gyökereket, amelyekből a modern kelet-közép-európai jazz táplálkozhat. A bartóki örökségre tudatosan hivatkozó népdalfeldolgozásai váltakozó sikerűek, de ezen szándéka is méltányolható. A visszafogott, kissé melankolikus hangvételű albumon kiváló zenésztársakra lelt – Tálás Áron (zongora), Bögöthy Ádám (bögő), Varga Bendegúz (dob) és a német szaxofonos, Tobias Meinhart személyében. *ReA*



**KRIS BOWERS:**  
**HEROES + MISFITS**  
Concord Jazz – Universal  
0888072343535



„Az optimális hangzás érdekében hangosan lejátszandó!” – áll a használati utasítás Kris Bowers debütáló albumának a borítóján. Bowers 24 éves, jazz-zongorista, és a Thelonious Monk verseny első díjával nyerte a Heroes + Misfits lemezszerződését. Dolgozott Aretha Franklinnek, és Kanye West és Jay Z közös lemezére is írt pár tracket 2011-ben – ez szerintünk mind elég cool, ezért szót fogadunk és felcsavarjuk kicsit a hangerőt. A lemezen Bowers óriási tehetséggel fuzionálja az artisztikus jazzt a kortárs R&B, neo-soul és hip-hop lelkülettel, ezekből szintézist hoz létre, és egy olyan kifejezésformát, ami – végigtekintve napjaink jazzirányzatain és hip-hop domináns popzenéjén – igencsak előremutató. Nem mellesleg, nagyszerű kvintet és vendégénekesek erősítik a szerzőt. Sokadik hallgatás után is újra fel kell tenni, nagyon erős anyag, nem lehet elmenni mellette szó nélkül. *Laczkó Krisztián*



**QUATUOR ÉBÈNE: BRAZIL**  
Erato/Warner – Magneoton  
825646320431



„A vonósnegyes, amely könnyedén jazzkvartetté tud változni.” Így méltatta a kritika a francia Quatuor Ébène zenekart annak idején, a komolyzenétől elrugaszkodó stíluskafeletozásaik kezdetekor. Most, Brazil című albumukat hallgatva is ez jut róluk eszünkbe, valamint még a crossover jelző is ide kívánczok, ami ez esetben klasszikus vonós hangszerelésbe ölelt, latinos, popos és jazzes jegyeket házasító muzsikára vonatkozik. Mindebből a javát kapjuk a tizenhárom számban, megbolondítva Stacey Kent és Bernard Lavilliers énekével, sok kísérő hangszeressel és egy teljes brazil kórusal. Főként átiratokból áll a válogatás, ami nem is oly markánsan dél-amerikai hangulatú, mint azt a címe sugallja. Néhány Lavilliers-szerzemény mellett Sting, Stevie Wonder, Wayne Shorter, Piazzola és Charlie Chaplin darabjait hallhatjuk. Kellemes, fülbemászó dallamok, minden hang a helyén van. *LK*



**TINGVALL TRIO:**  
**IN CONCERT**  
Skip Records – Varga  
SKP 9127-2



A Martin Tingvall vezette hármas egy a tengersok zongoratrió közül, amely még mindig a műfaj legelterjedtebb formációja. A hamburgi trióban svéd a zongorista, kubai a bögös (Omar Rodriguez Calvo) és német a dobos (Jürgen Spiegel). Négy stúdióalbum után most a 2012-es európai

koncertkörútjukon rögzített felvételeiket publikálták. Északi dallam- és harmóniavilág (minden szám Tingvall szerzeménye), latin lüktetés, rockos hatás a doboknál. Tetszetős muzsika profi zenészek tolmácsolásában. A minimalista borítón csak az alapadatok és az elnyert helyi díjak felsorolása, dicsérő sorok a Spiegel és a Stern magazinból. Csak az hiányzik, ami például a kiemelkedő skandináv Esbjörn Svensson Trióban megvolt: a dinamizmus, és a perkusszív energia. Mindenesetre megnyugtató, hogy ettől karakteresebb triók sokasága működik nálunk, a Duna partján... *MÁ*



**BENMONT TENCH:**  
**YOU SHOULD BE SO LUCKY**  
Blue Note – Universal  
0602537652167



Vigyázat, csalog! – ugrik be Rodolfo híres mondása. A neves bűvész persze nem csalt, csak megtévesztette nézőit, de hát erre épül az illúziókelés. Ámításról itt sincs szó, csupán profil módosulásról: a Blue Note, az egykor par excellence jazzkiadó irányt váltott, más műfajok előtt is kitérta kapuit. A Tomy Petty Heartbreakers nevű rockzenekarának társalapítójaként és híres rock-előadók háttérzenészeként ismert Benmont Tench első önálló albuma nem jazz, hanem rockzene. Az, hogy ebben a rovatban landolt, a kiadó bűvészműtatványának köszönhető. Itt be is fejezhetnénk a méltatást, ha nem volna néhány karakter hija. Így hát írjuk le: a kategóriáján belül jó zene ez. Igazi amerikai, öreguras, kreatív, szerethető rock, remek hangszeresekkel. Az éneklő és zongorán játszó Tench mellett gitárok viszik a prímet. És, nem mellékesen, a bögőt Don Was, a Blue Note új elnöke pengeti. *TG*



ESZTERLÁNC: JEGESEN

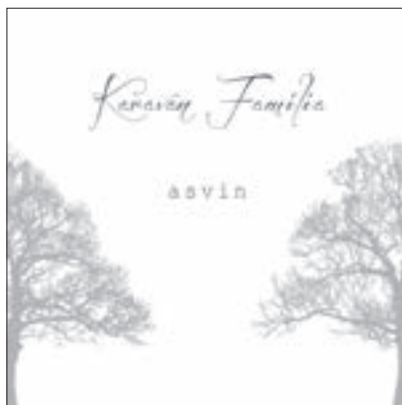


Hosszú ideje nem adódik lehetősége a régi nagy nótafáknak, hogy saját falujuk zenekarával énekelhessenek. Az adatközlők felvételei így egyoldalúak, sajnos ritkán derül ki, mit változtat az énekesi magatartáson a mellette szóló muzsika. Pedig sokat, az biztos, hiszen a zenekarhoz igazodni kell, a tempók is mások lehetnek, a rubato előadás feszesebbé válik, és érdekes lehet azt is vizsgálni, hogyan alakul a díszítés a hegedű mellett. Az Eszterlanc zenekar ezért gondolt egyet, és saját énekesei mellett mezőségi hagyományörző idős énekesekkel lép fel. Ez egyébként az Eszterlanc két saját énekesére, Navratil Andreára és Fekete Zsuzsannára is jó hatással van, szép, stílusos, teljesen autentikus és mégis színpadi minőségű az énekük. Így egy olyan eredeti hangzás jön létre, amely nemcsak gyönyörködtet, de tanulságos is.

A lemez címe, a Jegesen egyrészt egy konkrét dalra utal, de jóval összetettebb: az elválás tematikáját is magában foglalja, és a téli ünnepkör is megjelenik egy kántálás erejéig, szintén adatközlő énekesekkel. Dresch Mihályról érdemes még néhány szót szólnunk a lemez kapcsán: gyakori vendége a zenekarnak, ezen a korongon szaxofonon és „fuhunon” muzsikál, egyébként kiválóan. Utóbbi hangszer saját találmány, egy mély hangolású furulya szaxofon-billentyűkkel, így bármely hangnemben lehet rajta játszani. A fuhunna önmagában nincs baj, a szaxofon már sokkal modorosabban hat, az viszont éppen a kihangsúlyozott autentikus jelleg ellen szól, hogy a furulyát a hegedűvel együtt alkalmazzák, ez ugyanis a hagyománytól idegen jelenség, csak a modernkori hangosítási technikák vívmánya, hogy egyenlő hangerővel tudnak megszólalni.

*Kiss Eszter Veronika*

**Fonó Budai Zeneház**  
FA 291-2



KARAVAN FAMILIA: ASVIN



Tíz éves a Karavan Familia, a tíz évet tíz új dal és tíz muzsikusbárát szimbolizálja a jubileumi, Asvin (Könnycepp) című lemezen. Már maga a Karavan Familia sem átlagos zenekar: Nagy István négytagú családjának kísérlete arra, hogyan lehet modern, korszerű formában, művészi színvonalon, mégis az autentikus jelleg és megszólalás megtartásával tállalni a hagyományos cigány népzeneét. Ehhez segítségül hívják a magyar mellett a bolgár, a szerb, a román, a macedón, az albán, az orosz és a spanyol cigány népdalokat, valamint egy arab dalt, amelyet saját szerzeményekkel kiegészítve, Federico Garcia Lorca és a zenekaralapító Nagy István szövegeivel szövegeltetik meg, részben cigány nyelven, részben magyarul. A közreműködő tíz muzsikus sem akárci, a jazz, a népzene és a világzene kiváló képviselőit találjuk köztük: az énekes Harcsa Veronikát, a cimbalmos Balogh Kálmánt, az ütős Dés Andrást, a trombitás Kovács Ferencet, a szaxofonos Bede Pétert, a harmonikás Marosi Zoltánt, a nagybőgős Novák Csabát, a basszusgitáros Horváth „Plútó” Józsefet, Fekete János „Jammal”-t, valamint Nyári Oszkár roma színész-rendező, aki verset szaval. Az együttműködés eredménye egy olyan egyveleg, amely ízig-vérig cigány marad, mégis sokkal könnyebben emészthetővé válik azok számára, akik nem születtek bele ebbe a műfajba, vagy egyenesen idegenkednek tőle. A jazzes hatás, az erőteljes hangzás, a korszerű megszólalás és a remek hangszerezés új szintre emeli a jellegzetes cigány melódiákat. A költői szövegek, az összetett, mesterien felépített zenei szerkezetek olyan művészi többlettel látják el a dallamokat, hogy az összehatás nagyon erőteljessé válik. Ez a zene megérinti a hallgatót.

*KEV*

**Fonó Budai Zeneház**  
FA 290-2



BAZSEVA: ELSŐ BEKEZDÉS



Sokszínű és érdekes a Bazseva Első bekezdése. Vállaltan városi fiatalok ök, hangsúlyozzák, hogy nem hordanak népviseletet, ugyanakkor nem akarják házasítani a „városias” könnyűzenét a népzenevel, hanem vállalják az autentikus megszólalást, és azt vallják, ez így is időtálló. Igazuk is van, ráadásul jól is szól a zenekar, érezhető, hogy eredeti felvételek alapján dolgoznak. Széles skálán mozognak, a szokásos erdélyi tájegységek mellett a Berettyó-mente, a Bánság és az Ormánság is megjelenik, utóbbi egy kólóval. Bevállalják a széki lassút is, ami az utóbbi időben kiment a divatból – mivel aprólékos munkát igényel, ugyanakkor nem lehet vele látványosan „virgázni” –, és Nyitra Tamás primás ráadásul szépen, kidolgozottan játsza. A két énekes – Horváth Sára Nina és Paár Julianna – nemcsak hangulatos színfolt, hanem sokszor meghatározó is a hangzásban. Ami viszont probléma, az a rozsályi cigány összeállítás. A cigány dallamok előadásához ugyanis nem elég pusztán az eredeti felvétel, nem elég a sok gyakorlás, ahhoz „spiritusz” is kell, ez pedig alapjaiban hiányzik ebből a számból, akár az éneket, akár a hangszerjátékot tekintjük. Nagy kár az is, hogy közvetlenül ez előtt egy kevésbé értékes népies műdalt énekelnek a lányok kíséret nélkül. Nekik talán emlékezetes, és talán humoros is a dal története, ebből azonban sok nem jön át az avatlatlan hallgatónak. Ezzel együtt sikeres vállalkozás a Bazseva, akikre érdemes lesz odafigyelni. Szabó Dániel nagyon különleges cimbalomjátékos, egyszerre virtuóz és kifejező a játéka, ami nagyban meghatározza a hangzást. A sóvidéki összeállítás sikere egyértelműen neki köszönhető, ez egyébként az egyik legjobban sikerült szám a lemezen.

*KEV*

**Fonó Budai Zeneház**  
FA 296-2





**OK WORLD**



A kiváló norvég zongoristára, Bugge Wesseltoft-ra legtöbbször úgy tekintenek, mint aki a jazzt keveri a popzenével. A kilencvenes években valóban a techno, a nu-jazz és más elektronikus stílusok felé kacsintgatva alakította ki saját stílusát. Legújabb albuma viszont az ethno-jazz kategóriájába sorolható. Wesseltoftot, állítása szerint, lenyűgözte, hogy külföldi utazásai során mennyi tehetséges és inspiráló zenéssel találkozott. Ez adta az ötletet egy nemzetközi csapat létrehozásához. A zenészek a lemez anyagát – a digitális technika lehetőségével élve – földünk különböző stúdióiban játszották fel, tíz szám került az egyóránnyi lemezre. A formáció élőben 2013-ban, Oslóban debütált. A kompozíciókat közösen írták, a hat-nyolc európai, ázsiai, afrikai közreműködő mind beletette a magáét. Zenéjük elemei igazából nem újak, a világzeneben megszokottak mondhatók, viszont jó arányérzékkel adagolták őket. Leginkább a flamenco, az arab és az indiai zene hatása érezhető. A granadai születésű flamenco gitáros, Josemi Carmona (Ketama együttes) már korábban is játszott Wesseltofttal. Ezúttal az indiai Shri Shriram alkot nagyot, aki fretless basszusgitáron már-már Richard Boná-s húrokat penget. Útőhangszereken a szintén indiai Vivek Rajagopalan (mridangam, kanjira), a mozambiki Amande Cossa (ő énekel is) és a libanoni Khaled Yassine játszik, többnyire aszimmetrikus ritmusokat. Jól szerkesztett a műsorfolyam, például amikor már teljesen beleunánk az ötödik szám (Mawwal) tízperces hőmpolygésébe (George Nehme libanoni énekes hajlítgat), szinte berobban a hatodik (My World is OK), nem is tagadhatná le, Wesseltoft jegyzi. 4/4-es, grooveos, egyakkordos bulizene. Valószínűleg ez a szám válik a védjegyükké.

Pödör Bálint

**Jazzland Records – Universal**  
0602537686780



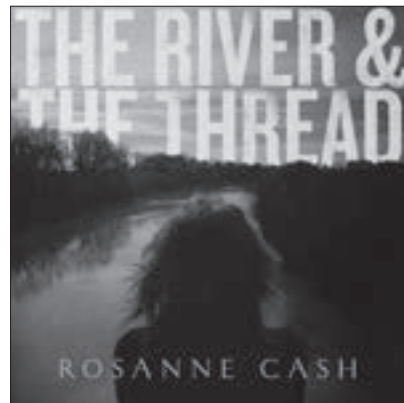
**THE PULSE OF BRAZIL**



Most persze megpróbálnak még több bort lehúzni a „brazil zenéről” a foci VB ürügyén... Milyen is a „brazil zene”? A szerkesztők ezúttal tizenhét, korábban megjelent slágerből szemezgettek. Jól meghatározták azok stílusát is. Samba – riói eredetű, szinte mindent lefed. Bossa-nova – volta-képp a samba lassú változata. Forró – mindig vidám, van benne harmonika és triangulum. Axé – bahiai eredetű popzene, elektronikus hangszerekkel. Choró – vidékies, főleg instrumentális, jellemző rá a mandolin. MPB – musica popular brasileira, a nyolcvanas évekre jellemző. A Contemporary megjelölést nem definiálják, ez valószínűleg az „egyéb”. Igyekeztek leírni az egyes előadókat is. Hallgatáskor konstatálhatjuk, hogy a Grupo Raca méltán az egyik leghíresebb sambaegyüttes. Chico Cesar elragadó személyisége is átjön egy dalán keresztül, találó a Banda Mapsom feldolgozása elektro-akusztikus hangszerelésben. Sajnos sok közhelyes szám is higitja a műsort. Európai fogyasztó, ha le is tud szűrni bizonyos információkat a bőbeszédű kísérőfüzetből, csöppet sem következtethet a muzsikálás minőségére. Nem a lexikális adatok mennyiségétől lesz élvezetes egy lemez! Ha már egy ilyen szerteágazó területről adnak ki albumot, valamilyen tematika szerint szűrni kellene a zenéket, annyira nagy a merítés. Például tér (Brazília régiói), idő (bossa: hatvanas, hetvenes évek) szerint. (Korunk sokmillió brazil tizen- és huszonevese nem ezeket hallgatja!) Társadalmi osztály (samba – bossa el-lentét), hangszerelés (népies – samba, urbánus – pagode). Instrumentális – énekes (samba enredo – samba cancao). Egy ilyen válogatás, ami egy kálap alá vesz mindent, és mindenkinek tetszeni akar, csak felszínes lehet. „Brazil zene” nincs!

Pödör Bálint

**ARC Music – Karsay és Társa**  
EUCD 2507



**ROSANNE CASH: THE RIVER AND THE THREAD**



Ahogy Turi Gábor figyelmeztetett lapunk 79. oldalán Benmont Tench albumával kapcsolatban, a Blue Note label 2014-ben már nem egyértelmű jelzés a lemezvásárló számára, hogy az aktuálisan legmodernebb jazzirányzatok valamelyike szólal majd meg a kezébe került korongon egy fényes karrier előtt álló improvizatív muzsikusától. Rosanne Cash családnéve – ha amúgy nem ismerjük – árukkodó lehet, és jól is sejtjük, hogy édesapja a 2003-ban elhunyt countryhős, Johnny Cash. Nem meglepő hát, hogy az 1955-ben Memphisben született Rosanne, Johnny legidősebb lánya édesapja nyomdokait követte, és maga is énekes lett, de a country-alapoktól azért el-elrugaszkodott a pop, rock és blues irányába is, sőt két könyvet és számos novellát is írt. A River and The Thread című friss lemezén – amely mögött már tucatnyi album sorakozik, köztük a Grammy-díjas I Don't Know Why You Don't Want Me című számot tartalmazó Rhythm and Romance – stabil szerzőtársa, egyben a lemezanyagot hangszerelő, a produceri sőt oldalbordi feladatokat is ellátó John Leventhal működik közre a legtöbb hangszerezen, így ő kezeli a gitárokat, a basszusgitárt, az orgonát, mandolint, dobokat, és vokálozik is. A számokat is közösen szerették, kivéve a When The Master Calls The Roll című szerzeményt, amely rajtuk kívül Rodney Crowell, Cash korábbi férje munkája. Az album alaphangulata befelé forduló, de mégsem borongós; Rosanne az emlékeibe merült készítése közben, amint épp egy olyan projektben vett részt, amely édesapja gyerekkori otthonának eredeti állapotába való visszaalakítását tűzte ki célul. A zene Cash kifejező énekhangjának köszönhetően súlyt fog még akkor is, ha teljes játékidéje nem éri el a negyven percut sem.

Bércesi Barbara

**Blue Note – Universal**  
0602537559114

**Tizennyole évvel ezelőtt alapított, azóta hazai és nemzetközi szinten – a többi között az International Classical Music Awards (ICMA) zsűrijének egyetlen kelet-európai tagjaként is – elismert, klasszikus zenére és jazzre specializálódott folyóiratunkat, a Gramofont nemesak a szakmához – alkotó- és előadóművészekhez, zenepedagógusokhoz –, hanem a zenekedvelők lehető legszélesebb táborához szeretnénk eljuttatni. Ezért is kiemelten fontos számunkra, hogy – a minőségi folyóiratok terjesztési nehézségei, az ingyenes kiadványok dömpingje ellenére – lapunk terjesztési hálózatokon és egyedi boltokon keresztül, országszerte elérhető legyen. Az alábbiakban tételesen felsoroljuk a Gramofon 2014. évi terjesztési pontjait. Lapunk terjesztésével, az egyes értékesítési pontokkal kapcsolatos kérdéseiket, észrevételeiket várjuk a zene@gramofon.hu e-mail címen.**

#### BUDAPESTI ZENEMŰBOLTOK

- Concerto Hanglemezbolt – 1074 Budapest, Dob utca 33.
- Fonó Budai Zeneház – 1116 Budapest, Sztregova utca 3.
- Írók Boltja – 1061 Budapest, Andrássy út 45.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – 1053 Budapest, Múzeum krt. 21.
- Művészetek Palotája / Rózsavölgyi CD Bolt – 1095 Budapest, Komor Marcell utca 1.
- Rózsavölgyi és Társa Zeneműbolt – 1052 Budapest, Szervita tér 5.

#### LAPKER – BUDAPEST

- Relay – 1011 Budapest, Batthyány tér – metró
- Inmedio – 1052 Budapest, Deák Ferenc tér – aluljáró
- Inmedio – 1052 Budapest, Váci utca 10.
- Inmedio – 1052 Budapest, Városház utca 3-5.
- Relay – 1053 Budapest, Kálvin tér 1.
- Relay – 1062 Budapest, Nyugati tér – aluljáró
- Relay – 1071 Budapest, Blaha Lujza tér – aluljáró
- Inmedio – 1087 Kerepesi út 9. – Aréna Pláza
- Inmedio – 1106 Budapest, Örs vezér tere 25/A – Árkád
- Inmedio – 1122 Budapest, Déli pályaudvar
- Inmedio – 1123 Budapest, Alkotás utca 53. – MOM Park
- Inmedio – 1124 Budapest, Apor Vilmos tér 11-12. – Hegyvidék Bevásárlóközpont
- Relay – 1185 Budapest, Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér – 2/B érkezés
- Relay – 1185 Budapest, Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér – 2/B indulás
- HUB – 1185 Budapest, Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér, Skycourt
- Relay – 1191 Budapest, Vak Bottyán utca 75. – Köki Terminál

#### LAPKER VIDÉK

- Inmedio – 2100 Gödöllő, Szabadság tér
- Városi Könyvtár – 2100 Gödöllő, Dózsa Gy. út 8.
- Inmedio – 2120 Dunakeszi, Fóti út 120. – Tesco
- Relay – 2700 Cegléd, Kőlcsey tér 3.
- Inmedio – 2600 Vác, Deres utca 2. – Tesco
- Relay – 2890 Tata, Várpalja út 5. – Volán
- Inmedio – 3100 Salgótarján, Erzsébet tér 5.
- Inmedio – 3300 Eger, Széchenyi út 20.
- Inmedio – 3400 Mezőkövesd, Mátyás király út 101.
- Inmedio – 3527 Miskolc, József Attila utca 87. – Auchan
- Inmedio – 3980 Sátoraljaújhely, Rákóczi út 10.
- Inmedio – 4027 Debrecen, Bibic utca 2.
- Inmedio – 4700 Mátészalka, Alkotmány utca 1/A

- Relay – 5000 Szolnok, Jubileum tér – Vasútállomás
- Inmedio – 5430 Tiszaföldvár, Malom utca 3/6
- Inmedio – 5900 Orosháza, Vásárhelyi út 23/A – Tesco
- Inmedio – 6000 Kecskemét, Petőfi Sándor utca 2.
- Inmedio – 6722 Szeged, Dugonics tér 1. – Kárász
- Inmedio – 6722 Szeged, Mars tér 20/B – Nagycsarnok
- Inmedio – 7400 Kaposvár, Berzsényi utca 1-3. – Kaposvár Pláza
- Inmedio – 7600 Pécs, Széchenyi tér, keleti oldal
- Inmedio – 7621 Pécs, Bajcsy út 11. – Árkád
- Inmedio – 7631 Kincses út 1. – Tesco
- Inmedio – 8000 Székesfehérvár, Palotai út 1. – Alba Pláza
- Inmedio – 8200 Veszprém, Kossuth utca 1.
- Inmedio – 8800 Nagykanizsa, Európa Tanács u. 2. – Nagykanizsa Pláza
- Relay – 8900 Zalaegerszeg, Bajcsy Zsilinszky tér 1. – MÁV Pályaudvar
- Inmedio – 8900 Zalaegerszeg, Kossuth Lajos utca 32.
- Inmedio – 8900 Zalaegerszeg, Sport utca 1. – Tesco
- Inmedio – 8900 Zalaegerszeg, Zrínyi Miklós utca 1. – Kórház
- Inmedio – 9001 Győr, Csókás utca 4.
- Inmedio – 9001 Győr, Hermann Ottó utca 25.
- Inmedio – 9200 Mosonmagyaróvár, Kormos ltp. 2-4.
- Inmedio – 9400 Sopron, Magyar út 5.
- Inmedio – 9400 Sopron, Széchenyi tér
- Relay – 9700 Szombathely, Ady tér – Volán pályaudvar

#### VIDÉKI KÖNYVESBOLTOK, HANGLEMEZBOLTOK

- Antikvárium Kft. – 6720 Szeged, Kárász u. 16.
- Blue Train Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Károly J. u. 43/A
- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Cédrus Könyvkereskedés és Antikvárium – 8000 Sopron, Bünker köz 2.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2.
- Hold Antikvárium és Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2.
- Könyvjelző Kft. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8.
- Könyvpavilon – 6721 Szeged, Bartók Béla tér
- Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér 1-3.
- Miskolci Szimfonikus Zenekar köznevelési iroda – 3525 Miskolc, Rákóczi u. 2.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Sziget Könyvesbolt (Debreceni Egyetem főépület) – 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
- Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- Victor Audio hanglezem- és CD-szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.



www.gramofon.hu

# GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

## Olvasson tovább!

- koncertek
- fesztiválok
- interjúk
- kritikák
- hírek

A klasszikus zene és a jazz internetes folyóirata: [www.gramofon.hu](http://www.gramofon.hu)



ZEMPLÉNI  
*fesztivál*

2014  
AUG 8-17.

MICHAEL COLLINS  
LISZT FERENC KAMARAZENEKAR  
BOGÁNYI TIBOR  
SAIMAA SINFONIETTA  
HOLLERUNG GÁBOR  
BUDAFOKI DOHNÁNYI ZENEKAR  
BALOG JÓZSEF  
ROBY LAKATOS  
LAJKÓ FÉLIX  
HAVASI BALÁZS  
EXPERIDANCE  
CSÍK ZENEKAR  
KRISTIN KORB TRIÓ  
TÁTRAI TREND  
TÖRÖK ÁDÁM & ÖS MINI

[www.zemplenfestival.hu](http://www.zemplenfestival.hu)





**Művészetek  
Palotája**  
Budapest



**Élmény!** Minden tekintetben.

[www.mupa.hu](http://www.mupa.hu)

# BUDAPESTI WAGNER 2014 NAPOK JÚNIUS 12-22.

**A NIBELUNG GYÜRÜJE  
A RAJNA KINCSE  
A WALKÜR  
SIEGFRIED  
AZ ISTENEK ALKONYA**

## **TANNHÄUSER**

**AZ MR ZENEI EGYÜTTESEK KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL**

**MŰVÉSZETI VEZETŐ:  
FISCHER ÁDÁM**

STRATÉGIAI  
PARTNEREINK



STRATÉGIAI  
MÉDIAPARTNEREINK



A Múpa támogatója az  
Emberi Erőforrások Minisztériuma.



Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztáraiban (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrassy út 28., tel.: 555-3310), valamint az ismert jegypénztárakban. Online jegyvásárlás: [www.mupa.hu](http://www.mupa.hu)  
**ISO 9001:2000**